

TAURAGĖS RAJONO
VIETOS VEIKLOS GRUPĖ

TAURAGĖS RAJONO VIETOS VEIKLOS GRUPĖ (TOLIAU- TAURAGĖS VVG)

VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

Tauragės rajono vietos veiklos grupės 2016-2023 metų vietos plėtros strategija

2015 m.

TURINYS		Psl.
I DALIS. KAS MES: ESAMA SITUACIJA IR MŪSŲ SIEKIAI		
1.	VVG vertybės, VVG teritorijos vizija iki 2023 m. ir VVG misija	3
2.	VVG teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos ir gyventojų poreikių analizė	6
3.	VVG teritorijos stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės (SSGG)	38
4.	VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas prioritetine tvarka	41
II DALIS. KOKIE MŪSŲ PRIORITETAIR TIKSLAI?		
5.	VPS prioritetai, priemonės ir veiklos sritys	45
6.	VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąsaja su ESIF teminiais tikslais ir EŽŪFKP prioritetais bei tikslinėmis sritimis	46
7.	VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais ir Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (ESBJRS)	47
III DALIS. KAIP PASIEKSIME UŽSIBRĖŽTUS TIKSLUS?		
8.	LEADER metodo principų bei horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimas	56
9.	VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas	66
10.	VPS įgyvendinimo veiksmų planas	86
11.	VPS finansinis planas	98
12.	VPS įgyvendinimo rodikliai	100
13.	VPS įgyvendinimo vidaus stebėseną ir valdymas	103
IV DALIS. PRIEDAI		
VVG teritorijos situacijos analizei naudojama 2011 m. statistinė informacija apie VVG teritorijos gyventojus: VVG teritorijos gyventojai ir jų pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gyvenamąją vietovę, užimtumą, socialinę padėtį.		106
VVG teritorijos situacijos analizei naudojama 2013 m. (2014 m.) statistinė informacija apie VVG teritorijos gyventojus: VVG teritorijos gyventojai ir jų pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gyvenamąją vietovę, užimtumą, socialinę padėtį.		107
1 priedas.		108
2 priedas.		110
3 priedas.		117
4 priedas.		126
5 priedas.		133
6 priedas.		141
7 priedas.		151
8 priedas.		165
9 priedas.		178

I DALIS. KAS MES: ESAMA SITUACIJA IR MŪSŲ SIEKIAI

1. VVG vertybės, VVG teritorijos vizija iki 2023 m. ir VVG misija

- 1.1. Informacija apie VVG
- Tauragės rajono VVG buvo įsteigta 2005 metais, atsižvelgiant į visus LEADER principus:
- ✓ skirtingų partnerių bendradarbiavimo arba partnerystės;
 - ✓ iniciatyvos „iš apačios į viršų“ įgyvendinimo;
 - ✓ teritorinio vientisumo;
 - ✓ lygiavertiškumo;
 - ✓ viešumo;
 - ✓ įtraukimo ir skaidrumo.
- 2005 m. sausio 17 d. įvyko Tauragės rajono VVG steigiamasis susirinkimas, kuriame 3 steigėjai, atstovaujantys skirtingiems sektoriams, nusprendė įsteigti asociaciją „Tauragės rajono vietos veiklos grupė“. Vietos veiklos grupės būstinė įsikūrusi V. Kudirkos g. 9, LT-72217, Tauragė.
- Pagrindinis sukurtos Tauragės rajono VVG strateginis tikslas – apjungti įvairių vietos organizacijų, institucijų ir kitų kaimo plėtros dalyvių pastangas ir suteikti galimybes įtakoti pasikeitimus, gerinančius vietovės gyvenimo kokybę.
- Šiuo metu Tauragės rajono VVG sudaro 45 juridiniai nariai (žr. priedą Nr. 1), kurie atstovauja įvairias organizacijas, įstaigas ir įmones, veikiančias VVG pasirinktoje teritorijoje. Džiugu tai, kad be atskirų verslo įmonių VVG nariais yra Tauragės kredito unija, Tauragės apskrities verslininkų asociacija ir Tauragės verslo ir turizmo informacijos centras, kurie jungia rajono verslininkus, kas leidžia nuosekliau įvertinti verslo perspektyvas rajone.

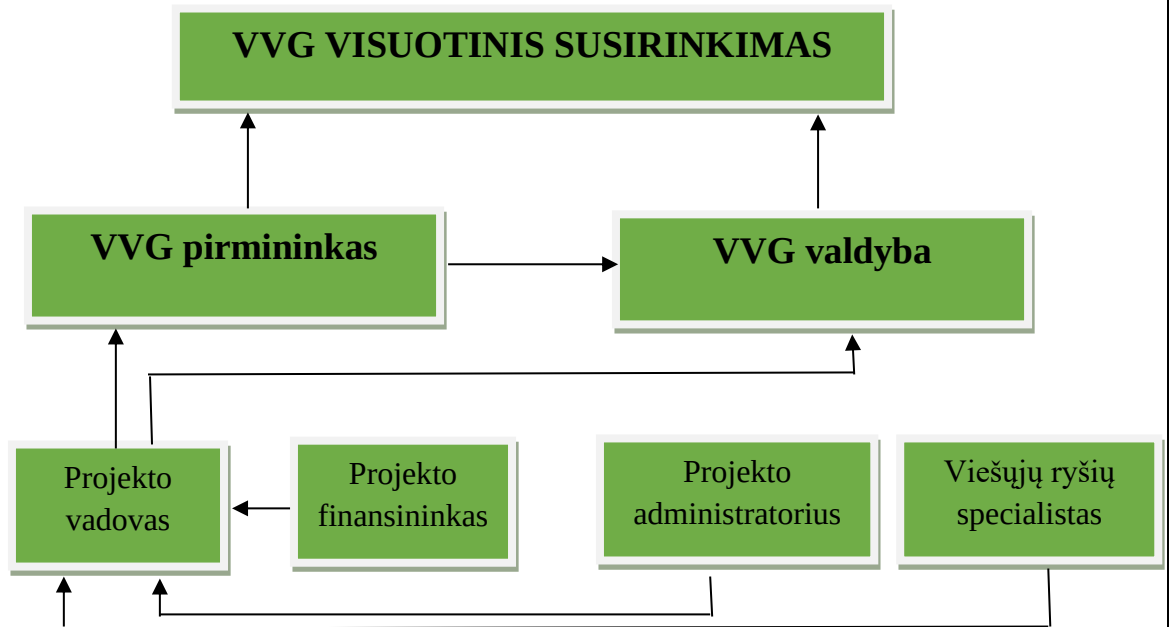

1 pav. VG narių pasiskirstymas pagal atstovaujamą sektorių

Tauragės rajono VVG valdybą sudaro 12 narių, kurių atstovavimas visiškai atitinka Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos priemonės „Parama LEADER programos vietos plėtrai (bendruomenės inicijuota vietos plėtra (BIVP))“ įgyvendinimui keliamus reikalavimus: 12 valdybos narių atstovauja: 5 valdybos nariai, t.y. 41,67% atstovauja pilietinės visuomenės sektorių; 4 valdybos nariai, t.y. 33,33 % atstovauja verslo sektorių ir 3 valdybos nariai, t.y. 25 % atstovauja vietos valdžios sektorių. VVG valdyboje taip pat išlaikyta lyčių pusiausvyra: 5, t.y. 41,67 % valdybos sudaro vyrai ir 7, t.y. 58,33 % valdybos sudaro moterys 6 valdybos nariai, t.y. 50 %, yra iki 40 m. amžiaus.

Efektyvų Tauragės rajono VVG strategijos rengimą ir valdymą užtikrina VVG nariai, valdyba, VVG pirmininkas ir 2007 -2013 m. vietos plėtros strategiją administruojantys asmenys. Tauragės rajono VVG valdymo organai:

- ✓ visuotinis narių susirinkimas.
- ✓ kolegialus valdymo organas –valdyba.
- ✓ vienasmenis valdymo organas – VVG pirmininkas.

2 pav. VVG valdymo struktūros schema

Planuojama, kad 2014-2020 m. nuo 2016 m. VPS administruos:

- ✓ projekto vadovas;
- ✓ projekto finansininkas;
- ✓ projekto administratorius;
- ✓ projekto viešųjų ryšių specialistas.

1.2. VVG vertybės

Tauragės rajono VVG turi daugiau nei 10 metų VVG darbo patirtį. Įgyvendinant *LEADER* metodą, Tauragės rajono VVG sudėtis keitėsi, tačiau buvo išlaikytas tęstinumas ir naudojamosi jau sukaupta patirtimi, įgyta vykdant Kaimo bendruomenių partnerystės programą.

Dar tik pradėję savo veiklą ir rengdami vietos plėtros strategiją Tauragės rajono VVG apibrėžė visiems grupės nariams priimtinas **vertybes**:

- ✓ tolerancija;
- ✓ pagarba kito nuomonei;
- ✓ savo nuomonės išsakymas „čia ir dabar“;
- ✓ pareigingumas, įsipareigojimų vykdymas;
- ✓ sąžiningumas;
- ✓ lygiavertiškumas;
- ✓ patirtis;
- ✓ pasitikėjimas komandiniu sprendimu;
- ✓ idėjinis pasišventimas;
- ✓ kūrybiškumas;
- ✓ naujas požiūris;
- ✓ optimizmas, pozityvus požiūris;
- ✓ savarankiškumas, papildomumas;
- ✓ viešumas, atskaitomybė ir skaidrumas.

	Kad organizacija būtų gyvybinga nepakako tik susirašyti vertybines nuostatas, tačiau jas reikėjo ir puoselėti bei palaikyti organizacijos gyvybingumą. Kad tai užtikrinti labai yra svarbi informacijos sklaida ir grąža. Tam tikslui pasirinkome visiems priimtinių keletą būdų: ✓ kiekvieno mėnesio pirmą antradienį 15 val. vyks VVG narių visuotiniai susirinkimai, kuriame aptariami VVG nariams rūpimi klausimai. Susirinkimo klausimus savaitę prieš susirinkimą pirmininkas išsiunčia visiems nariams. Susirinkimas atviras, jame gali dalyvauti visi kam rūpi kaimo gerovė; ✓ VVG ir jos narių informaciją talpinti www.tauragesvvg.lt internetiniame puslapyje; ✓ informacijos sklaida ir nuomonių pasikeitimai per bendruomeninių organizacijų ar seniūnijų susirinkimus bei renginius, kuriuose pagal galimybę dalyvauja VVG pirmininkas ar valdybos nariai; ✓ bent 2 kartus per metus kviešti į susirinkimą rajono Merą aptarti kaimo klausimus. Vadovaujantis aukščiau minėtomis vertybėmis VVG nuosekliai ėjo link 2007 – 2013 m. vietos plėtros strategijoje užsibrėžtų tikslų ir uždavinių, kas leido sėkmingai įgyvendinti šią strategiją ir išsikelti ambicingus tikslus ir uždavinius 2016 – 2023 m. VPS.
1.3.	VVG teritorijos vizija iki 2023 m. Sėkmingai įgyvendinta 2007-2013 m. VPS bei nuolatinis bendravimas su vietos gyventojais, bendruomeninėmis ir kitomis NVO organizacijomis, verslininkais, ūkininkais, seniūnais, kultūros, bibliotekų ir socialiniais darbuotojais ruošiantis naujos 2014-2020 m. programavimo periodo VPS rengimui ir jos rengimo metu pamatėme ne tik problemas, kurias reikia spręsti, tačiau ir galimybes. Pvz., Pagramančio miestelis yra Pagramančio regioniniame parke, tad Pagramančio bendruomenė „Gramančia“, Mažonų seniūnija, Norkaičių bendruomenė „Galmena“, Norkaičių tradicinių amatų centru ir Pagramančio regioninis parkas suvienija jėgas ir išmonę, padedant VVG, pasiryžę šią teritoriją padaryti patraukliausią Tauragės rajone, sukuriant bent 8 nuolatinės darbo vietas, iki 2023 m. padidinti turistų srautus 100 %, sudaryti sąlygas senjorams ir jaunimo saviraiškai bei turiningo laisvalaikio praleidimui, įkurti kempingą sukurti socialinį, kultūrinį paslaugų paketą kuriuo galėtų naudotis ne tik šios teritorijos gyventojai, bet ir regioninio parko lankytojai. Tai vienas iš pavyzdžių kaip bendradarbiavimas gali pakeisti vietos gyventojų užimtumą ir krašto patrauklumą. Tai vienas iš pavyzdžių, tačiau nieko savo poreikiais nenusileidžia ir kitos teritorijos, tik gal mažesnis dėmesys skiriamas turizmo sektoriui, tačiau, kad patenkinti įvairius socialinius klausimus, padidinant gyventojų užimtumą ir vietos patrauklumą bus kuriamos įvairios socialinės, buitinės, sveikatingumo paslaugos. Atsirastų bendradarbiavimo projektai, kuriantys aukštesnę pridėtinę vertę (maisto grandinės „gamintojas – vartotojas“, rinkodariniai projektai, paslaugų keliai ir kt.), pieno ir kitų žemės ūkio produktų perdirbimo ir kiti projektai kuriantys darbo vietas. Planuojama per strategijos įgyvendinimo laikotarpį sukurti 32 darbo vietas. Įvertinus rajono SSGG, poreikius bei spręstinas problemas suformulavome Tauragės rajono viziją. Tauragės rajono VVG vizija. Tauragės rajono kaimiškos vietovės – tai darniai besivystantis kraštas, kuriame subalansuotai tenkinami materialiniai ir dvasiniai gyventojų poreikiai. Dėl geros geografinės situacijos, sukurtos verslui palankios aplinkos, plėtojamos viešosios infrastruktūros bei aktyvių žmonių Tauragės rajonas taps vieta, kurioje: žmonės gyvens gražesnėje, sveikesnėje, patogesnėje aplinkoje, kaimas taps patrauklesnis jame gyvenantiems ir atvykstantiems; didės kaimo gyventojų verslumas, augs ekonomika ir mažės nedarbas; augs kaimo žmonių išsilavinimas ir pilietiškumas, tvirtės bendruomenės, žmonės aktyviau dalyvaus kaimo plėtroje; mažės emigracijos mąstai, jauni žmonės mieliau liks gyventi kaime.
1.4.	VVG misija

	Kad įgyvendinti savo užsibrėžtus tikslus VVG darys nuolatinius susitikimus su kaimo gyventojais, verslo, kultūros ir savivaldos atstovais aiškinant ir skatinant bendradarbiavimo ir darbo vietų kūrimo galimybes. Teikti konsultacijas verslo kūrimo, paraiškų rašymo, projektų įgyvendinimo, socialinių klausimų sprendimo, gyventojų telkimo, pilietiškumo ir kitais klausimais. Padėti jungtis smulkiems maisto produktų gamintojams bei padėti sukurti marketinginius planus, padėti organizuoti trumpąsias grandines, telkti rajono amatininkus kuriant aukštesnę ekonominę, socialinę pridėtinę vertę. Tauragės rajono VVG Misija. VVG visas savo jėgas, protą ir širdį nukreipti tam, kad kaime virtų pilnakraujis, tikruosius gyventojų poreikius atliepiantis gyvenimas, suteikiant visapusišką pagalbą įgyvendinant verslo ir veiklos idėjas, kuriant patrauklią, pasitikėjimu, partneryste ir atsakomybe grindžiamą socialinę ir ekonominę aplinką.
2. VVG teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos ir gyventojų poreikių analizė¹	
2.1.	Pagrindiniai VVG teritorijos duomenys, teritorijos išskirtinumas ir identitetas

Tauragės rajono vietos veiklos grupė (toliau – Tauragės VVG) atstovauja visą Tauragės rajoną, išskyrus patį rajono centrą – Tauragės miestą. Tauragės rajono savivaldybės teritorija apima centrinę Tauragės apskrities dalį ir beveik visa priklauso etnografiniam Žemaitijos regionui, išskyrus Lauksargių seniūniją, kuri priskiriama Mažosios Lietuvos etnografiniam regionui. Didžioji Tauragės rajono savivaldybės teritorijos dalis yra Karšuvos žemumoje, o likusi apima Vilkyškių kalvagūbrio dalį bei Žemaičių aukštumos pietinę dalį. Tauragės rajono savivaldybė ribojasi su Šilutės rajono, Šilalės rajono, Kelmės rajono, Raseinių rajono, Jurbarko rajono ir Pagėgių savivaldybėmis. Tauragės apskrities teritorija apima keturių savivaldybių teritorijas: Jurbarko rajono, Šilalės rajono, Tauragės rajono ir Pagėgių². Tauragės rajono savivaldybės teritorijos plotas - 1179 km², 26,7 proc. apskrities ploto arba 1,8 proc. Šalies ploto). Tauragės VVG teritorijos plotas – 1 163,3 km².

Tauragės rajono savivaldybę sudaro 8 seniūnijos (žr. 3 pav.): Batakių, Gaurės, Lauksargių, Mažonų, Skaudvilės, Tauragės miesto, Tauragės ir Žygaičių, iš jų 7 patenka į Tauragės VVG teritoriją. Tauragės rajone yra 2 miestai – Skaudvilė ir Tauragė, 4 miesteliai - Batakliai, Gaurė, Pagramantis, Žygaičiai ir per 300 kaimų.

¹ VPS naudojami seniūnijų ir savivaldybės administracijos pateikti duomenys su Šalies ir regiono rodikliais nelyginami, nes nėra teikiami Statistikos departamento arba teikiami kita imtimi, nei naudojami VPS;

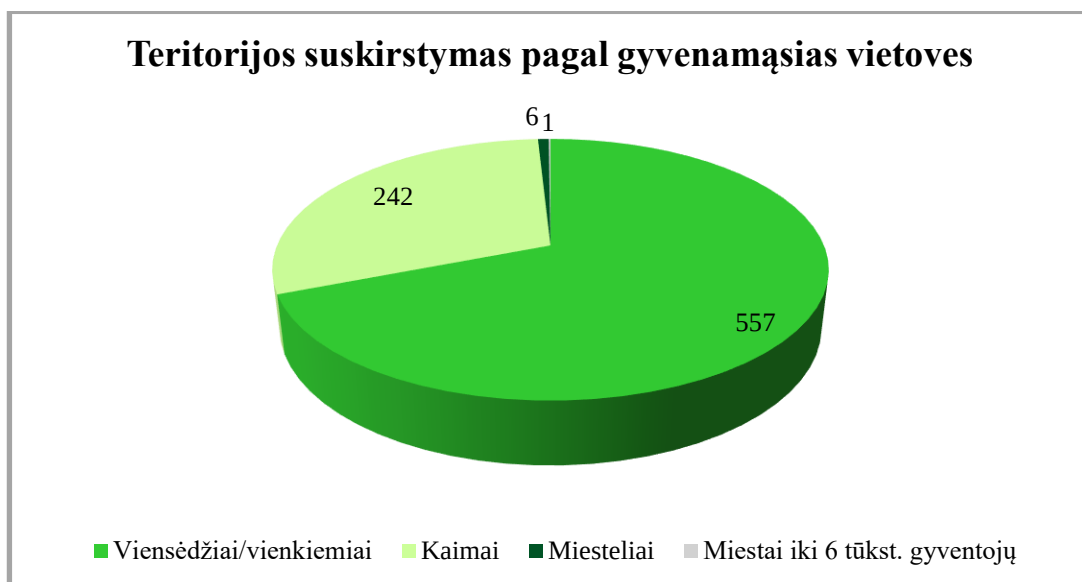
Čia ir toliau vartojamos sąvokos: Tauragės r. (Tauragės rajonas), tai teritorija be rajonocentro, lygi Tauragės VVG teritorijai, Tauragės r. sav., tai Tauragės rajono savivaldybės teritorija apimanti ir Tauragės miestą.

² Tauragės rajono įvaizdžio formavimo ir investicijų pritraukimo galimybių studija, <http://taurage.lt/index.php?3575804316>

3 pav. Tauragės rajono seniūnijos³

Pagal 2015 m. seniūnijų pateiktus duomenis (žr. Priedą Nr. 11) Tauragės VVG teritorijoje yra suskirstyta (žr. 4 pav.) į 557 viensėdžius/vienkiemius (gyvenamosios vietovės, susidedančios iš pavienių sodybų), 242 kaimus, 6 miestelius (tai kompaktiškai užstatytos gyvenamosios vietovės, turinčios nuo 500 iki 3000 gyventojų, kurių dauguma gyventojų dirba pramonėje, verslo bei gamybinės ir socialinės infrastruktūros srityje, taip pat tradiciniai miesteliai) ir 1 miestą (Skaidvilės m.) iki 6 tūkst. gyventojų.

4 pav. Tauragės VVG teritorijos administracinis suskirstymas pagal gyvenamąsias vietas 2015 m.

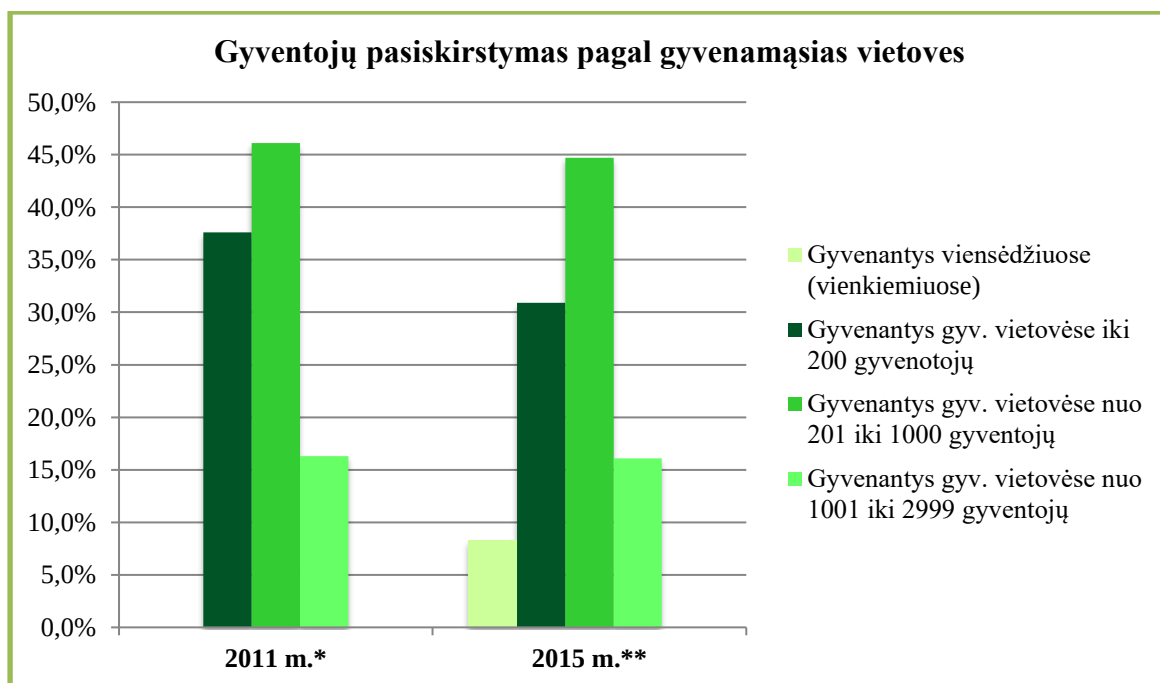
Analizuojant Tauragės VVG teritorijos gyventojų pasiskirstymą pagal gyvenamąsias vietas buvo remtasi 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenimis⁴ bei seniūnijų pateiktais duomenimis (žr. Priedą Nr. 11). Iš turimų duomenų nustatyta (žr. 5 pav.), jog didžioji dalis, 46,1

³ Šaltinis: <http://lt.wikipedia.org>

⁴ 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenys, <https://osp.stat.gov.lt/2011-m.-surasymas>

proc., rajono gyventojų 2011 m. gyveno gyvenamosiose vietovėse nuo 201 iki 1000 gyventojų, 2014 m. tokių gyventojų dalis – 44,7 proc. Mažesnėse, iki 200 gyventojų turinčiose, gyvenvietėse 2011 m. gyvento 37,6 proc. visų rajono gyventojų, o 2014 m. – 30,9 proc. Gyvenamosiose vietovėse, kurių gyventojų skaičius nuo 1001 iki 2999 gyventojų, 2011 m. gyveno 16,3 proc. visų rajono gyventojų, o 2014 m. – 16,1 proc. Pagal 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenimis gyventojų, gyvenančių viensėdžiuose (vienkiemiuose) nebuvo, o pagal 2014 m. seniūnijų pateiktus duomenis tokie gyventojai sudaro 8,3 proc. visų rajono gyventojų.

Tauragės rajonas yra Tauragės apskrities centras. Patogi geografinė padėtis tranzitui bei gera kelių transporto infrastruktūra, orientuota tiek į Lietuvos regionus, tiek į Kaliningrado sritį (Rusija) ir Latviją Via Hanzos koridoriumi, yra vienas iš svarbiausių Tauragės rajono privalumų. Tauragės rajonas yra panašiu atstumu nutolęs nuo 3 didžiųjų Lietuvos miestų – 111 km nuo Klaipėdos, 127 km nuo Kauno ir 100 km nuo Šiaulių. Tauragės rajonas pasižymi gamtos požiūriu vertingais kraštovaizdžiais, išpūdingais upių slėniais su stačiais šlaitais, patvankomis, salomis, atodangomis ir rėvomis. Atodangos, skardžiai, rėvos ir kiti geologiniai dariniai yra svarbūs kraštovaizdį formuojantys objektai. Tauragės rajono teritorija, būdama gamtiniu požiūriu vidutiniškai heterogeniška, sudaro sąlygas formuotis skirtingo potencialo rekreaciniams arealams. Esamas Tauragės rajono gamtinių išteklių potencialas – vaizdingi upių ir upelių slėniai, miškai, savitas, palyginti menkai antropogeninės veiklos paveiktas kraštovaizdis. Rajono teritorijoje kertasi du šalies etnografiniai regionai, kas sudaro kultūrinių – etnografinių bruožų (architektūros, papročių) įvairovę. Batačiai vienas seniausių Žemaitijos miestelių, į pietus nuo Tauragės – Skaudvilės kelio, prie gražaus tvenkinio. Istoriniuose šaltiniuose Batačiai paminėti jau 1448 m., kai Lietuvos didysis kunigaikštis Kazimieras Batačių dvarą atidavė Žemaičių seniūnui Jonui Kęsgailai. Tauragės rajone įsikūręs Norkaičių tradicinių amatų ir etnokultūros centras ant upės Jūros kranto, jame vykdomos įvairios tradicinių amatų edukacijos – duonos kepimas, drožyba, audimas, įvairios kitos edukacijos, atitinkančios metų laikus⁵.

* Duomenys pateikti remiantis 2011 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenimis

** Duomenys pateikti remiantis seniūnijų pateiktais duomenimis iš gyvenamosios vietos deklaravimo informacinės sistemos už 2014 metus

5 pav. Tauragės VVG teritorijos gyventojų pasiskirstymas pagal gyvenamąsias vietas 2011 m. ir 2015 m.

⁵ Tauragės rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2014-2020 metams, <http://taurage.lt/index.php?341391122>

APIBENDRINIMAS:

- ✓ Patogi geografinė padėtis, nes Tauragės rajonas – Tauragės apskrities centras. Bendras rajono plotas – 1 179 km² (R1);
- ✓ Tauragės VVG teritorijoje yra suskirstyta į 557 viensėdžius/vienkiemius, 242 kaimus, 6 miestelius ir 1 miestą iki 6 tūkst. gyventojų (R2);
- ✓ Didžioji dalis, daugiau negu 40 proc., rajono gyventojų gyvena gyvenamosiose vietovėse, kurių dydis nuo 201 iki 1000 gyventojų (R3);

2.2. VVG teritorijos gyventojų poreikių analizė

Norint išsiaiškinti esamą rajono socialinę-ekonominę situaciją bei gyventojų ir organizacijų poreikius ir problemas buvo atlikta gyventojų poreikių analizė, tai vienas iš svarbiausių vietos plėtros strategijos rengimo etapų. Tik žinant gyventojų poreikius galima toliau formuluoti Tauragės rajono vietos veiklos grupės prioritetus bei tikslus.

Siekiant išanalizuoti esamą rajono situaciją, rajono gyventojų požiūrį į esamą situaciją, bei išsiaiškinti pagrindinius rajono gyventojų poreikius, lūkesčius ir esamas problemas Tauragės rajono vietos veiklos grupė vykdė gyventojų poreikių tyrimą etapais naudodant tris skirtingus metodus:

- 1) Anketinė rajono gyventojų apklausa (anketos forma žr. Priedą Nr. 2);
- 2) Anketinė atskirų savivaldybės skyrių ir seniūnijų apklausa (anketos forma žr. Priedą Nr. 3 ir Nr. 4);
- 3) Informaciniai- konsultaciniai renginiai;

Pirmasis ir antrasis etapai, anketinė rajono gyventojų apklausa ir anketinė atskirų savivaldybės skyrių ir seniūnijų apklausa, vyko lygiagrečiai. Anketinė kaimo gyventojų apklausa buvo siekiama išsiaiškinti esamą rajono socialinę-ekonominę situaciją bei gyventojų ir organizacijų problemas ir poreikius. Anketą sudarė 29 klausimai, iš kurių 9 buvo skirti bendrai informacijai apie respondentą, likę - skirti išsiaiškinti: opiausias gyvenamosios vietovės problemas, kokioms paramos sritims gyventojai teiktų prioritetą laikotarpiui iki 2023 metų, atitinkamų paslaugų trukumą gyvenamojoje vietoje, gyventojų nuomonę apie patraukliausias ekonomines veiklas ir bendruomeninį verslą bei kaimo jaunimo situaciją.

Siekiant tinkamai nustatyti apklausoje dalyvaujančių asmenų populiaciją, buvo apskaičiuota tyrimo imtis. Tauragės rajone tiriamos visumos skaičius sudarė 22069 asmenys, imama paklaida 5 proc. Tauragės rajone reikalingas tyrimo imties dydis yra 378 (apskaičiuota pagal www.apklausa.lt). Atliekant apklausą buvo išdalinta aštuoni šimtai anketų.

Apklausoje dalyvavo 733 respondentai iš visos Tauragės rajono vietos veiklos grupės veiklos teritorijos (žr. priedą Nr. 5). Šių anketų pagalba buvo išsiaiškintos rajono gyventojų opiausios problemos bei poreikiai.

Atskirų savivaldybės skyrių ir seniūnijų apklausa – skirta išsiaiškinti esamą rajono situaciją bei sužinoti poreikius. Seniūnijoms buvo pateiktos anketos, kuriose buvo prašoma pateikti statistinę informaciją apie seniūnijų gyventojų skaičių, gyventojų pasiskirstymą pagal amžių ir gyvenamąsias vietas, apie gyventojus patiriančius ekonominius sunkumus ar socialinę atskirtį. Taip pat buvo paprašyta pateikti duomenis apie gyventojų užimtumą, smulkų ir vidutinį verslą, paslaugų sektorių, žemės ūkį, gamtos išteklius, kultūrą ir NVO veikiančias jų teritorijoje bei įvairias įstaigas ir organizacijas, veikiančias seniūnijos teritorijoje.

Tauragės rajono savivaldybės skyriai teikė informaciją apie rajono teritorijoje esančius kultūros ir istorijos objektus bei vertybes, plėtojama tautinį paveldą bei organizuojamus tradicinius renginius, bendrą rajono situaciją dėl asmenų patiriančių socialinę atskirtį ir susiduriančių su ekonominiais sunkumais bei apie įstaigas susijusias su socialinių paslaugų teikimu ir jų pastatų būklę, taip pat pateikė duomenis apie savivaldybei pavaldžias švietimo įstaigas ir organizacijas, veikiančias rajone, nurodė jose besimokančių asmenų skaičių ir pastatų būklę. Bendrą informaciją apie savivaldybės įgyvendintus projektus, skirtus pritraukti lėšas į rajoną.

Visos kaimo gyventojų, seniūnijų ir atskirų savivaldybės skyrių užpildytos anketos suteikė mums žinių apie realią rajono situaciją, gyventojų problemas, poreikius ir lūkesčius, kurie bus analizuojami ir pateikiami 2016-2023 metų Tauragės rajono vietos veiklos grupės strategijoje.

Kitas naudojamas tyrimo metodas- informaciniai- konsultaciniai renginiai vyko su šiomis tikslinėmis grupėmis:

- ✓ Kaimo bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų atstovais, verslininkais ir kitais rajono gyventojais;

- ✓ Seniūnijų ir vietos valdžios atstovais;

Informaciniai- konsultaciniai renginiai - tai struktūruoti susitikimai su tikslinėmis žmonių grupėmis. Grupiniai susitikimai vyko neformalios diskusijos forma, diskutuojant iš anksto numatytomis temomis. Šis metodas padėjo gauti kokybinę informaciją ir buvo vienas geriausių būdų aiškinantis ryškiausias tikslinių grupių problemas. Buvo siekiama išgirsti įvairias nuomones, idėjas, suprasti žmonių požiūrį bei išsiaiškinti jų poreikius ir lūkesčius ateinančiam finansavimo periodui.

Buvo suorganizuota 10 grupinių susitikimų įvairiomis temomis (sąrašai pridedami, priedas Nr. 6), kuriuose dalyvavo visų kaimo bendruomenių, mokyklų, kultūros centrų, seniūnijų, jaunimo ir kitų organizacijų atstovai, smulkūs kaimo verslininkai. Grupiniai susitikimai buvo skirti išsiaiškinti vietos problemas bei gyventojų poreikius. Susitikimų metu buvo naudojami įvairūs darbo metodai:

- ✓ informacinis - diskusinis renginys su Tauragės rajono kaimo gyventojais, organizacijomis ir vietos verslininkais, kurių metu buvo pristatomos LEADER perspektyvos diskusijos, kurių tikslas buvo išsiaiškinti gyventojų poreikius ir aptarti 2014-2020 metų kaimo plėtros programos finansavimo perspektyvas (gyventojų idėjų santrauka žr. priedą Nr. 7);

- ✓ Seniūnijų SSGG analizė- kurios tikslas buvo išsiaiškinti skirtingų vietovių išteklius, turimą potencialą, galimas plėtros kryptis ir projektines idėjas (grupinių susitikimų metu SSGG analizės santrauka pridedama, žr. priedą Nr. 8).

Grupinių susitikimų rezultatai buvo pristatyti visuomenei ir vietos valdžios atstovams. 2015 m. vasario mėn. 2 dieną buvo organizuotas Tauragės VVG susirinkimas, kurio metu buvo pristatoma teritorijos poreikių analizė ir planuojamos priemonės savivaldybės administracijos skyriams ir seniūnams. Taip pat buvo organizuojami susitikimai, kurių metu buvo pristatomos atskiros strategijos dalys, aptarti strategijos prioritetai ir būsimų projektų idėjos (susirinkimų protokolai su sąrašais pridedami, žr. priedą Nr. 9). Detaliau darbo grupių tikslas ir temos aprašomos III dalies 8 skyriuje.

2.3.	VVG teritorijos socialinė situacija
------	-------------------------------------

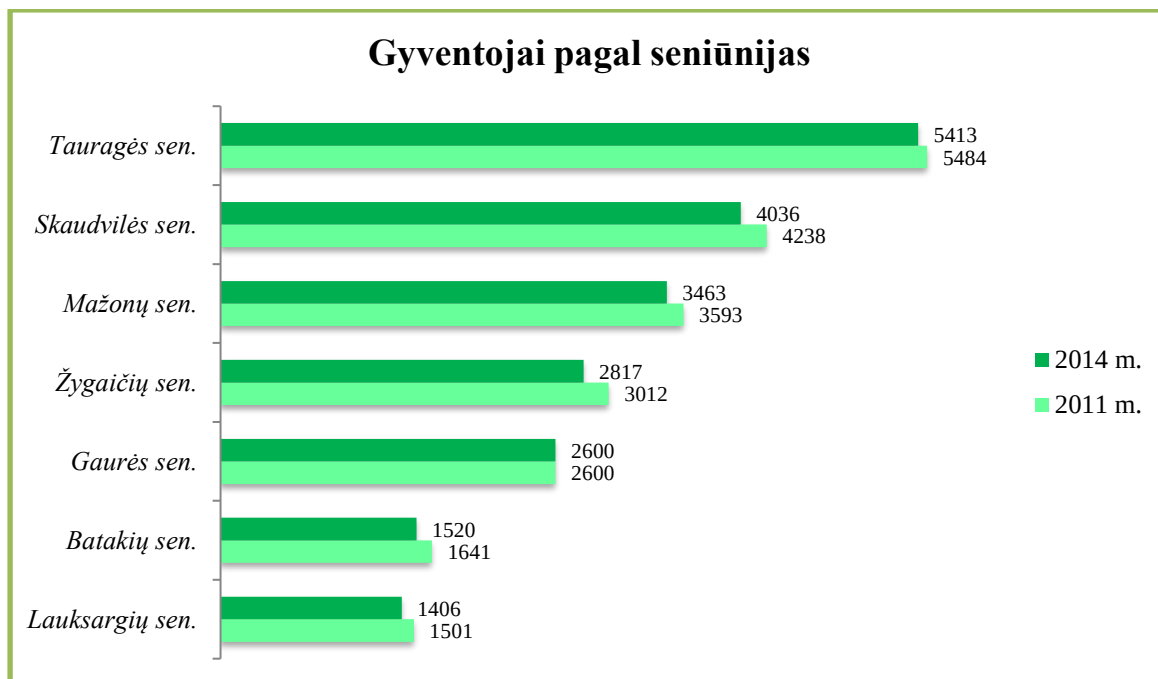
Statistikos departamento teikiamais duomenimis⁶ 2011 m. Tauragės rajone gyveno 17 868 gyventojai. 2012 m. – 17 432 gyventojai, o 2013 m. šis skaičius dar sumažėjo iki 17 110 gyventojų. Tauragės rajone gyvena 27,6 proc. visų Tauragės apskrities rajono gyventojų. Remiantis tais pačiais duomenimis nustatyta, jog dauguma, apie 60 proc., Tauragės r. sav. gyventojų gyvena Tauragės mieste, rajone atitinkamai tik apie 40 proc.

Pagal seniūnijų pateiktus duomenis⁷ 2011 m. Tauragės VVG teritorijoje gyveno 22 069 gyventojai, o 2014 m. – 21 255 gyventojai. Didžiausia seniūnija – Tauragės (žr. 6 pav.), joje gyvena ketvirtadalis visų Tauragės VVG teritorijos gyventojų. Apie 19 proc. rajono gyventojų gyvena Skaudvilės seniūnijoje, kitose kiek mažiau, o mažiausiai gyventojų turi Lauksargių seniūnija, apie 6,6 proc. Lyginant 2011 ir 2014 metus gyventojų skaičius beveik visose seniūnijose mažėjo apylygiai, Gaurės seniūnija – vienintelė, kurios gyventojų skaičius nepakito.

⁶ Gyventojai ir socialinė statistika,

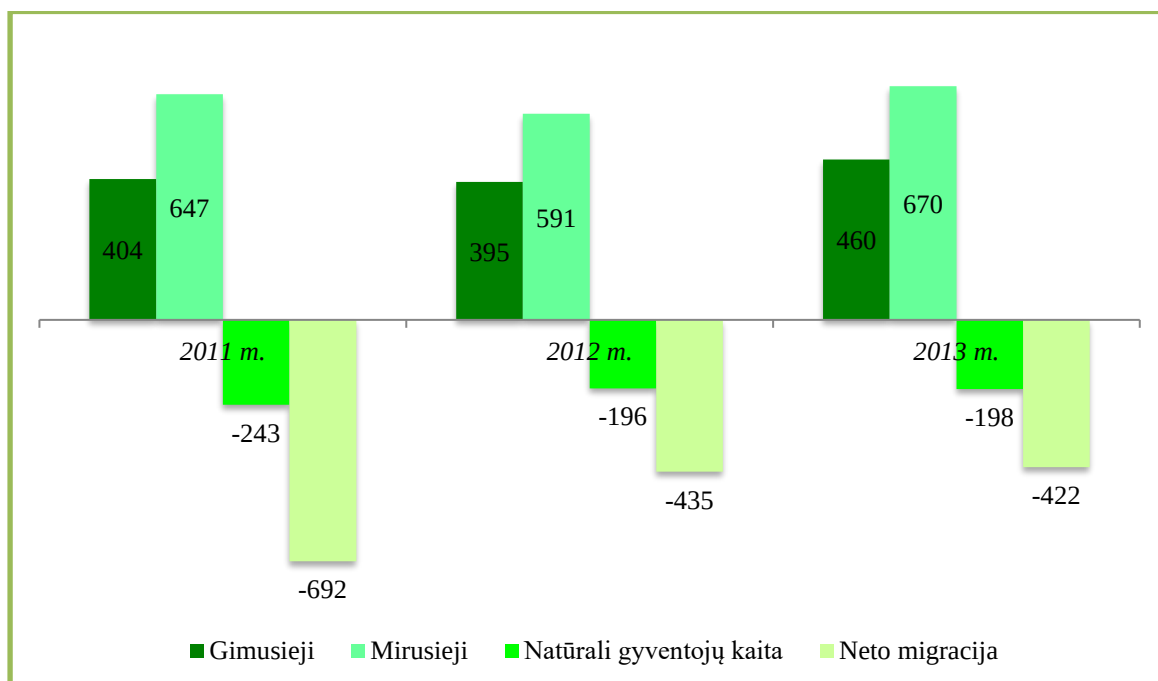
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectTable/Omrade0.asp?SubjectCode=S3&ShowNews=OFF&PLanguage=0>

⁷ Duomenys teikiami iš gyvenamosios vietos deklaravimo informacinės sistemos (Žr. Priedą Nr. 10).

6 pav. Tauragės rajono gyventojų skaičius pagal seniūnijas 2011 m. ir 2014 m., vnt.

Tauragės rajono savivaldybės gyventojų skaičiaus mažėjimas susijęs tiek su neigiama natūralia gyventojų kaita, tiek su neigiama neto migracija. Statistikos departamento duomenimis⁸ (žr. 7 pav.) Tauragės r. sav. natūrali gyventojų kaita – neigiama, tačiau lyginant 2011-2013 m. laikotarpio duomenis nustatyta, kad ji kasmet mažėja. Tauragės r. sav. neto migracija lyginamam laikotarpiu, 2011-2013 m., nors iš mažėjo, bet vis tik išliko neigiama.

7 pav. Natūrali gyventojų kaita ir neto migracija Tauragės r. sav. 2011-2013 m., vnt.

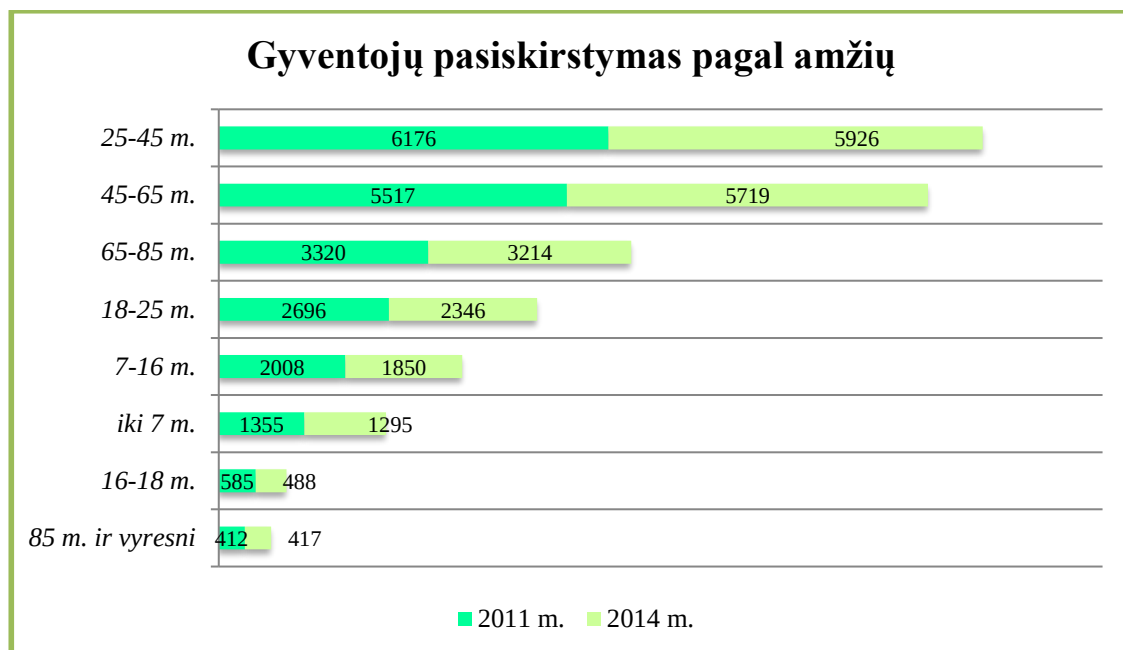
Gyventojų natūrali kaita ir migracija sąlygoja ir savivaldybės gyventojų pasiskirstymą pagal amžiaus grupes (žr. 8 pav.). 2014 m. didžioji dalis, 27,9 proc., Tauragės rajono gyventojų buvo 25-

⁸ Gyventojai ir socialinė statistika,

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectTable/Omrade0.asp?SubjectCode=S3&ShowNews=OFF&PLanguage=0>

45 metų amžiaus, ir 26,9 proc. – 45-65 metų. Pensinio amžiaus gyventojai sudarė 17 proc. visų rajono gyventojų. Darbingo amžiaus gyventojai, 16-65 m., – 68 proc.

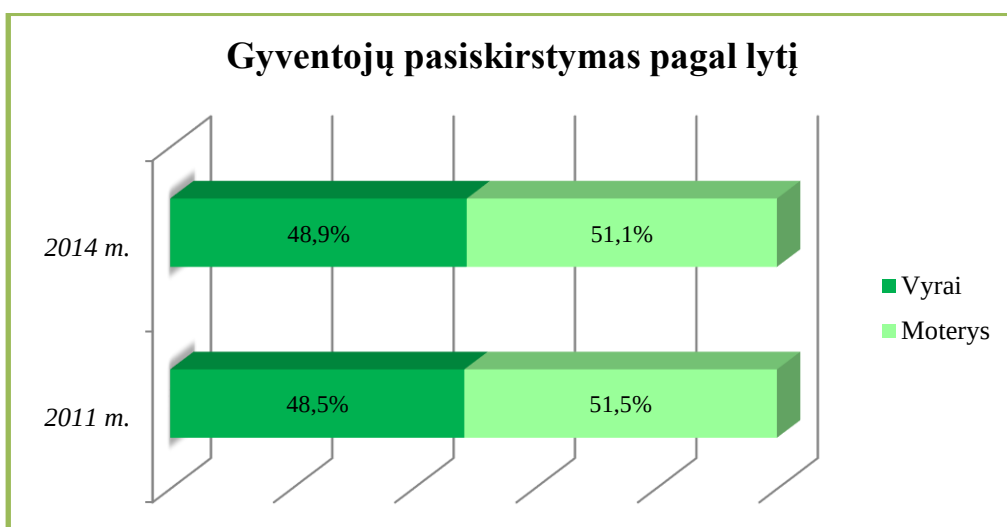
Lyginant 2011 m. ir 2014 m. nustatyta, jog daugiausia gyventojų sumažėjo amžiaus grupėse nuo 18 iki 25 metų ir 25-45 m. Didžiausias gyventojų skaičiaus padidėjimas nustatytas 45-65 metų amžiaus grupėje, taip pat 5 gyventojais padidėjo amžiaus grupėje vyresnių kaip 85 m.

8 pav. Tauragės rajono gyventojų pasiskirstymas pagal amžių 2011 m. ir 2014 m., vnt.

Kaip ir Šalyje, taip ir Tauragės rajone, didžioji dalis rajono gyventojų – moterys. Seniūnijų pateikti duomenys iš gyvenamosios vietos deklaravimo informacinės sistemos⁹ už 2011 m. ir 2014 m. rodo (žr. 9 pav.), kad 2011 m. Tauragės rajone buvo 11 365 moterys ir 10 704 vyrai, o 2014 m. 10 863 moterys ir 10 392 vyrai.

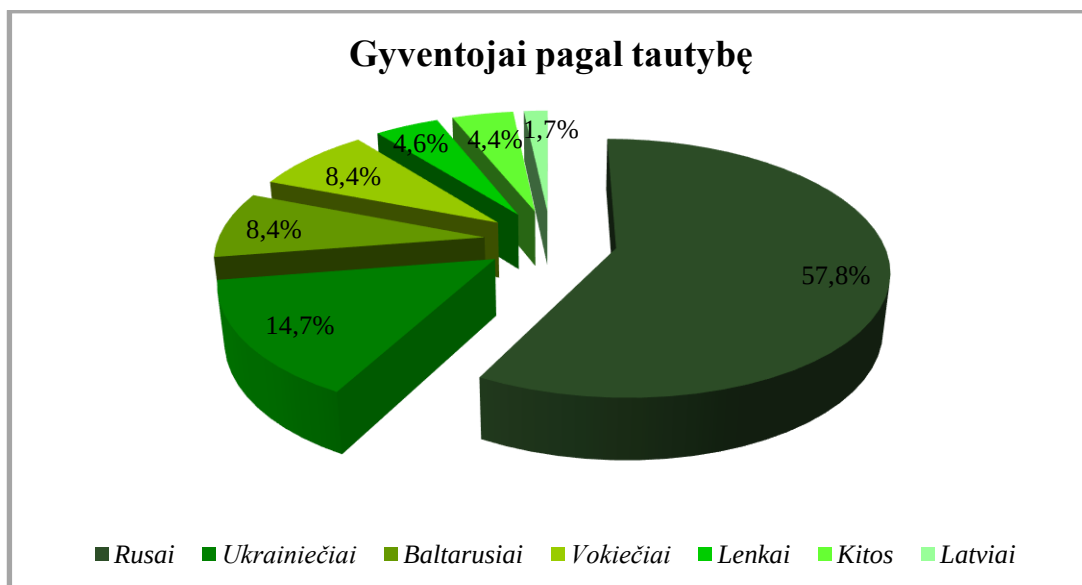
Lyginant 2011 m. ir 2014 m. moterų sumažėjo 502, o vyrų – 312. Nors moterų sumažėjo daugiau nei vyrų, tačiau moterų dalis rajone vis tiek išlieka didesnė nei vyrų.

9 pav. Tauragės rajono gyventojų pasiskirstymas pagal lytį 2011 m. ir 2014 m., proc.

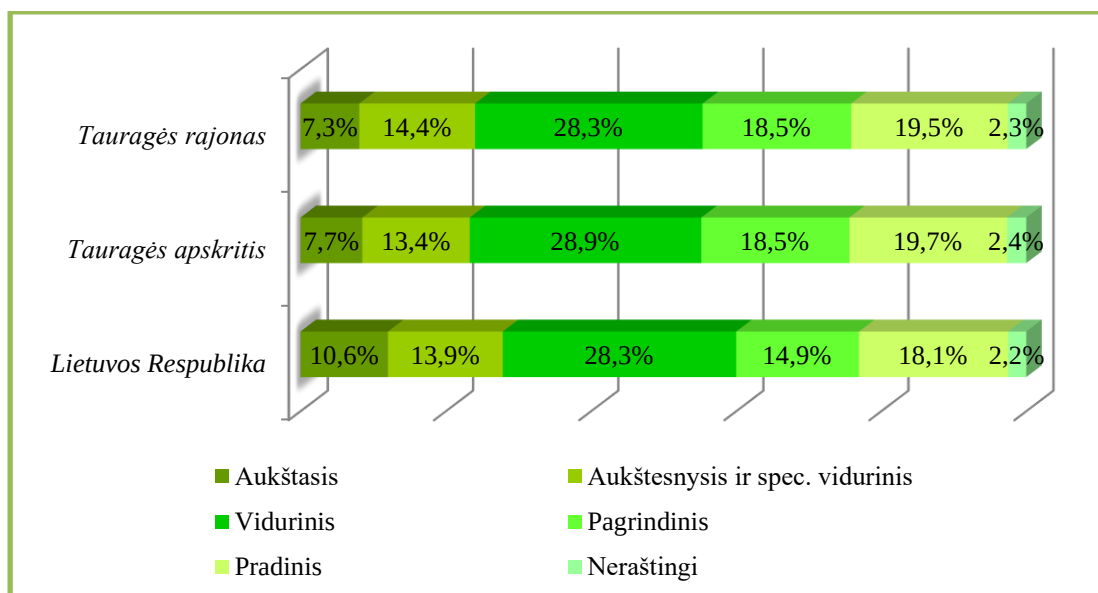
⁹ Duomenys teikiami iš gyvenamosios vietos deklaravimo informacinės sistemos (žr. Priedą Nr. 10).

2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenimis¹⁰ Tauragės r. sav. gyveno 592 kitos tautybės gyventojai (žr. 10 pav.), likusi dalis, 98,7 proc. gyventojų – lietuviai. Tauragės r. sav. gyvenantys kitataučiai sudarė 47,4 proc. visų Tauragės apskrityje gyvenančių kitos tautybės gyventojų. Iš 592 kitos tautybės gyventojų didžioji dalis, 342 gyventojai, - rusų tautybės, 87 – ukrainiečiai, po 50 baltarusių ir vokiečių, 27 – lenkai, 26 kitos tautybės ir 10 latvių.

10 pav. Tauragės r. sav. gyventojai pagal tautybę, proc.

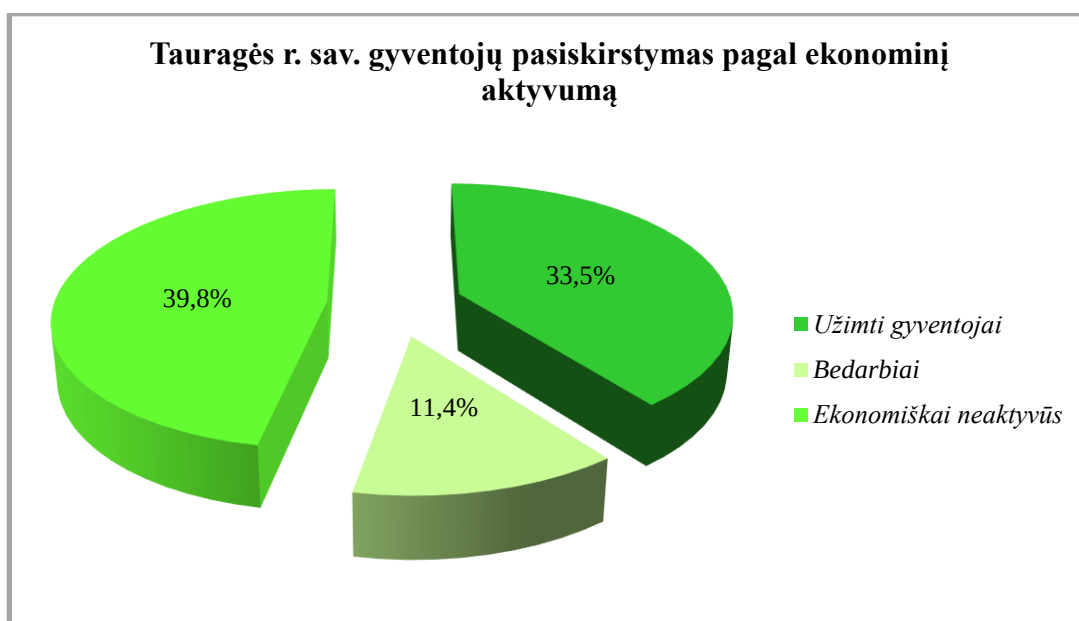
Remiantis 2011 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenimis (žr. 11 pav.) 2011 m. dauguma, 28,3 proc. Tauragės rajono ir Šalies gyventojų turėjo vidurinį išsilavinimą, apskrityje tokių gyventojų šiek tiek daugiau (28,9 proc.). 18,5 proc. rajono bei apskrities gyventojų turėjo pagrindinį išsilavinimą, Šalyje tokių ženkliai mažiau, tik 14,9 proc. Turinčių tik pradinį išsilavinimą rajone buvo 19,5 proc., apskrityje kiek daugiau, 19,7 proc., o Šalyje mažiau – 18,1 proc. Turinčių aukštesnįjį ir spec. vidurinį išsilavinimą Tauragės rajono gyventojų dalis – didesnė nei apskrities ar Šalies, tačiau Tauragės rajone tik 7,3 proc. gyventojų turi aukštąjį išsilavinimą, kai Šalyje – 10,6 proc.

¹⁰ 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenys, <https://osp.stat.gov.lt/2011-m.-surasymas>

11 pav. Gyventojai pagal išsilavinimą Tauragės rajone 2011 m., proc.

Gyventojų pasiskirstymas pagal ekonominį aktyvumą taip pat analizuojamas remiantis 2011 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenimis¹¹, pagal kuriuos nustatyta (žr. 12 pav.), jog 39,8 proc. arba 17 524 gyventojai – ekonomiškai neaktyvūs, 33,5 proc. arba 14 762 – užimti gyventojai, o 11,4 proc. arba 5 044 gyventojai – bedarbiai. Užimtų gyventojų dalis Tauragės r. sav. buvo didesnė nei Tauragės apskrityje (31,6 proc.), tačiau mažesnė nei Šalyje (38,5 proc.). Ekonomiškai neaktyvių bei bedarbių Tauragės r. sav. gyventojų dalis 2011 m. buvo mažesnė nei apskrities (40,6 proc. ekonomiškai neaktyvūs ir 12,0 proc. bedarbiai), bet didesnė nei Šalies (36,8 proc. ekonomiškai neaktyvūs ir 9,6 proc. bedarbiai).

12 pav. Tauragės r. sav. gyventojų pasiskirstymas pagal ekonominį aktyvumą 2011 m., proc.

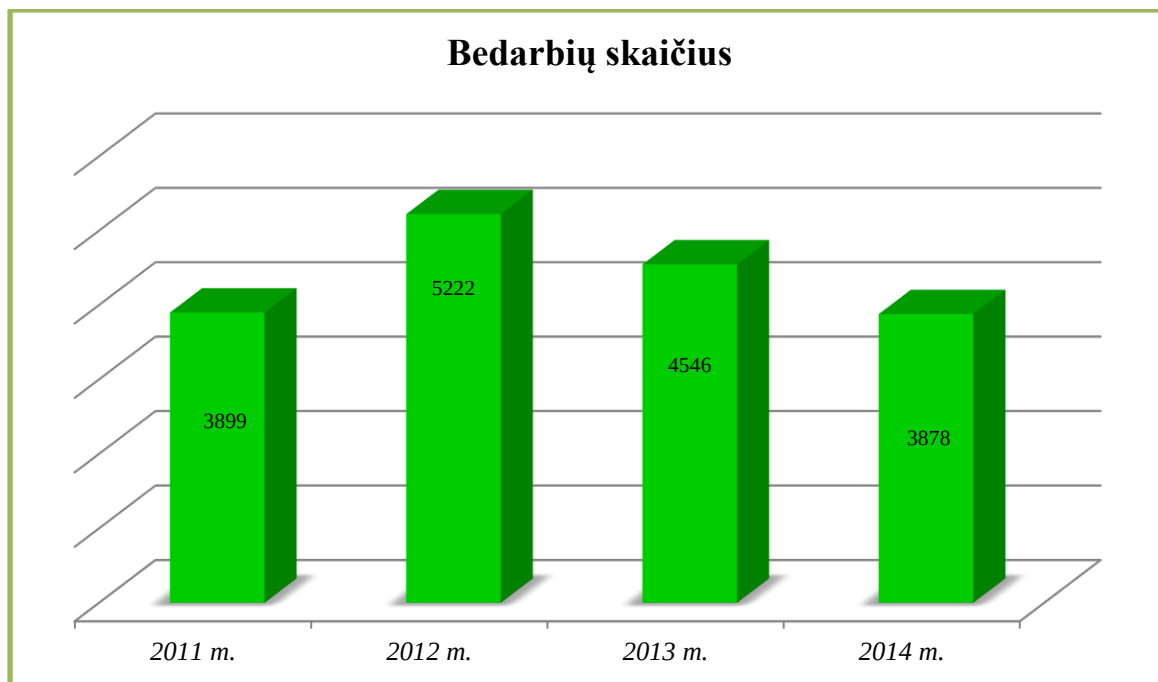
Lietuvos darbo biržos teikiamais statistiniais duomenimis¹² (žr. 13 pav.) 2011 m. Tauragės r. sav. buvo registruota 40,2 proc. visų Tauragės apskrities bedarbių, o 2014 m. – 41,6 proc. Analizuojamu laikotarpiu Tauragės r. sav. bedarbiai sudarė apie 1,5 proc. visų Šalies bedarbių.

Lyginant 2011 m. ir 2012 m. bedarbių skaičius Tauragės r. sav. ženkliai, apie 30 proc., išaugo, tam įtakos turėjo ekonomikė krizė. Nuo 2012 m. iki 2013 m. bedarbių skaičius sumažėjo 13 proc., o nuo 2013 m. iki 2014 m. – 15 proc., tačiau išliko vienas didžiausių tarp savo apskrities savivaldybių.

Remiantis tais pačiais duomenimis, 2015 m. sausio 1 d. Tauragės rajono savivaldybės teritorinės darbo biržos skyriuje buvo registruoti 3 308 bedarbiai, iš kurių 611 bedarbių, kurių amžius nuo 16 iki 29 metų ir jie sudarė 18,5 proc. visų Tauragės r. sav. bedarbių. Net 17,5 proc. bedarbių buvo 50-54 metų, ir 15,9 proc. – 45-49 m. amžiaus. Mažiausia bedarbių dalis, apie 6 proc., 60-64 m.

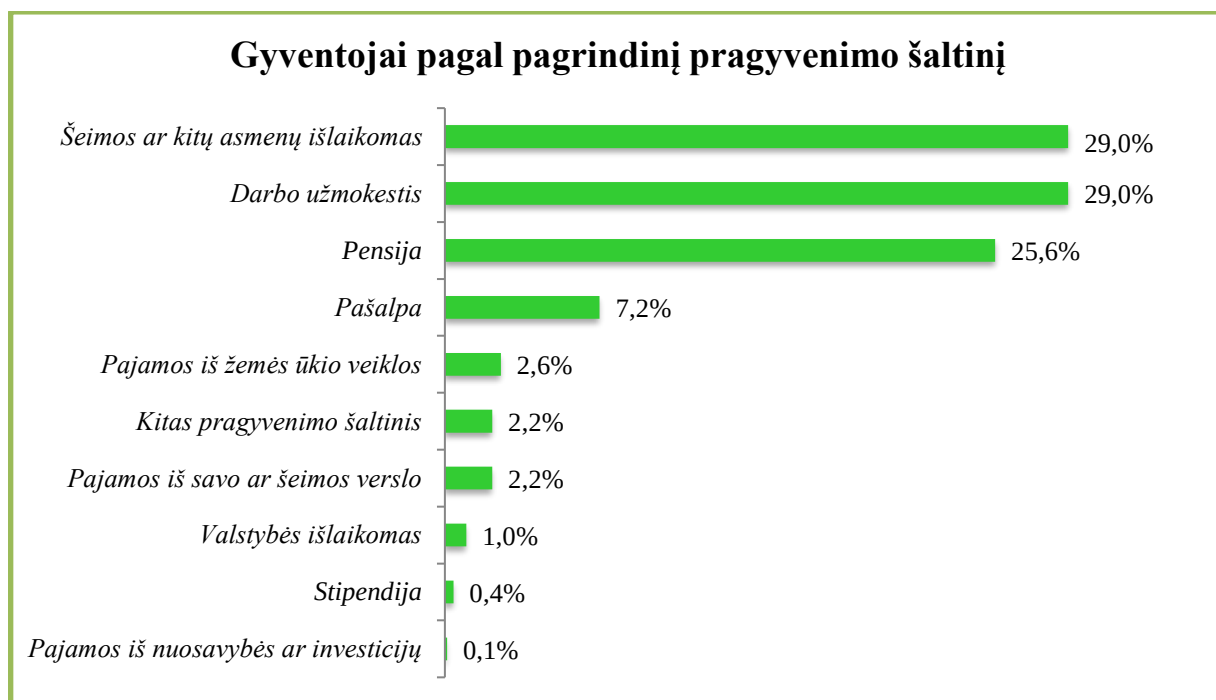
¹¹ 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenys, <https://osp.stat.gov.lt/2011-m.-surasymas>

¹² Lietuvos darbo biržos statistiniai duomenys, pateikiami leidinyje „Lietuvos darbo rinka skaičiais 2014“, <https://www.ldb.lt/Informacija/Veikla/Documents/2014%20leidinys%20skaiciais.pdf>

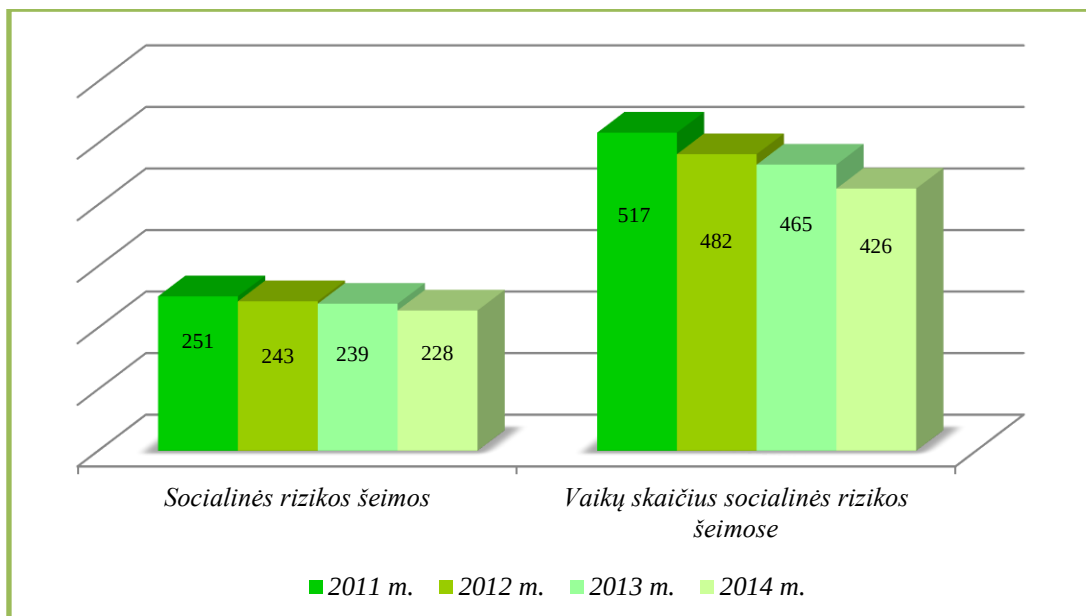
13 pav. Tauragės r. sav. bedarbių skaičius 2011-2014 m. laikotarpyje

Vadovaujantis 2011 m. gyventojų ir būstų surašymo rezultatais (žr. 14 pav.) nustatyta, jog didžioji dalis Tauragės r. sav. gyventojų yra šeimos ar kitų asmenų išlaikomi (12 788 gyventojai) arba kaip pagrindinį pragyvenimo šaltinį nurodo darbo užmokestį (12 807 gyventojai), o 25,6 proc. arba 11 289 gyventojai – pensiją. Situacija panaši ir visoje Tauragės apskrityje, net 30 proc. apskrities gyventojų yra šeimos ar kitų asmenų išlaikomi, o kaip pagrindinį pragyvenimo šaltinį – darbo užmokestį nurodo 27,0 proc. Šalyje situacija kiek kitokia, dauguma, 35,8 proc. gyventojų kaip pagrindinį pragyvenimo šaltinį nurodo darbo užmokestį, o šeimos ar kitų asmenų išlaikomi buvo tik 27,4 proc., gyvenantys iš pensijos – 23,4 proc.

14 pav. Tauragės r. sav. gyventojų pasiskirstymas pagal pagrindinį pragyvenimo šaltinį 2011 m., proc.

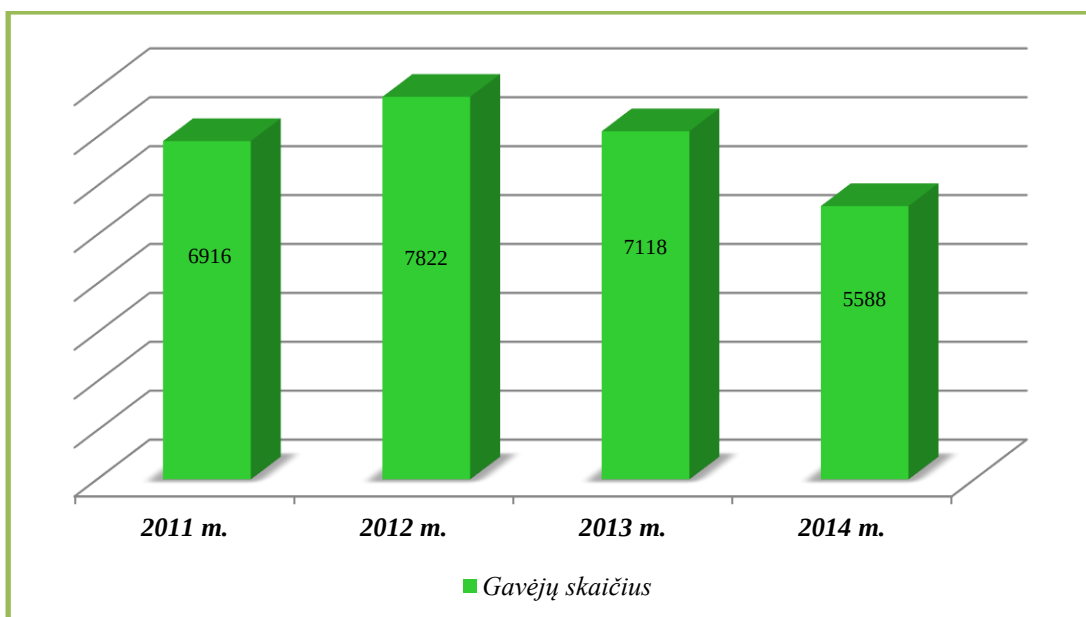
Remiantis Tauragės rajono savivaldybės 2015 metų socialinių paslaugų plane¹³ pateiktais 2011-2014 m. duomenimis (žr. 15 pav.) pastebimas nežymus socialinės rizikos šeimų skaičiaus mažėjimas Tauragės r. sav. kasmet, vaikų skaičius socialinės rizikos šeimose taip pat kasmet mažėja.

15 pav. Socialinės rizikos šeimų ir vaikų augančių jose skaičiaus pokytis 2011-2014 m. laikotarpyje

2014 metais Tauragės rajono savivaldybė socialinių pašalpų mokėjimą vykdė kaip savarankiškąją funkciją, to pasekoje socialines pašalpas gaunančių asmenų skaičius sumažėjo daugiau nei 20 proc., lyginant su 2013 m. (žr. 16 pav.).

Taip pat ženkliai mažėjo ir asmenų, gaunančių paramą maisto produktais, skaičius: 2011 m. tokių asmenų buvo 9 220, 2012 m. – 8 700, 2013 m. – 8 020, o 2014 m. jau tik 5 869¹⁴.

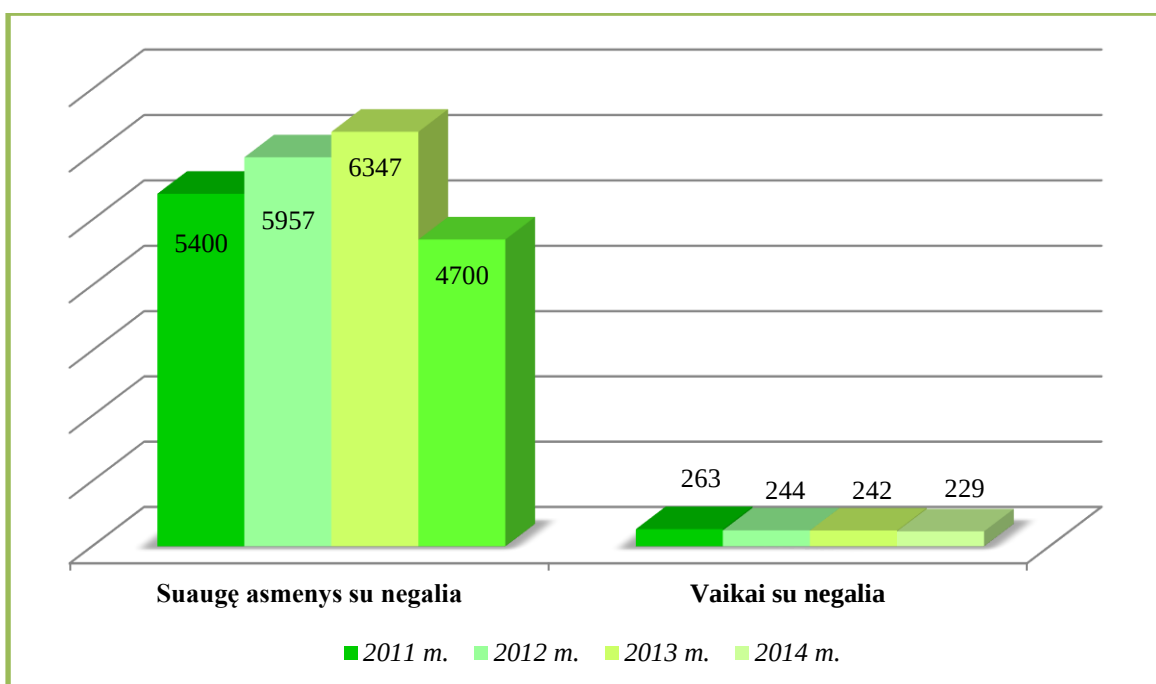
¹³ Tauragės rajono savivaldybės tarybos patvirtintas Tauragės rajono savivaldybės 2015 metų socialinių paslaugų planas, <https://www.e-tar.lt/portal/en/legalAct/cdbe2590fa3c11e4b733cba410730a6c>

¹⁴ Duomenys iš Tauragės rajono savivaldybės tarybos ir mero 2011 m., 2012 m., 2013 m. ir 2014 m. veiklos ataskaitų, <http://taurage.lt/index.php?1614492972>

16 pav. Socialines pašalpas gaunančių asmenų skaičius Tauragės r. sav.¹⁵.

Tauragės rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus pateiktais duomenimis (žr. Priedą Nr. 14), socialinės pašalpos Tauragės r. sav. skiriamos labiausiai nepasiturintiems asmenimis, ir jie prilyginami skurdo riziką patiriantiems. Pagal tuos pačius duomenis, Tauragės rajone 2011 m. 1 792 šeimos gavo socialines pašalpas, 2012 m. tokių šeimų buvo 2 228, 2013 m. šis skaičius kiek mažėjo, bet išliko gan didelis – 2 142, 2014 m. tokių šeimų skaičius sumažėjo iki 1 707, o 2015 m. iki 1 217 šeimų. Iš turimų duomenų galima daryti išvadą, kad Tauragės rajone mažėja skurdo riziką patiriančių šeimų.

Suaugusių asmenų su negalia skaičius nuo 2011 m. iki 2013 m. Tauragės r. sav. sparčiai didėjo, lyginant 2011 m. su 2013 m. šis skaičius išaugo daugiau negu 17 proc., o 2014 m. sumažėjo daugiau nei 25 proc. Vaikų su negalia skaičius Tauragės r. sav. nežymiai, bet mažėja kasmet (žr. 17 pav.)

17 pav. Suaugusių asmenų ir vaikų su negalia skaičiaus Tauragės r. sav. pokytis 2011-2014 m.¹⁶.

Seniūnijų pateiktais duomenimis šiuo metu Tauragės VVG teritorijoje gyvena 113 vieniši (lankomi socialinio darbuotojo) asmenys ir 83 socialinės globos ar rūpybos reikalaujantys.

APIBENDRINIMAS:

- ✓ Dauguma, apie 60 proc., Tauragės r. sav. gyventojų gyvena Tauragės mieste, rajone atitinkamai tik apie 40 proc. (R4);
- ✓ 2011-2014 m. laikotarpiu rajono gyventojų skaičius sumažėjo 3,8 proc. (R5);
- ✓ Kasmet mažėja neigiama natūrali gyventojų kaita (R6);
- ✓ Didžioji dalis, 27,9 proc., Tauragės rajono gyventojų 25-45 metų amžiaus (R7);
- ✓ Pensinio amžiaus gyventojai sudaro 17 proc. visų rajono gyventojų, o darbingo, 16-65 m., – 68 proc. (R8);
- ✓ Tauragės rajone, didžioji dalis, daugiau kaip 50 proc., rajono gyventojų – moterys (R9);

¹⁵ Duomenys iš Tauragės rajono savivaldybės tarybos ir mero 2014 m. veiklos ataskaitos, <http://taurage.lt/index.php?1614492972>

¹⁶ Tauragės rajono savivaldybės tarybos patvirtintas Tauragės rajono savivaldybės 2015 metų socialinių paslaugų planas, <https://www.e-tar.lt/portal/en/legalAct/cdbe2590fa3c11e4b733cba410730a6c>

- ✓ 98,7 proc. Tauragės r. sav. gyventojų – lietuviai (R10);
- ✓ Dauguma, 28,3 proc. Tauragės rajono gyventojų turi vidurinį išsilavinimą, o gyventojų turinčių aukštąjį išsilavinimą Tauragės rajone tik 7,3 proc. (R11);
- ✓ Ekonomiškai neaktyvių ir užimtų gyventojų dalis Tauragėje beveik vienoda, atitinkamai 39,8 proc. ir 33,5 proc. (R12);
- ✓ Tauragės r. sav. bedarbių skaičius – didžiausias Tauragės apskrityje (R13);
- ✓ Didžioji dalis Tauragės rajono savivaldybės teritorinės darbo biržos skyriuje registruotų bedarbių buvo 16-29 m. amžiaus (R14);
- ✓ Didžioji dalis Tauragės r. sav. gyventojų yra šeimos ar kitų asmenų išlaikomi arba kaip pagrindinį pragyvenimo šaltinį nurodo darbo užmokestį (R15);
- ✓ 2011-2014 m. laikotarpiu pastebimas nežymus socialinės rizikos šeimų skaičiaus mažėjimas kasmet, vaikų skaičius socialinės rizikos šeimose taip pat kasmet mažėja (R16);
- ✓ 2014 m. socialines pašalpas gaunančių asmenų skaičius sumažėjo daugiau nei 20 proc., lyginant su 2013 m. (R17);
- ✓ Suaugusių asmenų su negalia ir vaikų su negalia skaičius Tauragės r. sav. nežymiai, bet mažėja kasmet (R18);

Anketinė kaimo gyventojų apklausa parodė, jog dauguma apklaustųjų mano, kad nedarbas (51 proc.), mažos gyventojų pajamos (47,6 proc.), gyventojų senėjimas (41,3 proc.) ir gyventojų skaičiaus mažėjimas (36,3 proc.), yra opiausios rajono problemos.

21 proc. apklaustųjų mano, kad opiausia rajono problema – paslaugų trūkumas, o 52,1 proc. respondentų mano, kad paslaugų (švietimo, kultūros, sporto, aplinkos tvarkymo ir pan.) gyventojams ir paslaugų socialiai pažeidžiamoms grupėms (bedarbiams, vaikams, vyresnio amžiaus žmonėms, neįgaliesiems ir pan.) (49,9 proc.) plėtra turėtų būti vienos iš prioritetinių krypčių teikiant ES paramą.

Dauguma, net 60,2 proc. respondentų jaučia buitinių paslaugų trūkumą savo rajone, 59,2 proc. apklaustųjų mano, kad labiausiai jų rajone trūksta specialių paslaugų sodyboms, 55 proc. apklaustųjų mano, kad jų rajone trūksta vyresnio amžiaus asmenų ir sunkių ligonių priežiūros paslaugų, taip pat jaučiamas vaikų priežiūros (48 proc.), nesudėtingų pastatų remonto (47,6 proc.) ir transporto (47,5 proc.) paslaugų.

Daugiau negu pusė respondentų kaip svarbiausias priemones, kurios pagerintų kaimo jaunimo situaciją nurodė tai, jog turi būti finansuojamos jaunimo verslo iniciatyvos (53,1 proc.) ir didinamos laisvalaikio galimybės (47,7 proc.), bei bendruomenės į savo veiklą turi įtraukti jaunimą (41,3). Daugiau negu trečdalis apklaustųjų mano, kad turėtų būti sudarytos galimybės jauniems žmonėms dirbti (39,7 proc.).

Atsižvelgiant į visą turimą informaciją, gyventojų poreikius ir vietos plėtros strategijos biudžetą buvo apibrėžta VVG teritorijos vizija, kurios vienas iš aspektų, kad Tauragės rajonas taptų vieta, kurioje žmonės gyvens gražesnėje, sveikesnėje, patogesnėje aplinkoje, kaimas taps patrauklesnis jame gyvenantiems ir atvykstantiems; mažės emigracijos mąstai, jauni žmonės mieliau liks gyventi kaime.

2.4.	VVG teritorijos ekonominė situacija
------	-------------------------------------

Tauragės rajono bendrajame plane yra numatyti Tauragės rajono teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai. Jame matyti, kad savivaldybės teritorijoje yra daug ūkinių miškų grupei priskirtinų miškų, pakankamai daug žemės ūkio veiklai skirtų teritorijų. Dėl šios priežasties žemės ir miškų ūkis užima svarbią vietą tarp visų rajone vykdomų ekonominių veiklų ir lemia pakankamai ženklių žmonių užimtumą šiame sektoriuje¹⁷.

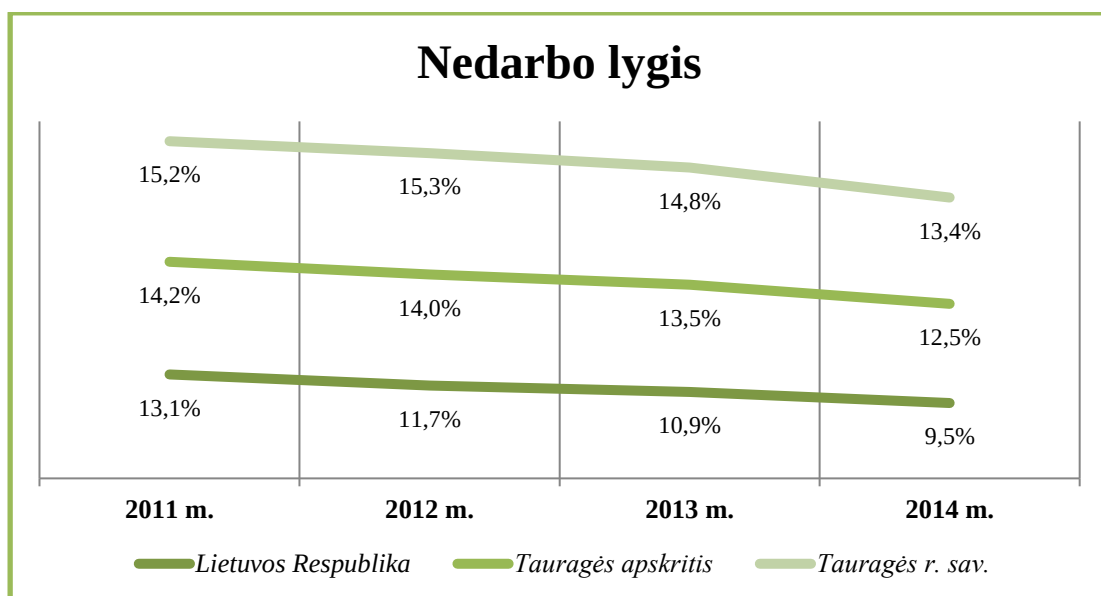
Remiantis 2011 m. gyventojų ir būstų surašymo rezultatais nustatyta, jog populiariausia ekonominės veiklos rūšis Tauragės r. sav. (įskaitant ir Tauragės miesto gyventojus) – paslaugos, net 9 354 gyventojai nurodė, kad yra užimti paslaugų sektoriuje, 3 231 – pramonėje, 1 373 – užsiima

¹⁷ Tauragės rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2014-2020 metams, <http://taurage.lt/index.php?341391122>

žemės ūkiu, miškininkyste ir žuvininkyste, o 636 statybomis. Apskritis rodikliai visiškai sutampa su Tauragės r. sav.

Seniūnijų 2015 m. pateikti duomenys, kiek kitokie, anot jų, dauguma, 1 782 gyventojai, užsiima žemės ūkiu, miškininkyste ir žuvininkyste, paslaugų sektoriuje yra užimti tik apie 100 gyventojų, prekyboje ir gamyboje po 80 gyventojų.

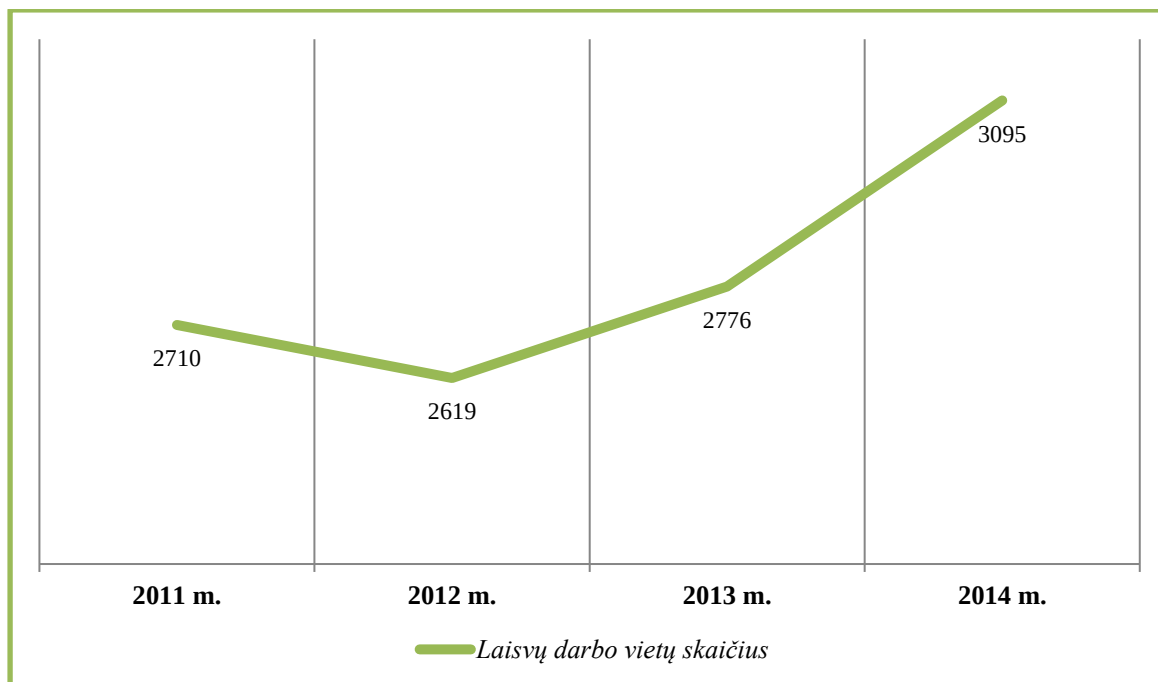
Lietuvos darbo biržos teikiamais statistiniais duomenimis (žr. 18 pav.) nedarbo lygis Tauragės r. sav. kasmet mažėja, lyginant 2011 m. ir 2014 m. jis sumažėjo 1,8 proc., tačiau vis tiek viršijo Tauragės apskrities ir Šalies nedarbo lygį. Tauragės r. sav. nedarbo lygio mažėjimas daug lėtesnis, nei Šalies, bet šiek tiek greitesnis už apskrities. Tauragės apskrities nedarbo lygis per 2011-2014 m. laikotarpį sumažėjo tik 1,7 proc., o Šalies net 3,6 proc.

18 pav. Nedarbo lygis 2011-2014 m. laikotarpiu¹⁸

Nors nedarbo lygis Tauragės r. sav. vis dar išlieka didelis, tačiau laisvų darbo vietų skaičius kasmet auga (žr. 19 pav.). Remiantis tais pačiais Lietuvos darbo biržos teikiamais statistiniais duomenimis per 2011-2014 m. laikotarpį laisvų darbo vietų skaičius Tauragės r. sav. išaugo apie 14 proc. 2014 m. Tauragės r. sav. buvo 3 095 laisvos darbo vietos ir tai sudarė 44,3 proc. visų Tauragės apskrities ir 1,4 proc. Šalies laisvų darbo vietų.

¹⁸ Lietuvos darbo biržos statistiniai duomenys, pateikiami leidinyje „Lietuvos darbo rinka skaičiais 2014“, <https://www.ldb.lt/Informacija/Veikla/Documents/2014%20leidinys%20skaiciais.pdf>

19 pav. Laisvų darbo vietų skaičius Tauragės r. sav. 2011-2014 m. laikotarpiu

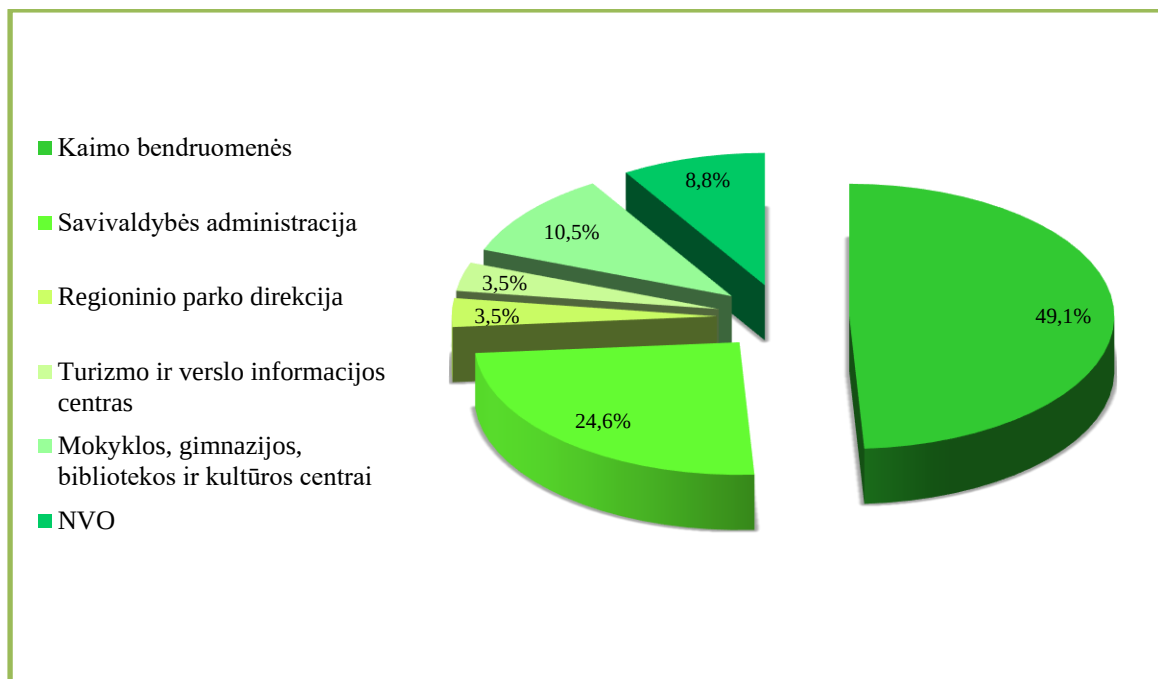
2011-2014 m. laikotarpiu Tauragės rajoną pasiekė 15 884 229,03 Eur (54 845 066 litų) parama (žr. 2.4.1. lentelė), iš jų Tauragės VVG 2007-2013 m. strategijos lėšos sudaro 2 594 527,34 Eur (8 958 384 Lt), o likusi dalis – 13 289 701,69 Eur (45 886 682 Lt) – kitų ES struktūrinių fondų finansuojamų programų lėšos, kurias rajonui įsisavinti padėjo savivaldybės administracija¹⁹.

2.4.1. lentelė. Tauragės rajoną, 2011-2014 m. laikotarpiu, pasiekusi parama

	Projektų skaičius	Bendra vertė, Lt/Eur
Tauragės VVG 2007-2013 m. strategija	57	8 958 384/2 594 527,34
Savivaldybės įgyvendinti projektai iš kitų ES struktūrinių fondų	14	45 886 682/13 289 701,69
Iš viso:	71	54 845 066/ 15 884 229,03

Iš 57 Tauragės VVG 2007-2013 m. strategijos lėšomis įgyvendintų projektų dauguma pareiškėjų buvo kaimo bendruomenės (žr. 20 pav.), jos pateikė 28 projektus, 14 projektų buvo pateikta savivaldybės administracijos, 6 projektai - mokyklos, gimnazijos, kultūros centro ir bibliotekos, po 2 projektus pateikė regioninio parko direkcija ir turizmo ir verslo informacijos centras, 5 projektus pateikė kitos nevyriausybines organizacijos.

¹⁹ Informacija surinkta iš www.taurage.lt viešai pateikiamų duomenų, bei Tauragės VVG turimų duomenų.

20 pav. Tauragės VVG 2007-2013 m. strategijos lėšomis įgyvendinti projektai pagal pareiškėjus

2011 metų pradžioje Tauragės r. sav. buvo 983 veikiantys ūkio subjektai (žr. 2.4.2 lentelė), iš jų 33,8 proc. veikė didmeninės ir mažmeninės prekyba bei variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto srityje, apie 11 proc. veikė apdirbamojoje gamyboje ir kitoje aptarnavimo veikloje. 2014 m. veikiančių ūkio subjektų skaičius išaugo iki 989, tačiau dominuojančios veiklos sritys nesikeitė.

2.4.2. lentelė. Veikiančių ūkio subjektų skaičius 2011 m. ir 2014 m. pradžioje pagal ekonominės veiklos rūšis, Tauragės r. sav²⁰.

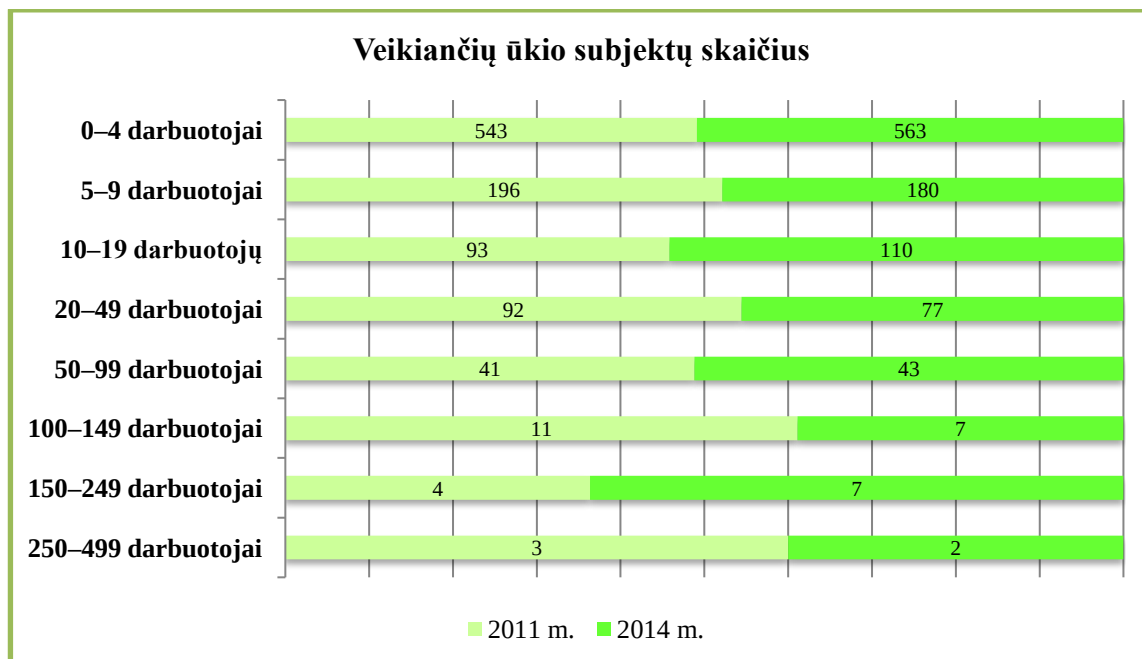
Ekonominės veiklos rūšis	2011	2014
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	332	309
Kita aptarnavimo veikla	111	126
Apdirbamoji gamyba	117	115
Transportas ir saugojimas	98	105
Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	41	49
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	34	45
Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	41	40
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	47	37
Statyba	39	35
Švietimas	32	30
Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	17	18
Administracinė ir aptarnavimo veikla	16	18
Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas	14	16

²⁰ Statistikos departamento duomenys, Verslo statistika, <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectTable/Omrade0.asp?SubjectCode=S4&ShowNews=OFF&PLanguage=0>

Nekilnojamojo turto operacijos	16	16
Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas	12	9
Informacija ir ryšiai	5	8
Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas	4	5
Finansinė ir draudimo veikla	6	5
Kasyba ir karjerų eksploatavimas	1	3
Iš viso:	983	989

Tauragės VVG teritorijoje, pagal seniūnijų pateiktus duomenis (Žr. Priedą Nr. 11), populiariausios ne žemės ūkio veiklos yra prekyba, automobilių remonto paslaugos, kailinių žvėrelių ir sraigčių auginimas, medienos perdirbimas ir baldų gamyba, metalo apdirbimas, maitinimo ir siuvimo paslaugos. Tačiau dauguma buitines paslaugas teikiančių įmonių yra įsikūrusios mieste ir rajono gyventojams – nepasiekiamos.

Tauragės rajono savivaldybėje dominuoja labai mažos ir mažos įmonės. 2014 m. daugiau nei pusę (56,9 proc.) įmonių sudarė labai mažos įmonės, turinčios iki 4 darbuotojų, o įmonės, turinčios nuo 5 iki 9 darbuotojų sudarė 18,2 proc. visų veikiančių ūkio subjektų. Tuo tarpu stambių įmonių, turinčių virš 500 darbuotojų, 2014 m. iš viso nebuvo, o įmonių turinčių iki 500 darbuotojų buvo tik 2 (žr. 21 pav.). Lyginant 2011 m. ir 2014 m. padidėjo įmonių, turinčių iki 4 ir nuo 10 iki 19 darbuotojų, skaičius. Gan ženkliai sumažėjo įmonių, turinčių nuo 100 iki 149 darbuotojų, bet padidėjo įmonių, turinčių nuo 150 iki 249 darbuotojų, skaičius.

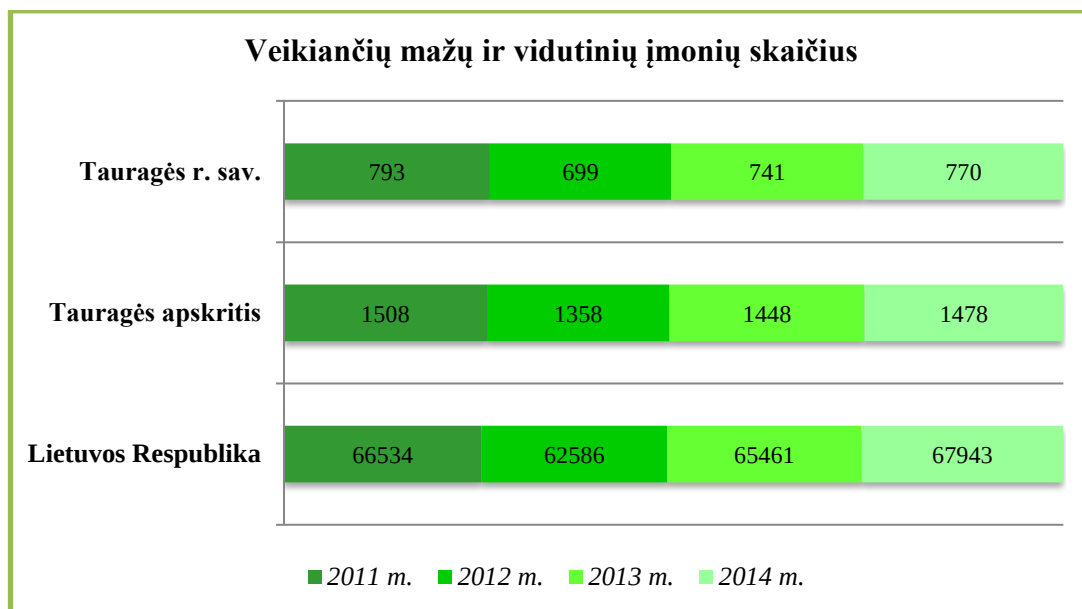

21 pav. Veikiančių ūkio subjektų skaičius pagal įmonių dydį Tauragės r. sav. 2011 m. ir 2014 m.²¹

Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius Tauragės r. sav. nuo 2012 m. auga kasmet, tačiau įmonių gausa nepadeda spręsti gyventojų užimtumo problemos, kadangi jos nesukuria daug papildomų darbo vietų. 2014 m. Tauragės r. sav. veikė apie 52 proc. visų Tauragės apskrities mažų ir vidutinių įmonių.

²¹ Statistikos departamento duomenys, Verslo statistika,
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectTable/Omrade0.asp?SubjectCode=S4&ShowNews=OFF&PLanguage=0>

Tauragės turizmo informacijos ir verslo centro duomenimis (žr. Priedą Nr. 13) Tauragės rajone 2011 m. veikė 9 kaimo turizmo sodybos, o 2015 m. liepą šis skaičius išaugo iki 13. Bendruomeninis ir socialinis verslas: Kęščių kaimo bendruomenė „Elbenta“, kuri šiuo metu teikia sulčių spaudimo paslaugą. Ateities planuose bendruomenė turi renginių organizavimo bei maisto tiekimo paslaugas.

22 pav. Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius 2011-2014 m. laikotarpiu²²

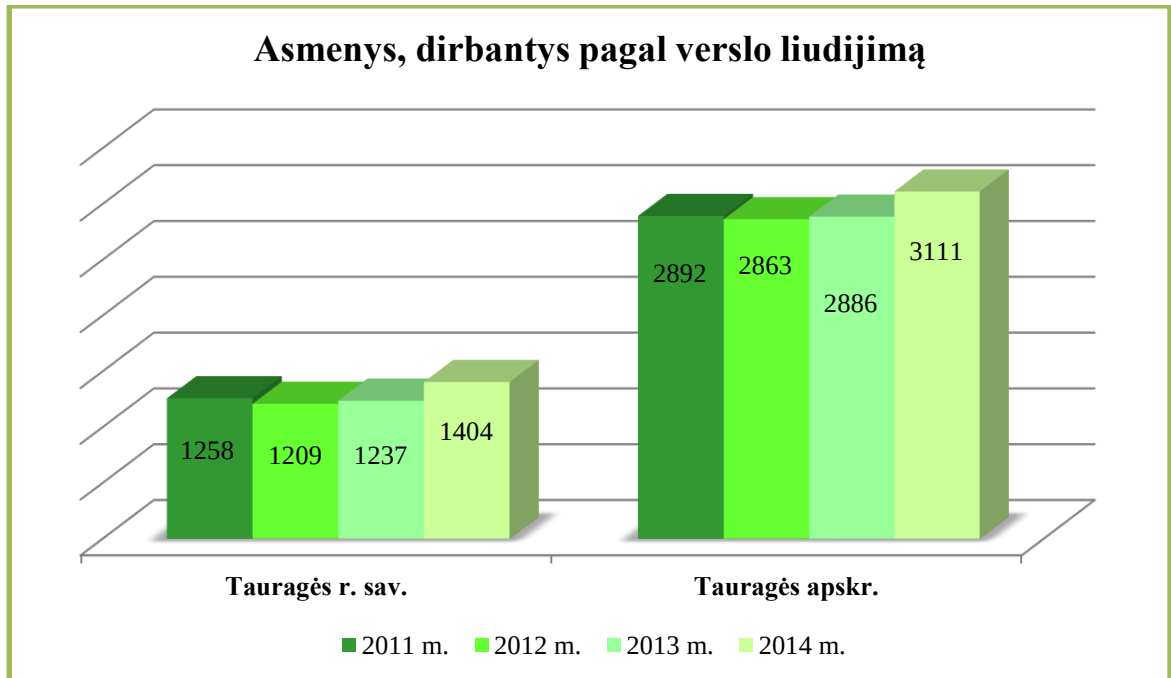
Remiantis Valstybinės mokesčių inspekcijos teikiamais statistiniais duomenimis²³, asmenų, dirbančių pagal verslo liudijimą, skaičius Tauragės r. sav., kaip ir visoje Lietuvoje, turi tendenciją kasmet didėti. Nuo 2011 iki 2012 m. jų skaičius mažėjo, o nuo 2012 m. pastebimas padidėjimas (žr. 23 pav.), didžiausias padidėjimas, apie 14 proc., buvo lyginant 2013 m. ir 2014 m. duomenis. Tauragės r. sav. pagal verslo liudijimą dirbantys asmenys sudaro daugiau nei 40 proc. visų Tauragės apskrities pagal verslo liudijimą dirbančių asmenų.

Tauragės r. sav. 2014-12-31 buvo 363 asmenys, dirbantys savarankiškai pagal individualios veiklos pažymą ir vykdantys šias, pagrindines, veiklas: kirpyklų ir kitų grožio salonų veikla, variklinių transporto priemonių techninė priežiūra ir remontas, mažmeninė prekyba, draudimo agentų ir brokerių veikla, taksi veikla, reklamos agentūrų veikla, automobilių ir kitų lengvųjų variklinių transporto priemonių pardavimas, gyvenamųjų ir negyvenamųjų pastatų statyba ir kita veikla²⁴.

²² Statistikos departamento duomenys, Verslo statistika, <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectTable/Omrade0.asp?SubjectCode=S4&ShowNews=OFF&PLanguage=0>

²³ Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenys, <https://www.vmi.lt/cms/gyventojai>

²⁴ Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenys, <https://www.vmi.lt/cms/gyventojai>

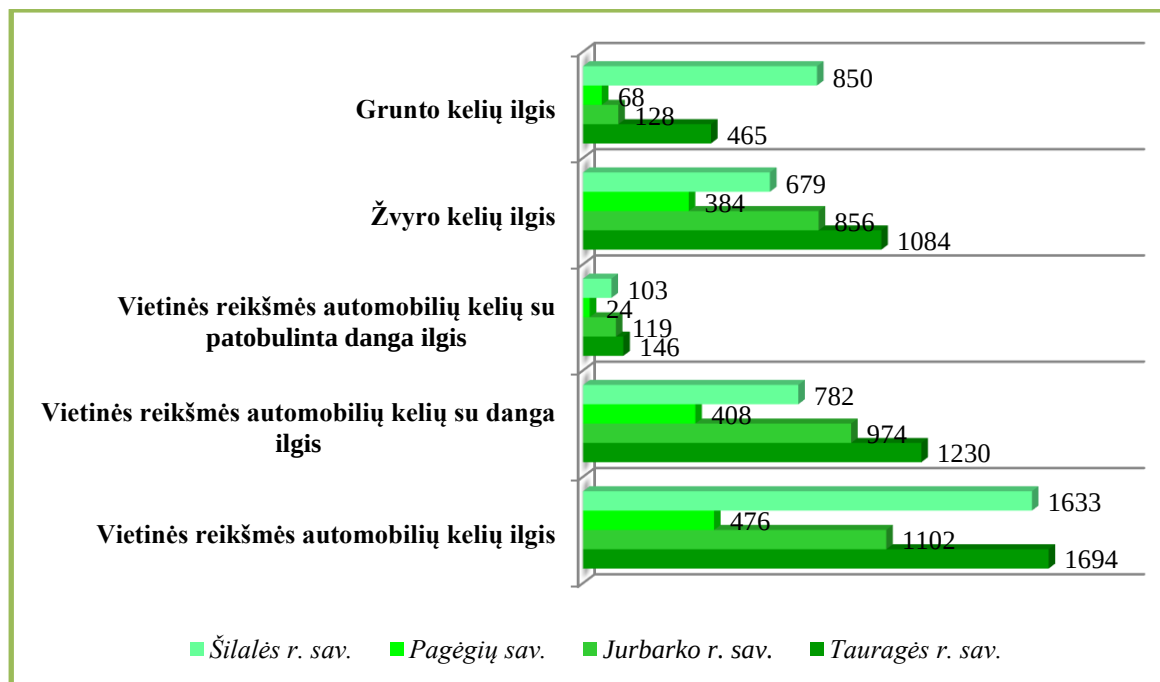

23 pav. Asmenų, dirbančių pagal verslo liudijimą Tauragės r. sav. skaičius 2011-2014 m.

Pagrindiniai Tauragės rajono susisiekimo sistemos elementai – automobilių kelių tinklas bei geležinkelio linija. Oro uostų, vidaus vandens transporto infrastruktūros Tauragės rajone nėra, išskyrus aerodromą netoli Kėščių kaimo, kuris yra naudojamas ultralengvųjų lėktuvų skrydžiams. Tauragės rajono susisiekimo sistemos pagrindą sudaro kelių transportas ir su juo susijusi infrastruktūra. Rajoną kerta magistralinis kelias A12 (Ryga – Šiauliai – Tauragė – Karaliaučius) kuris priklauso transeuropiniam transporto koridoriui (IA) vadinamu „Via Hanza“. Šis magistralinis kelis Tauragės miesto susisiekimo sistemai turi neigiamą įtaką, kadangi kelias kerta miesto centrą ir tęsiasi per visą miesto teritoriją, mieste susidaro intensyvus eismas. Tačiau ekonominės-socialinės plėtros atžvilgiu magistralė sudaro palankias sąlygas vystyti Tauragės miesto aptarnavimo infrastruktūrą, palaikyti bei plėtoti tarptautinius ryšius su Latvija bei Kaliningrado (Karaliaučiaus) sritimi. Be to, šiuo magistraliniu keliu patogiu susisiekti su aplinkiniais rajonais. Šiaurinėje rajono dalyje kelias A12 kertasi su svarbiausiu Lietuvos tarptautiniu transporto koridoriu – magistraliniu keliu A1 Vilnius – Kaunas – Klaipėda. Tauragės rajoną taip pat kerta 4 krašto keliai: Nr.147 Tauragė – Pašventys, Nr.164 Mažeikiai – Plungė – Tauragė, Nr.198 Jurbarkas – Skaudvilė, Nr.199 Tauragė – Žygaičiai – Vainutas. Kelių tinklas jungia visas pagrindines rajono gyvenvietes, esama transporto infrastruktūra užtikrina susisiekimą su aplinkiniais rajonais bei kaimyninėmis šalimis²⁵.

Statistikos departamento duomenimis (žr. 24 pav.) Tauragės r. sav. vietinės reikšmės kelių ilgis – 1694 km. – vienas didžiausių apskrityje, vietinės reikšmės kelių su danga ilgis – 1230 km., vietinės reikšmės kelių su patobulinta danga ilgis – 146 km. ir tik 7 km lenkia Jurbarko r. sav., žvyro kelių ilgis taip pat vienas didžiausių apskrityje – 1084 km., o grunto kelių ilgis – 465 km. net 385 km mažesnis už Šilalės r. sav.

²⁵ Tauragės rajono įvaizdžio formavimo ir investicijų pritraukimo galimybių studija, <http://taurage.lt/index.php?3575804316>

24 pav. Vietinės reikšmės automobilių kelių ilgis 2012 m. pabaigoje²⁶

Tauragės rajonas yra nepatogus keliaujantiems geležinkeliu, kadangi šiame rajone visai nutrauktas keleivių vežimas juo, o esama geležinkelio linija kursuoja tik krovininiai traukiniai.

Tauragės rajono gyventojus numatytais maršrutais veža UAB Tauragės autobusų parkas, jų teikiama duomenimis Keleivių vežimas vietinio (priemiesčio) reguliaraus susisiekimo maršrutais per 2014 metus, palyginti su 2013 metais, sumažėjo 1,3 proc. arba 4,1 tūkst. keleivių. Darbo dienomis mokinių mokymosi metu kas rytą vietinio (miesto ir priemiesčio) reguliaraus susisiekimo maršrutais iš autobusų stoties išvažiuoja 11 autobusų, 7 autobusai darbą pradeda iš rajono gyvenviečių, iš jų 2 kasdien atvyksta į Tauragę²⁷.

UAB „Tauragės vandenys“ centralizuotai tiekia geriamąjį vandenį ir tvarko vandens nuotekas Tauragės rajono savivaldybėje. UAB „Tauragės vandenys“ eksploatuoja 273,2 km vandentiekio tinklą ir 248,9 km vandens nuotekų tinklą. Iš viso centralizuoto vandens tiekimu naudojasi 26 156 savivaldybės gyventojai. UAB „Tauragės vandenys“ eksploatuoja Tauragės ir Skaudvilės miesto, Adakavo, Gaurės, Kunigiškių (2), Baltrušaičių, Lauksargių, Lomių, Batakių, Eičių, Pilsūdų, Trepų, Žygaičių gyvenviečių nuotekų šalinimo sistemas ir 12 nuotekų valyklų. Nuotekų tinklo ilgis yra 164,69 km, iš jų net 140,8 km yra Tauragės mieste²⁸.

Tauragės rajono savivaldybės teritorijoje surinktos mišrios komunalinės atliekos nuo 2009 m. liepos mėn. vežamos šalinti į Tauragės regiono nepavojingų atliekų sąvartyną. Šis sąvartynas buvo atidarytas 2007 m. lapkričio 23 d. Tauragės rajono Leikiškių kaime. Komunalinių atliekų surinkimo ir jų transportavimo į regioninį sąvartyną paslaugas teikia UAB „Dunokai“ pagal sutartį su UAB Tauragės regiono atliekų tvarkymo centru. UAB Tauragės regiono atliekų tvarkymo centras administruoja Tauragės rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistemą, t. y. organizuoja viešųjų komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikimą savivaldybės teritorijoje. Įmonė eksploatuoja didžiųjų (didelių gabaritų) atliekų surinkimo aikšteles²⁹.

²⁶ Statistikos departamento duomenys,

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/Define.asp?Maintable=M7030302&PLanguage=0>

²⁷ Duomenys iš Tauragės rajono savivaldybės tarybos ir mero 2014 m. veiklos ataskaitos,

<http://taurage.lt/index.php?1614492972>

²⁸ Tauragės rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2014-2020 metams, <http://taurage.lt/index.php?341391122>

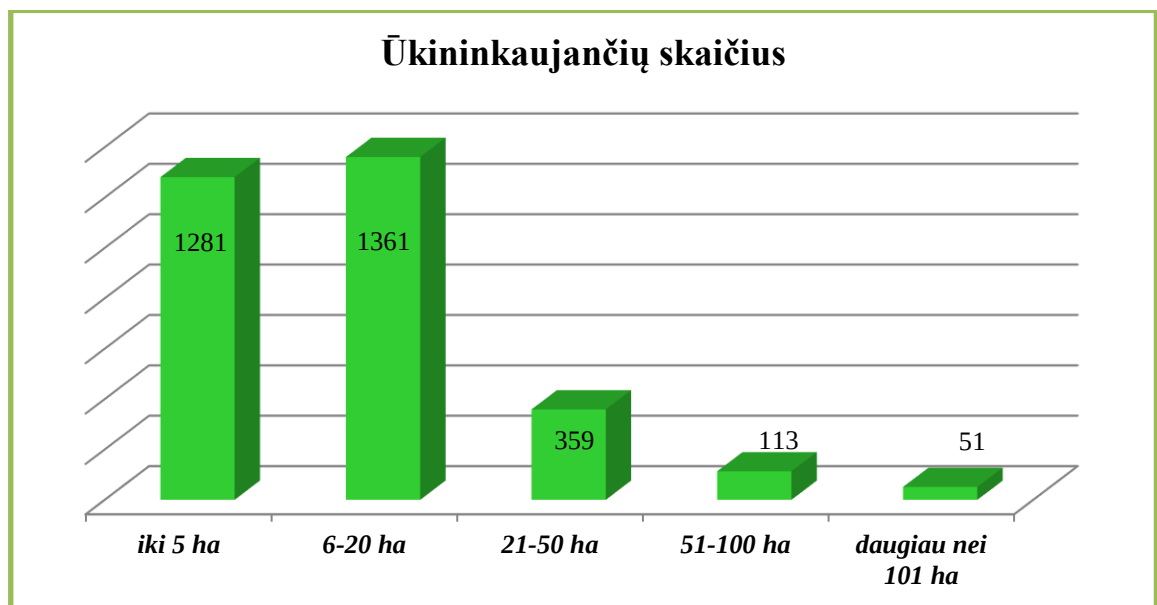
²⁹ Tauragės rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2014-2020 metams, <http://taurage.lt/index.php?341391122>

Tauragės rajono savivaldybės administracijos duomenimis (žr. Priedą Nr. 12), 2014 m. 43 proc. rajono ūkininkų ūkininkauja ūkiuose, kurių dydis nuo 6 iki 20 ha, 40,5 proc. – mažuose, iki 5 ha, ūkiuose. Ūkiuose, kurių dydis 21-50 ha, ūkininkauja 11,3 proc. rajono ūkininkų, o didesniuose ūkiuose, kurių dydis 51-100 ha – 3,6 proc., didesniuose nei 100 ha – 1,6 proc. (žr. 25 pav.).

Dauguma rajono ūkininkų, net 57,2 proc., yra vyresni nei 55 m., o jauni, iki 40 m., ūkininkai sudaro tik 10,9 proc. visų rajono ūkininkų, likusi dalis, 31,9 proc. – nuo 41 iki 54 m.

Rajono žemdirbiai negali pasidžiaugti derlingomis žemėmis, todėl vyraujanti žemės ūkio veiklos kryptis išlieka gyvulininkystė ir mišrūs ūkiai. Seniūnijų pateiktais duomenimis (žr. Priedą Nr. 11), rajone yra 980 mišrios specializacijos ūkių, 342 – gyvulininkystės ir 419 augalininkystės ūkių, o 9 užsiima žemės ūkio produktų perdirbimu ir realizavimu.

Tauragės rajono savivaldybės administracijos duomenimis³⁰ 2014 m. rajone ekologiškai ūkininkaujama 63 ūkiuose, 2011 m. buvo 54 ekologiniai ūkiai.

25 pav. Ūkininkaujančių skaičius pagal ūkių dydį

APIBENDRINIMAS:

✓ Žemės ir miškų ūkis užima svarbią vietą tarp visų rajone vykdomų ekonominių veiklų ir lemia pakankamai ženklų žmonių užimtumą šiame sektoriuje (R19);

✓ Nedarbo lygis Tauragės r. sav. kasmet mažėja, lyginant 2011 m. ir 2014 m. jis sumažėjo 1,8 proc., tačiau vis tiek viršijo Tauragės apskrities ir Šalies nedarbo lygį (R20);

✓ Per 2011-2014 m. laikotarpį laisvų darbo vietų skaičius Tauragės r. sav. išaugo apie 14 proc. (R21);

✓ 2011-2014 m. laikotarpiu Tauragės rajoną pasiekė 54 845 066 litų parama ir buvo įgyvendintas 71 projektas (R22);

✓ Iš 57 Tauragės VVG 2007-2013 m. strategijos lėšomis įgyvendintų projektų dauguma pareiškėjų buvo kaimo bendruomenės (R23);

✓ Tauragės VVG teritorijoje populiariausios ne žemės ūkio veiklos yra prekyba, automobilių remonto paslaugos, kailinių žvėrelių ir sraigių auginimas, medienos perdirbimas ir baldų gamyba, metalo apdirbimas, ir kt. Tačiau dauguma buitines paslaugas (siuvyklos, kirpyklos ir kt.) teikiančių įmonių yra įsikūrusios mieste ir rajono gyventojams – nepasiekiamos (R24);

³⁰ Duomenys iš Tauragės rajono savivaldybės tarybos ir mero 2011 m. ir 2014 m. veiklos ataskaitos, <http://taurage.lt/index.php?1614492972>

- ✓ Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius Tauragės r. sav. nuo 2012 m. auga kasmet, tačiau įmonių gausa nepadaeda spręsti gyventojų užimtumo problemos, kadangi jos nesukuria daug papildomų darbo vietų (R25);
- ✓ Šiuo metu Tauragės rajone veikia 8 kaimo turizmo sodybos (R26);
- ✓ Rajone veikia vienas bendruomeninis verslas (R27);
- ✓ Savarankiškai dirbančių asmenų skaičius kasmet didėja (R28);
- ✓ Daugiau kaip 70 proc. rajono vietinės reikšmės automobilių kelių yra su danga (R29);
- ✓ Keleivių vežimas vietinio (priemiesčio) reguliaraus susisiekimo maršrutais per 2014 metus, palyginti su 2013 metais, sumažėjo 1,3 proc. (R30);
- ✓ Dauguma, 43 proc. rajono ūkininkų, ūkininkauja ūkiuose, kurių dydis nuo 6 iki 20 ha (R31);
- ✓ Dauguma rajono ūkininkų, net 57,2 proc., yra vyresni nei 55 m., o jauni, iki 40 m., ūkininkai sudaro tik 10,9 proc. visų rajono ūkininkų (R32);
- ✓ Vyraujanti žemės ūkio veiklos kryptis išlieka gyvulininkystė ir mišrūs ūkiai (R33);
- ✓ Rajone ekologiškai ūkininkaujama 63 ūkiuose (R34);

Remiantis anketinės VVG teritorijos gyventojų apklausos rezultatais, net 69,7 proc. apklaustųjų nurodė, kad svarbiausia sritis, kuriai reikia teikti paramą – darbo vietų kūrimas, ir 49,4 proc., respondentų nurodė, kad imtųsi smulkaus verslo, jei jo pradžia būtų suteikta ES parama ir 47,6 proc., - nesiimtų. 43,9 proc. apklaustųjų mano, kad svarbu teikti paramą projektams, skirtiems naujovių skatinimui ir diegimui kaimo vietovėse. Taip pat, anot respondentų, svarbu skirti paramą projektams, kurie skirti vietos produkcijos perdirbimui ir realizavimui (40,7 proc.) bei sudarantiems palankesnes sąlygas pradėti veiklą ūkininkavimo sektoriuje, visų pirma, kartų kaitos žemės ūkio sektoriuje palengvinimui (37,8 proc.) ir taip skatinti darbo vietų kūrimą.

Atsižvelgiant į tai, kad 52,1 proc. respondentų mano, kad paslaugų (švietimo, kultūros, sporto, aplinkos tvarkymo ir pan.) gyventojams ir paslaugų socialiai pažeidžiamoms grupėms (bedarbiams, vaikams, vyresnio amžiaus žmonėms, neįgaliesiems ir pan.) (49,9 proc.) plėtra turėtų būti vienos iš prioritetinių kryptų teikiant ES paramą, jų buvo paklausta, ar pirktų šias paslaugas, jeigu jos būtų pradėtos teikti jų gyvenamojoje vietovėje. Net 82,8 proc. jų nurodė, kad pirktų ir tik 12,1 proc., kad nepirktų. Respondentų buvo pasiteirauta ar jie arba jų šeimos nariai prisidėtų savanorišku darbu, jei kaimo bendruomenė arba kita kuri nors nevyriausybinė organizacija organizuotų vietos gyventojams trūkstamas paslaugas. 79,3 proc. atsakė, kad „Taip“, o 17,6 proc. – „Ne“.

Siekiant išsiaiškinti respondentų nuomonę apie bendruomeninį verslą, jų buvo paklausta ar jie būtų linkę imtis bendruomeninio verslo iniciatyvų ir įgyvendinti bendruomeninį verslą skatinančius projektus. 40,2 proc. atsakė, kad „Taip, būtų įdomu“, 26,5 proc. rinkosi atsakymą „Nežinau“, 19,4 proc. respondentų tokių projektų neplanuoja, o 10,9 proc. respondentų jau šiuo momentu svarsto apie tokių projektų galimybę.

Respondentų taip pat buvo paprašyta nurodyti, kaip mano, kokios ekonominės veiklos galėtų imtis jų kaimo bendruomenė, jei tokios veiklos pradžia būtų skirta Europos Sąjungos parama. Daugiau nei pusė, 53,8 proc., respondentų mano, kad tai galėtų būti ūkininkų produkcijos realizavimas, kiek daugiau nei trečdalis, 36,7 proc., apklaustųjų nuomone tai turėtų būti kulinarinio paveldo produktų gamyba ir pardavimas, o 31,1 proc. respondentų mano, kad bendruomenė galėtų imtis amatininkų gaminių bei suvenyrų gamybos ir realizavimo.

Atsižvelgiant į visą turimą informaciją, gyventojų poreikius ir vietos plėtros strategijos biudžetą buvo apibrėžta VVG teritorijos vizija, kurios vienas iš aspektų, kad Tauragės rajonas taptų vieta, kurioje didės kaimo gyventojų verslumas, augs ekonomika ir mažės nedarbas.

2.5.	VVG teritorijos socialinė infrastruktūra ir kultūros ištekliai
------	--

Tauragės rajono savivaldybės administracijos duomenimis³¹ (žr. 2.5.1. lentelė) Tauragės rajone veikia 33 kaimo bendruomenės ir 10 Tauragės bendruomenių jaunimo grupių. Iš 26 Tauragės r. sav. savo veiklą vykdančių jaunimo organizacijų tik 2 veikia rajone. Daugiausia organizacijų turi seniūnijos, esančios arčiau miesto, Tauragės ir Mažonų – po 10, Žygaičiai – 8. Skaudvilės ir Gaurės seniūnijose veikia po 6 organizacijas. Mažiausia – Batakių (2) ir Lauksargių (3) seniūnijose.

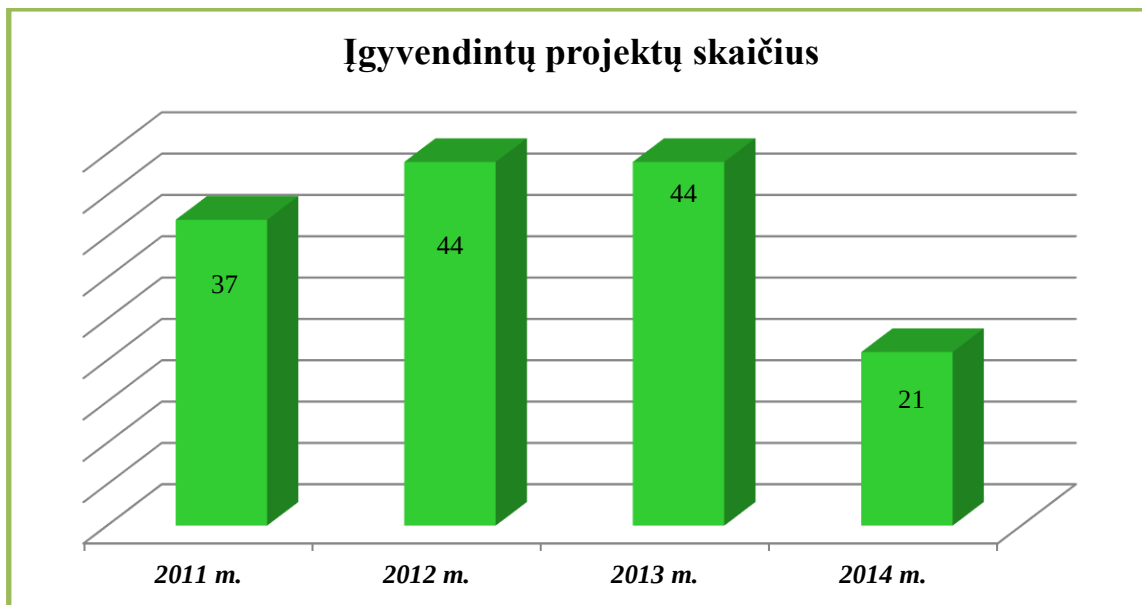
2.5.1. lentelė. Tauragės rajone veikiančios kaimo bendruomenės ir kitos NVO

Seniūnija	Kaimo bendruomenės ir kitos NVO
Batakių	Batakių kaimo bendruomenė „Aukaja“ Batakių geležinkelio stoties kaimo bendruomenė „Santakai“
Gaurės	Gaurės pilietinės bendruomenės centras „Gaurkiemis“ Eičių bendruomenė „Karšuva“ Baltrušaičių bendruomenė Kaimo bendruomenė „Kunigiškietis“ Stragutės kaimo bendruomenė Asociacija – Tauragės rajono klubas „Vakartė“
Lauksargių	Lauksargių kaimo bendruomenė „Lauksargiškiei“ Kaimo bendruomenė „Griežpelkiai II“ Lauksargių kaimo bendruomenės „Lauksargiškiei“ jaunimo grupė
Mažonų	Lomių kaimo bendruomenė „Lomia“ Kaimo bendruomenė „Mažonų rytas“ Pagramančio bendruomenės centras „Gramančia“ Kaimo bendruomenė „Galmena“ Šakviečio apylinkės bendruomenės centras Sungailiškių kaimo bendruomenė Bendruomenė „Vaitimėnų šilas“ Pagramančio bendruomenės centro „Gramančia“ jaunimo grupė Kaimo bendruomenės „Galmena“ jaunimo grupė Lomių jaunimo grupė
Skaidvilės	Adakavo bendruomenė Skaidvilė bendruomenė Trepų kaimo bendruomenė Bendruomenė „Skaidvilės kraštas“ Asociacija Vaidilų bendruomenė Skaidvilės jaunimo klubas „Skaidvilės spektras“
Tauragės	Dauglaukio bendruomenė „Gimtinė“ Kaimo bendruomenė „Taurų žibūrys“ Pilaitės bendruomenės centras Juodpetrių kaimo bendruomenė Dacijonų kaimo bendruomenė Pajūrio kaimo bendruomenė Kaimo bendruomenė „Joniskės klevai“ Taurų bendruomenės „Taurų žibūrys“ jaunimo klubas Juodpetrių kaimo bendruomenės jaunimo grupė VŠĮ „Kultūros blokas“
Žygaičių	Žygaičių kaimo bendruomenė „Žygava“ Kaimo bendruomenė „Sartupietis“ Aukštupių kaimo bendruomenė „Aukštadabrupis“ Kęščių kaimo bendruomenė „Elbenta“ Būdviečių kaimo bendruomenė Kęščių bendruomenės „Elbenta“ jaunimo grupė

³¹ Viešai prieinami duomenys Tauragės rajono savivaldybės administracijos internetiame puslapyje, www.taurage.lt

	Jaunimo grupė prie bendruomenės „Aukštadabrupis“ Žygačių jaunimo klubas „Žiedas“ prie Žygačių kaimo bendruomenės „Žygava“
--	--

Didėjanti kaimo bendruomenių ir kitų nevyriausybinių organizacijų aktyvumą rodo jų įgyvendintų projektų skaičius (žr. 26 pav.). 2011 m. kaimo bendruomenės ir kitos nevyriausybines organizacijos įgyvendino 37 projektus (įskaitant ir Tauragės VVG 2007-2013 m. strategijos projektus), 2012 m. ir 2013 m. po 44, o 2014 m. – 21 projektą.

26 pav. 2011-2014 m. laikotarpių įgyvendintų projektų skaičius

Tauragės rajono savivaldybės administracijos viešai pateikiamais duomenimis³² rajone veikia 14 švietimo įstaigų (žr. 2.5.2. lentelė). Iš jų 6 pagrindinės mokyklos ir jų skyriai, 1 vidurinė mokykla, 1 progimnazija, 4 gimnazijos arba jų skyriai, 1 specialioji mokykla ir 1 mokykla-daugiafunkcinis centras. Jose iš viso 2014-2015 m.m. mokosi 1 518 moksleivių. Visose rajono švietimo įstaigose veikia ikimokyklinio ugdymo grupės, o jas lanko 222 vaikai, iš kurių 70 pagal priešmokyklinio ugdymo programą ir 152 pagal ikimokyklinio ugdymo programą. Atskirų lopšelių-darželių Tauragės rajone nėra.

2.5.2. lentelė. Tauragės rajone veikiančios švietimo įstaigos, 2014-2015 m.m.

Seniūnija	Švietimo įstaiga	Besimokančių joje skaičius
Mažonų	Tauragės r. Pagramančio pagrindinė mokykla	78
	Tauragės r. Lomių pagrindinė mokykla	94
Batakių	Tauragės r. Batakių vidurinė mokykla	142
Gaurės	Tauragės r. Gaurės pagrindinė mokykla	107
	Tauragės r. Gaurės pagrindinė mokyklos Eičių skyrius	25
	Tauragės r. Gaurės pagrindinės mokyklos Baltrušaičių skyrius	23
Lauksargių	Tauragės r. Lauksargių pagrindinė mokykla	101
Žygačių	Tauragės r. Žygačių gimnazija	247
	Tauragės r. Žygačių gimnazijos Sartininkų skyrius	40
	Tauragės r. Žygačių gimnazijos Aukštupių skyrius	20

³² www.taurage.lt

Skaudvilės	Tauragės r. Adakavo mokykla-daugiafunkcinis centras	25
	Tauragės r. Skaudvilės gimnazija	509
	Tauragės r. Skaudvilės specialioji mokykla	67
Tauragės	Tauragės Tarailių progimnazijos Taurų skyrius	40

Viena iš socialines paslaugas Tauragės rajono gyventojams teikiančių įstaigų yra Socialinių paslaugų centro padalinys – Žygaičių bendruomenės centras. Žygaičių bendruomenės centre gyventojams teikiamos asmens higienos ir sociokultūrinės paslaugos, veikia dienos centras senyvo amžiaus ir neįgaliesiems asmenims. Lauksargių globos namai teikia ilgalaikę (trumpalaikę) socialinę globą senyvo amžiaus ir suaugusiems neįgaliesiems asmenims, o Adakavo socialinės globos namai – stacionari ilgalaikės (trumpalaikės) socialinės globos įstaiga, skirta suaugusiems asmenims su proto negalia. Laikino apnakvindinimo bei trumpalaikės socialinės globos paslaugos rajono gyventojams teikiamos Tauragės nakvynės namuose. Socialinių paslaugų tinklas Tauragės rajono savivaldybėje pakankamai išplėtotas, savivaldybės gyventojams teikiamos tiek bendrosios, tiek specialiosios socialinės paslaugos, tačiau Tauragės rajono savivaldybėje neteikiamos tokios socialinės paslaugos kaip: apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose ir dienos socialinė globa asmens namuose. Rajone taip pat nėra įstaigų teikiančių įvairias socialines paslaugas vaikams³³.

Tauragės rajone (2015 m.) veikia šios kultūros įstaigos: Tauragės kultūros centras, kurį sudaro 12 filialų (Batakių, Skaudvilės, Gaurės, Baltrušaičių, Žygaičių, Kęščių, Lauksargių, Lomių, Mažonų, Pagramančio, Dapkiškių ir Dauglaukio), 7 kultūros namai (Eičių, Taurų, Kunigiškių, Norkaičių, Adakavo, Pilsūdų ir Sartininkų) bei Kultūros paveldo tarnyba, Tauragės rajono savivaldybės Birutės Baltrušaitytės viešoji biblioteka, turinti 24 filialus rajone (Adakavo, Baltrušaičių, Batakių, Dapkiškių, Dauglaukio, Gaurės, Kęščių, Kunigiškių, Eičių, Eidintų, Lauksargių, Lomių, Mažonų, Norkaičių, Norkiškės, Pagramančio, Pilsūdų, Sartininkų, Skaudvilės Šakviečio, Taurų, Vėluikių, Visbarų ir Žygaičių), ir Tauragės krašto muziejus, kuris rajone turi Skaudvilės krašto muziejinę ekspoziciją (Skaudvilė) ir Antano Bagdono tautodailės ekspoziciją (Lauksargių sen.)³⁴. Rajone taip pat veikia Norkaičių tradicinių amatų ir etnokultūros centras.

Tauragės rajone (2015 m.) veikia šios asmens sveikatos priežiūros įstaigos: VšĮ Tauragės pirminės sveikatos priežiūros centrui priklausančios 2 ambulatorijos (Gaurės ir Žygaičių) ir 18 medicinos punktų (Baltrušaičių, Dacijonų, Dapkiškės, Dauglaukio, Eičių, Galmėnų, Kęščių, Kunigiškių, Lauksargių, Lomių, Mažonų, Pagramančio, Sartininkų, Sungailiškių, Šakių, Šakviečio, Taurų ir Vizbarų). Slaugos ir palaikomojo gydymo paslaugas teikia Skaudvilės palaikomojo gydymo ir slaugos ligoninė. Skaudvilėje taip pat veikia A. Briedžio ir UAB Mažonienės medicinos kabinetai bei V. Paulauskienės šeimos klinika ir 2 odontologiniai kabinetai. Dar vienas šeimos gydytojo kabinetas yra įsikūręs Lauksargių kaime³⁵.

Visuomenės saugumą Tauragės rajone (2015 m.) užtikrina Tauragės apskrities vyriausiasis policijos komisariatas (4 apylinkių inspektoriatas, Skaudvilės prevencijos poskyris) bei Gaurės, Batakių, Sungailiškių, Žygaičių, Kęščių, Taurų ir Skaudvilės ugniagesių komandos.

Tauragės sporto centro teikiamais duomenimis³⁶ (2015 m.) Tauragės r. sav. yra veikiančios 27 sporto organizacijos, tačiau tik 4 veikia rajone.

Tauragės rajone veikia Pagramančio regioninio parko direkcija ir Viešvilės valstybinio gamtinio rezervato direkcija.

Tauragės kultūros centro **Adakavo skyrius** veikloje dominuoja vokalinė muzika. Veikia suaugusių mišrus ir vyrų, ir mišrus vaikų vokaliniai ansambliai. **Baltrušaičių skyriuje** veikia moterų

³³ Tauragės rajono savivaldybės tarybos patvirtintas Tauragės rajono savivaldybės 2015 metų socialinių paslaugų planas, <https://www.e-tar.lt/portal/en/legalAct/cdbe2590fa3c11e4b733cba410730a6c>

³⁴ www.taurage.lt

³⁵ Tauragės rajono pirminės sveikatos priežiūros centro informacija, <http://www.tauragespspc.lt/lt/apie-mus/struktura.html>

³⁶ www.tauragessc.lt

vokalinis ansamblis, liaudiška kapela. Baltrušaičiuose veikia bendruomenės teatras. **Batakių skyriuje** yra susibūręs vokalinis moterų ansamblis, veikia rankdarbių būrelis, vaikų muzikavimo studija. Batakių bibliotekos skaitytojų teatro aktoriai vaidina spektakliuose. Mokykloje mokiniai lanko chorą, dainuoja mokyklos vokaliniam ansamblyje, lanko dailės būrelį. **Dapkiškių skyriuje** veikia moterų ir vaikų vokaliniai ansambliai, vaikų laisvalaikio užimtumo būrelis, kuriame vaikai kuria rankdarbius, dalyvauja edukacinėse programose. **Eičių skyriuje** nuo 1990 metų kultūros namuose dirba folkloro ansamblis „Palvija“ – daugkartinis Pasaulio lietuvių dainų švenčių bei įvairių respublikinių festivalių dalyvis, taip pat veikia menų būrelis „Mozaika“, veiklą vystantis šiuolaikinio šokio, meninio skaitymo, dailės ir kt. kryptimis. **Gaurės skyriuje** vietos vaikai vaidina teatro būrelyje, dalyvauja skaitovų būrelio veikloje, mokosi šiuolaikinio šokio. **Kęsčių skyriaus** folkloro ansamblis „Traka“ skaičiuojantis trečius savo veiklos metus yra Lietuvos dainų šventės 2014 dalyvis. Ansamblis su programa „Geras derlius – laimingi namai“ kviečiamas į kitas kultūros įstaigas, mokyklas. Skyriuje veikia vaikų saviraiškos būrelis, organizuojami kino filmų vakarai. **Kunigiškių skyriuje** veikianti jaunimo gitaros studija skirta tiems, kurie nori ne tik geriau pažinti šį instrumentą, jo galimybes bei įgyti esminius grojimo gitara pagrindus, bet ir dalyvauti įvairiuose renginiuose. Rankdarbių dirbtuvėlės veikloje dalyvauja moterys, merginos mėgstančios rankdarbius (megzti virbalais, nerti vašeliu, gaminti įvairius dirbinius iš karoliukų, gintaro ir t.t.), norinčios puošti ir papuošti aplinką, renkasi kartą per savaitę. **Lauksargių skyriaus** moterų šokių kolektyvas „Laukstė“ susiburtas 2010 metais. Kolektyve šoka moterys, kurias suvienijo meilė šokiui. Repertuarą sudaro lietuvių liaudies šokiai ir rateliai. Su paruošta programa kolektyvas dalyvauja Tauragės kultūros centro renginiuose, rajono mokyklose, kituose kultūros namuose. Vaikų šiuolaikinių šokių būrelis „Ego“ populiarina šokio žanrą savo seniūnijoje ir už jos ribų, koncertuoja respublikiniuose renginiuose. Aktyvaus laisvalaikio klube moterys šoka zumba ir linijinius šokius gerai nuotaikai ir puikiai fizinei formai palaikyti. **Lomių skyriuje** repetuoja vaikų folkloro būrelis ir moterų folkloro grupė, veikia vaikų muzikavimo studija (kanklės, dūdelė, gitara, akordeonas, pianinas, barškučiai), skaitovų ir rankdarbių būreliai. Bibliotekoje susibūręs vaikų lėlių teatras. **Mažonų skyriuje** veikia mišrus ir moterų vokaliniai ansambliai, energingasis mišrus vokalinis duetas koncertuoja daugelyje renginių, aktorinius gebėjimus vietos gyventojai tobulina mėgėjų teatro būrelyje, programose pasirodo vaikų dainavimo būrelis, naujai susikūręs vokalinis ansamblis atlieka lietuvių liaudies dainas, turi paruošęs apie 45 min. trukmės programą, dainuoja vietiniuose renginiuose, pasirodo kaimyniniuose kultūros namuose. **Norkaičių tradicinių amatų ir etnokultūros centro** mėgėjų meno kolektyvai: liaudiška kapela „Miltauja“ ir moterų vokalinis ansamblis „Žemyna“ daug koncertuoja vietos renginiuose, išvykose Tauragės rajone, o taip pat ir kaimyniniuose rajonuose. Mišraus vaikų saviraiškos būrelio veikloje dominuoja vokalinis žanras. **Pagramančio skyriuje** - moterų folklorinis ansamblis, vaikų teatro būrelis, moterų, vaikų ir dvi jaunimo šokių grupės. Miestelio vaikai lanko tautodailės-dailės būrelį. **Pilsūdų skyriuje** veikia moterų vokalinis ansamblis, mažųjų mergaičių, merginų ir moterų šokių grupės. Mėgėjų meno veikloje dalyvauja Pilsūdų ir Trepų kaimų gyventojai. **Sartininkų skyriuje** veikia liaudiška kapela „Kamana“, moterų vokalinis ansamblis ir naujai susikūręs merginų ansamblis. **Skaudvilės skyriuje** veikia folkloro ansamblis, tautinių šokių ratelis, liaudiškos muzikos kapela „Dobilas“, vokalinis tercetas, jaunimo popgrupė ir gitaros pradžiamokslio būrelis. Skaudvilėje veikia du mėgėjų teatrai: Skaudvilės kultūros namų mėgėjų teatras ir Skaudvilės bendruomenės teatras. **Taurų skyriuje** veikia mišrus ir vyrų vokaliniai ansambliai, vokalinis duetas, liaudiška kapela, moterų senjorių ir vaikų šokių rateliai, dainos klubas. **Žygaičių universaliame daugiafunkciniame centre** veikia liaudiška kapela „Ringė“, moterų vokalinis ansamblis „Aušrinė“ ir folkloro kolektyvas „Diemedis“, skaitovų ir darbščiųjų rankų būreliai. Mėgėjų meno kolektyvai koncertuoja ne tik vietos renginiuose, bet yra kviečiami ir svetur. Liaudiška kapela „Ringė“ yra dalyvavusi daugelyje Lietuvos miestų, miestelių ir kaimų, koncertavo ir užsienyje: Kaliningrado srityje, Skrundas miesto šventėje (Latvijos respublika). Moterų vokalinis ansamblis, Vyrų kvintetas, Moterų tercetas visada mieliai priimami žiūrovų. Folkloro kolektyvo „Diemedis“ repertuare puoselėjama krašto etninė kultūra, atliekama tradicinė liaudies kūryba.

Tauragės rajone gausu kultūros ir istorijos objektų bei vertybių³⁷: Adakavo parkas su dvaro ansambliu, veikianti medinė šv. Jono Krikštytojo bažnyčia, šventoriuje XIX a. varpinė, 1883 m. pastatytas medinis koplytstulpis, sena, baigianti sugriūti pradinė mokykla (buvusi klebonija), parapijos salė, klebonija (Špitolė), Adakavo mokyklos muziejus; Baltrušaičių apylinkėse – Milaičių kaime – kryžius, skirtas Lietuvos valstybės atkūrimo dienai, pastatytas 1928.02.16. Sakalinės kaime yra išlikusi kalbininko J.Kruopo sodyba; Batakių piliakalnis, buvęs Lankininkų dvaras. Batakių senosios žydų kapinės. Paminklas, kur palaidoti 1945 m. žuvę pokario 7 partizanai ir 2 vokiečių kariai (Gerviečių kaimas). Žydų žudynių ir palaidojimo vieta Mažintų kaime (Gryblaukio miške). Paminklas 1951 m. žuvusiems 3 pokario partizanams Mažintų kaime. Stogastulpis su šv. Florijono skulptūra Eidintų kaime. Paminklas 1945 m. žuvusiems 4 pokario partizanams Santakų kaime. Paminklas 1945 m. žuvusiems 3 pokario partizanams Užšešuvio kaime. Paminklas 1947 m. žuvusiems 2 pokario partizanams Antegluonio kaime. Partizanų kapai, Batakių kaimo kapinės. Dapkiškių piliakalnis taip pat likęs Jocių dvaro parkas. Eičių kaime turime 2 vietinės reikšmės stogastulpius ir atminimo lentą, skirtus tam tikroms kaimo istorinėms datoms paminėti, sukurtus šviesios atminties drožėjo Vismanto Jono Martinkevičiaus. Gaurėje stovi medinė Šv. arkangelo Mykolo bažnyčia (nuo 1971 m.) ir jos varpinė – sakralinio meno muziejus „Varpas“. Paminklas partizanams (nuo 1990 m.). Fišerio koplyčia, esanti netoli Gaurės dvaro kairiajame Šešuvies krante. Stirbaičių pušis, kur netoliese stūkso Kiukiškių piliakalnis, dar vadinamas Pilaite, keli kilometrai į pietryčius nuo Gaurės. Gaurėje gausu koplytstulpių, kryžių. Taip pat Gaurės miestelis didžiuojasi turintis išskirtinį ažuolą, kuris yra miestelio simbolis. Dešiniajame Šunijos krante – Lomių dvarvietė, prie jos yra dvaro parkas. Išlikęs svirnas, kuris yra restauruotas. Šimtmečius skaičiuoja Osviečio Ažuolas. Turime turtingą etnografinį muziejų. Lomių centre stovi medinė bažnytelė. Mažonų ir aplinkinių kaimų teritorijoje yra Sutkų kaimo kapinaitės (neveikiančios), fašistinio teroro aukų kapinės, Mažonų, Kaziškės, Reksčių, Šaukėnų kapinaitės (neveikiančios), Šaukėnų senkapiai, Partizanų žuvimo vieta, Mūšio vieta, paminklas rezistentams, Šaukėnų stogastulpis, Rekstukų atodanga, paminklas Reksčių ir Rekstukų partizanams ir tremtiniams, Senovinių rakandų privatus muziejus, Mažonų kaime taip pat gyvena ir kuria žinoma menininkė Juzefa Bružienė. Norkaičiuose – žydų genocido kapinaitės; Pagramančio miestelyje yra 1774-ais metais pastatyta Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčia. Pagramančio regioniniame parke yra Lylavėnų senkapis. Taip pat yra Ringių ir Tamošaičių seni parkai. Pagramančio regioniniame parke veikia Balskų, Ringių, Pagramančio, Kuturių ir Matiškių parkai. O Tamošaičių kaime stūkso archeologijos paminklas-mitologinis akmuo, vadinamas Milžinu. Gudlaukio kaime, netoli Jūros upės stūkso tuščiaviduris, bet dar žaliuojantis Gudlaukio ažuolas. Jam skaičiuojama apie 600 metų. Jo aukštis siekia 16 metrų, o skersmuo ties krūtine 6,3 metro. Matiškių kaime dar yra išlikęs senas koplytstulpis Jono Nepomuko skulptūra. Sartininkų Šv. Jurgio bažnyčia taip pat verta turistų dėmesio; Žygaičių bažnyčia, „Valsčiaus“ pastatas, dešimtys aptvertų ažuolų, maro kapinaitės, Žygaičių parkas, išnykusių kaimų paminklai.

Tauragės rajone plėtojamas šis tautinis paveldas, tradiciniai bei netradiciniai amatai: Adakave – Kalnų giedorių būrelis, Baltrušaičiuose – skulptorius, pynėja iš vytelių, riešinių mezgėjos, Batakiuose – Ona Paulauskienė drožia iš medžio įvairius angelus, šventuosius, rūpintojėlius. Angelė Endriušaitienė rašo eilėraščius, piešia su pieštuku ir akvarele. Antanas Bičkus iš medžio daro vėjo malūnus, žvakides, sūriui spausti stakles, šaukštus, kėdutes ir t.t, Dapkiškiuose – Vėlimas iš vilnos, mezgimas, nėrimas, siuvinėjimas, papuošalai iš karoliukų, pynimas iš vytelių, medžio dirbiniai, dirbiniai iš akmens. Sūrių gamyba, duonos, pyragų kepimas, giros darymas, kugelio kepimas. Išlikę amatai Gaurėje: bitininkystė, drožyba, verpimas, mezgimas. 2014 m. atidarant Gaurės krašto muziejų buvo atnaujintos audimo staklės, tikimasi, jog močiutės, mokačios austi išmokys ir jaunąją kartą. Kunigiškių kaime gyvuoja šie tradiciniai ir netradiciniai amatai: akmens skaldymas, medžio drožyba, stogdengystė, pynimas iš vytelių, mezgimas, nėrimas, suvenyrinių gintarinių medelių gaminimas.

³⁷ Duomenys surinkti iš Tauragės rajono savivaldybės internetinio puslapio, Tauragės rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2014-2020 metams bei Tauragės rajono įvaizdžio formavimo ir investicijų pritraukimo galimybių studijos.

Lomiškių tradicinis patiekalas – šiupinys (tokį šiupinį virdavo Lomių dvare). Mažonų teritorijoje plėtojami šie amatai: kalvystės amatas, gintaro apdirbimas, mezgimas, siuvimas, siuvinėjimas, rankdarbių darymas. Norkaičių tradicinių amatų ir etnokultūros centro veikloje dominuoja edukacinių programų pristatymai. Mokoma austi juostas, kepti duoną, karpyti karpinius, daryti paukščius iš šiaudų, dainuoti dainas ir šokti šokius užrašytus Tauragės krašte. Pagramančio miestelyje ir jo kaimyniniuose kaimuose moterys autentiškais raštais margina kiaušinius, išmezga senovinius raštus pirštinėse, kojinėse. Pagramančio kraštas turtingas medžio drožėjais, kryždirbiais, šaltkalviais. Pagramančio miestelio teritorijoje veikia trys medžio apdirbimo įmonės, kurios gamina lauko baldus, langus, duris. Sartininkuose populiarus siūrių gaminimas ir duonos kepimas. Taurų krašto tautinio paveldo puoselėtojai: audėjos – Irma Jonušaitienė, Bronė Juškienė, Juozapa Pukelienė. Siuvinėjimo meno darbais džiugina: Aldona Bajorinienė, Zosė Balčiūnienė, Evelina Norušienė, Marija Pukelytė, Irma Jonušaitienė. Įmantriausius karpinius karmo Loreta Gudaitienė, Marija Pukelytė. Stasė Ežerskytė pina iš šiaudų ir vytelių. Zigmas Juodis drožia įvairius buities rakandus. Batsiuvys Jeronimas Treikleris siuva ir taiso avalynę. Zenonas Radvila – tautodailininkas įvairiaplaniškas menininkas kuriantis medžio, metalo, gintaro dirbinius. Žygaičiuose gaminami įvairūs sūriai, pynimas iš vytelių, gėlių ir dekoratyvių medelių auginimas, mezgimas ir nėrimas, įvairus siuvinėjimas, papuošalų gamyba, medaus gamyba, tapyba.

Sertifikuoti tradiciniai amatininkai Tauragės rajone yra tik 2: Pranas Kaziūnas (kryžiai, koplystulpiai, stogastulpiai) ir Snieguolė Šliogerienė (stogų malksnos)³⁸.

Tauragės rajone gausu tradicinių renginių, pradedant nuo valstybinių švenčių minėjimų, užgavėnių, mamos dienos, Petro ir Povilo atleidų, rudens švenčių, adventinių popiečių, eglutės ižiebimo švenčių, Joninių, Kaziuko mugės, vaikų ir jaunimo sporto šventės ir kitų kalendorinių švenčių ir tęsiant šventėmis, būdingomis, tik tam tikriems rajono kaimams: Gaurėje vyksta Šv. Lauryno šventė, Adakavo vakaronė „Po savo stogu – visaip patogų“, Lauksargių amatų šventė „Protėvių kraitė“, Skaudvilėje - Mėgėjų muzikos grupių festivalis „Alio, talentai iš provincijos“, vaikų meno ir išraiškos šventė „Jaunasis talentas“, poezijos ir meno šventė „Pašaukimai“ bei bendruomenių teatrų festivalis „Skaudvilės rampa“.

APIBENDRINIMAS:

- ✓ Tauragės rajone veikia 33 kaimo bendruomenės ir 10 Tauragės bendruomenių jaunimo grupių (R35);
- ✓ Iš 26 Tauragės r. sav. savo veiklą vykdančių jaunimo organizacijų tik 2 veikia rajone (R36);
- ✓ Tauragės rajono kaimo bendruomenės per 2011-2014 m. laikotarpį iš viso įgyvendino 146 projektus (R37);
- ✓ Rajone veikia 14 švietimo įstaigų, o jose iš viso mokosi 1 518 moksleivių (R38);
- ✓ Visose rajono švietimo įstaigose veikia ikimokyklinio ugdymo grupės, o jas lanko 222 vaikai, atskirų lopšelių-darželių Tauragės rajone nėra (R39);
- ✓ Socialinių paslaugų tinklas Tauragės rajono savivaldybėje pakankamai išplėtotas, savivaldybės gyventojams teikiamos tiek bendrosios, tiek specialiosios socialinės paslaugos, tačiau Tauragės rajono savivaldybėje neteikiamos tokios socialinės paslaugos kaip: apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose ir dienos socialinė globa asmenų namuose. Rajone taip pat nėra įstaigų teikiančių įvairias socialines paslaugas vaikams (R40);
- ✓ Tauragės rajone veikia šios kultūros įstaigos: 12 kultūros centro filialų, 7 kultūros namai bei Kultūros paveldo tarnyba, taip pat 24 viešosios bibliotekos filialai ir Tauragės krašto muziejus, kuris rajone turi Skaudvilės krašto muziejinę ekspoziciją (Skaudvilė) ir Antano Bagdono tautodailės ekspoziciją (Lauksargių sen.). Rajone taip pat veikia Norkaičių tradicinių amatų ir etnokultūros centras (R41);

³⁸ <http://www.tautinispaveldas.lt/?pg=7&lng=lt>

- ✓ Tauragės rajone veikia šios asmens sveikatos priežiūros įstaigos: VšĮ Tauragės pirminės sveikatos priežiūros centrui priklausančios 2 ambulatorijos ir 18 medicinos punktų. Slaugos ir palaikomojo gydymo paslaugas teikia Skaudvilės palaikomojo gydymo ir slaugos ligoninė. Skaudvilėje taip pat veikia A. Briedžio ir UAB Mažonienės medicinos kabinetai bei V. Paulauskienės šeimos klinika ir 2 odontologiniai kabinetai. Dar vienas šeimos gydytojo kabinetas yra įsikūręs Lauksargių kaime (R42);
- ✓ Visuomenės saugumą Tauragės rajone užtikrina Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato 4 apylinkių inspektoriais, Skaudvilės prevencijos poskyris, bei 7 ugniagesių komandos (R43);
- ✓ Rajone veikia 4 sporto organizacijos (R44);
- ✓ Tauragės rajone veikia Pagramančio regioninio parko direkcija ir Viešvilės valstybinio gamtinio rezervato direkcija (R45);
- ✓ Tauragės rajono kultūros centrų filialuose gausu mėgėjiško meno kolektyvų, organizuojami tradiciniai ir kiti įvairūs renginiai (R46);
- ✓ Tauragės rajone gausu kultūros ir istorijos objektų bei vertybių (R47);
- ✓ Tauragės rajone plėtojamas tautinis paveldas, tradiciniai bei netradiciniai amatai (R48);

Gyventojų poreikių tyrimas, parodė, kad kaimo žmonėms šalia ekonominių problemų sprendimo taip pat aktuali socialinė, kultūrinė aplinka. 47,3 proc. kaip pirmąsias svarbos kaimo plėtros sritis įvardino sveikatinimo priemonių aktyvinimo kryptis (dviračiai, aktyvus sportas, sveika mityba), 39,3 proc. svarbios bendruomeniškumą skatinančios iniciatyvos, o 30 proc. savanorystę skatinančios veiklos. Tai sietina su bendruomenės narių nepakankamo aktyvumo problemos sprendimo aktualumu. Šią problemą 27,3 proc. apklaustų kaimo gyventojų vertino kaip vieną iš svarbiausių.

Dar viena ne mažiau opi rajono problema – bloga rajono infrastruktūra, kurią įvardijo 20,5 proc. respondentų, to pasekoje net 34,8 proc. jų mano, kad viešosios infrastruktūros (viešieji pastatai, viešosios erdvės, transporto infrastruktūra, vandentvarka ir pan.) plėtra turėtų būti prioritetas skiriant ES paramą. Respondentai taip pat kaip opiausias problemas išskyrė socialines (nesveiki įpročiai, socialinė atskirtis) – 17,1 proc. ir jaunų šeimų (21,6 proc.) problemas, bei kaimo mokyklų, med. punktų, pašto, bibliotekų uždarymą – 11,9 proc.

Atsižvelgiant į tai, kad būtina pradėti teikti įvairias paslaugas rajone, buvo siekiama išsiaiškinti problemas, kurios gali trukdyti bendruomenei organizuoti savo verslą ir/arba teikti savo nariams būtiniausias paslaugas. Daugiau negu pusė respondentų, 59,5 proc., kaip pagrindinę problemą išskyrė tai, jog bendruomenė neturi kapitalo ūkinei veiklai vykdyti. 41,9 proc. respondentų mano, kad bendruomenėje daugelis nenori rizikuoti ir vengia atsakomybės, 27,7 proc., respondentų nurodo, kad bendruomenei trūksta žinių ir paslaugų organizavimo patirties, o 24,1 proc. mano, kad bendruomenei trūksta palaikymo iš šalies, niekas iš valdžios ir verslo atstovų su bendruomene apie tai nešneka.

Atsižvelgiant į visą turimą informaciją, gyventojų poreikius ir vietos plėtros strategijos biudžetą buvo apibrėžta VVG teritorijos vizija, kurios vienas iš aspektų, kad Tauragės rajonas taptų vieta, kurioje žmonės gyvens gražesnėje, sveikesnėje, patogesnėje aplinkoje, kaimas taps patrauklesnis jame gyvenantiems ir atvykstantiems; augs kaimo žmonių išsilavinimas ir pilietiškumas, tvirtės bendruomenės, žmonės aktyviau dalyvaus kaimo plėtroje.

2.6.	VVG teritorijos gamtos išteklių analizė
------	---

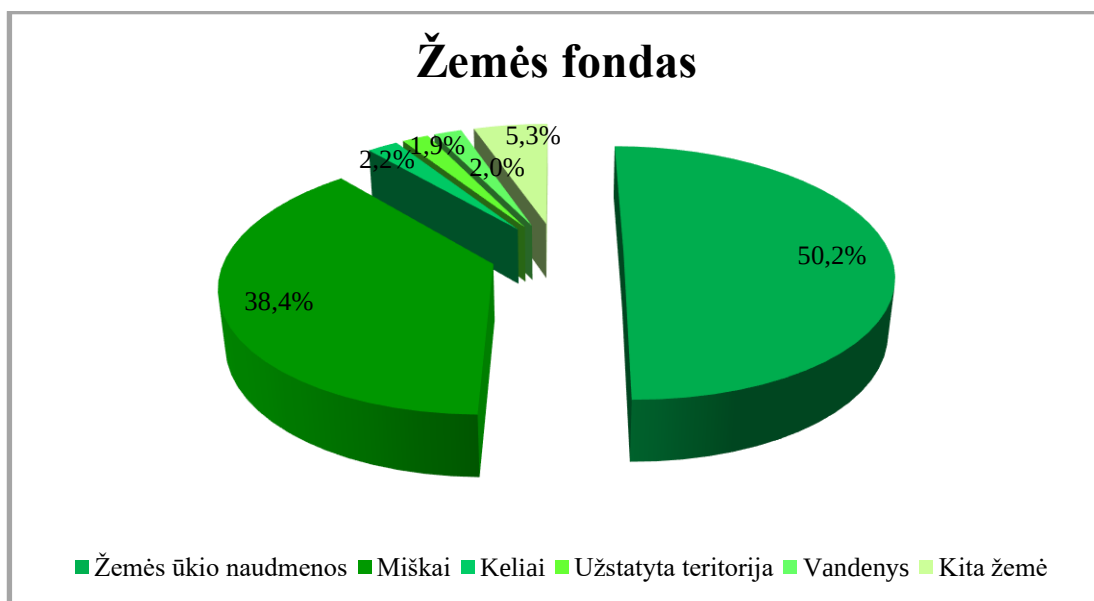
VĮ Valstybės žemės fondo duomenimis³⁹ 2013 m. bendras Tauragės rajono plotas – 117 896,60 ha (žr. 27 pav.). Iš kurių 50,2 proc. sudaro žemės ūkio naudmenos (Tauragės apskrityje žemės ūkio naudmenos sudaro 55,4 proc., o Šalyje – 53 proc.), 38,4 proc. – miškai (Tauragės apskrityje

³⁹ www.vzf.lt

miškai sudaro 33,0 proc., o Šalyje – 32,6 proc.), 5,3 proc. – kita žemė (Tauragės apskrityje – 4,9 proc., Šalyje – 5,5 proc.), 2,2 proc. – keliai (Tauragės apskrityje ir Šalyje – 2,0 proc.), 2,0 proc. – vandenys (Tauragės apskrityje – 2,5 proc., Šalyje – 4,0 proc.) ir 1,9 proc. – užstatyta teritorija (Tauragės apskrityje – 2,1 proc., Šalyje – 2,8 proc.).

2011 m. bendras Tauragės rajono plotas – 117 896,60 ha. Iš kurių 50,2 proc. sudaro žemės ūkio naudmenos, 38,4 proc. – miškai, 5,3 proc. – kita žemė, 2,2 proc. – keliai, 2,0 proc. – vandenys ir 1,9 proc. – užstatyta teritorija.

Lyginant 2011 m. ir 2013 m. žemės fondo sudėtis nekito, nežymiai pakito tik žemės ūkio naudmenų sudėtis: sumažėjo ariamos žemės (atitinkamai 2011 m. 49908,29 ha, 2013 m. – 49980,20 ha) ir pievų bei natūralių ganyklų plotas (atitinkamai 2011 m. 8751,65 ha, 2013 m. – 8662,67 ha), bet padidėjo – sodų plotas (atitinkamai 2011 m. – 534,91 ha, o 2013 m. – 551,98 ha).

27 pav. Tauragės rajono žemės ūkio fondas 2013 m., proc.

Žemės ūkio naudmenų kokybę nusako žemės ūkio naudmenų našumo balas. Lietuvoje jis siekia 39,1 balo, o Tauragės rajone – 35,3 balo⁴⁰, tuo tarpu mažo našumo žemės ūkio naudmenų kokybė yra laikoma iki 32 našumo balų, atsižvelgiant į tai, Tauragės rajonas nėra priskiriamas prie nepalankių ūkininkauti rajonų. Tauragės rajone mažiau palankioms ūkininkauti vietovėms priskirtos Gaurės, Batakių, Lauksargių ir Žygaičių seniūnijos⁴¹.

2014 m. duomenimis Tauragės rajone didėja ekologinių ūkių skaičius, kuris pakito nuo 39 iki 63 ūkių, jų dirbamos žemės plotai padidėjo nuo 1,7 iki 4,4 tūkst. ha⁴².

Tauragės rajono savivaldybėje yra palankios sąlygos plėtoti vandens turizmą. Jos teritoriją kerta Jūros upės nacionalinė vandens turizmo trasa, kuri yra viena iš aštuonių Nacionaliniame vandens turizmo trasų specialiajame plane įvardintų turizmo trasų. Vandens turizmui vystyti tinkami ir didžiausi rajono teritorijoje esantys Jūros upės intakai Akmena, Šešuvis ir Ančia (Šešuvies intakas), tačiau vandens turizmo trasose nėra žymėjimų, nepakankama stovyklaviečių ir poilsio aikštelių infrastruktūra. Vandens telkinių, tinkamų rekreacijai, savivaldybės teritorijoje nėra daug, o jų didžiąją dalį sudaro tvenkiniai. Iš savivaldybės teritorijoje esančių ežerų rekreacijai labiausiai tinka du ežerai:

⁴⁰ K. Gideikienė „Šiaulių regiono žemės ūkio netolygi plėtra“, http://jaunasis-mokslininkas.asu.lt/smk_2007/ekonomika/Gideikiene_Kristina.pdf

⁴¹ <http://www.infolex.lt/ta/48393>

⁴² Duomenys iš Tauragės rajono savivaldybės tarybos ir mero 2014 m. veiklos ataskaitos, <http://taurage.lt/index.php?1614492972>

didžiausias Draudenių ir Šilinio ežerai. Prie šių ežerų yra tinkamos vietos poilsiavietėms ir maudykloms įrengti, tačiau rekreacinė infrastruktūra nėra sutvarkyta. Iš rajone esančių tvenkinių šiuo metu rekreacijai intensyviausiai naudojami didžiausi rajone Balskų ir Skaudvilės tvenkiniai. Nors šie telkiniai intensyviai naudojami rekreacijai, tačiau rekreacinė infrastruktūra prie jų nesutvarkyta⁴³.

Tauragės rajono savivaldybė turi pakankamai kultūros paveldo objektų, iš kurių didžiausias kultūros paveldo objektų grupes sudaro archeologinio paveldo objektai, sakralinio paveldo objektai ir Antrojo pasaulinio karo įtvirtinimų statiniai. Turimi kultūros paveldo objektai sudaro galimybes plėtoti kultūrinį-pažintinį turizmą, formuoti turistinius maršrutus pagal objektų grupes. Šiuo metu kultūrinio-pažintinio turizmo maršrutai yra neišplėtoti, trūksta nuorodų į kultūros paveldo objektus, trūksta įvairius kultūros paveldo objektus jungiančios informacijos, nepakankamai išnaudojami vertingų kultūros paveldo objektų privalumai.

Dviračių turizmas yra viena perspektyviausių turizmo šakų dėl gamtinės aplinkos ir lankytinų objektų gausos, didžiausią perspektyvą Tauragės rajono savivaldybėje turi Tauragės–Pagramančio–Balskų kryptis. Šia kryptimi yra išvystyti pagrindiniai dviračių maršrutai. Ne mažiau svarbios yra tarptautinė dviračių trasa Velo Hanza, kurios pagrindu yra susiformavusi dviračių trasa pietų–šiaurės rytų kryptimi bei nacionalinė dviračių trasa Tauragė–Palanga, kurios pagrindu dviračių trasa susiformavusi pietryčių–šiaurės vakarų kryptimi. Pastarosios trasos kartu yra tranzitinės, tačiau jomis praeina ir keletas regioninių dviračių maršrutų. Tauragės rajono savivaldybėje taip pat neišvystyta dviračių turizmo informacinė sistema, jungianti visus rajono dviračių maršrutus, trasose trūksta nuorodų į lankytinus objektus bei informacijos apie juos⁴⁴.

Internetinės svetainės Lietuvos piliakalniai duomenimis Tauragės rajone yra 14 piliakalnių (Aukštupių, Batakių, Dapkiškių, Gilandžių, Greižėnų, Ivangėnų I, Ivangėnų II, Juškaičių, Kalniškių, Kiukiškių, Matiškių, Naujininkų, Nosaičių, Pagramančio)⁴⁵.

Pagramančio regioninio parko plotas – 13 529 ha. Parkas apima Akmenos ir Jūros upių santaką su gretimomis teritorijomis (Akmenos upės ilgis parko teritorijoje 29 km, o Jūros upės – 38 km). Administraciškai priklauso Šilalės (4,7 tūkst. ha) ir Tauragės (9,0 tūkst. ha) rajonų savivaldybėms. Pagramančio regioninis parkas – miškingų Akmenos ir Jūros upių slėnių kraštovaizdžio parkas. Išskirtinis slėnių bruožas – rėvų gausa ir kabantys tiltai, jungiantys upių krantus. Stačiuose šlaituose gausu atodangų, skardžių. O slėniuose veši natūralios pievos. Slėnių šlaitai pasidabinę piliakalniais, pilkapiais, senkapiais – šio krašto praeities liudininkais. Daugybė retų rūšių augalų auga Plynosios aukštapelkėje. Akmenys ir ažuolai čia vadinami milžinais. Architektūriniu požiūriu vertinga medinė Pagramančio bažnyčia. Jūros upių slėniai su stačiais šlaitais, terasomis, daugybe įvairiausių atodangų, skardžių, su natūraliomis pievomis bei įstabiais miškais. Upių vagos nusėtos šniokščiančiomis rėvomis. Upių slėnių savitumą išryškina kabantys tiltai, tapę regioninio parko simboliu. Slėnių kraštovaizdį pajvairina aukštapelkės. Negyvoji gamta - Unikalus darinys Pagramančio regioninio parko upėse – rėvų gausa. Kadaise ledynai atvilko ir paliko daugybę stambių akmenų. Vienas tokių Tamošaičių akmuo vadinamas Milžinu. Gyvoji gamta - Aukštapelkė Plynoja, suteikia prieglobstį retiesiems augalams: kupstinei kūlingei, aukštajai gegūnei, paprastajam kardeliui, plunksninei plusnei. Gilūs slėniai, pelkės, apypelkio miškai, žolių turtingi eglynai sudaro galimybes įvairiausiems augalams ir gyvūnams. Milžinai ažuolai: Andriejaičių, Genių, Gudlaukio, Tamošaičių sukuria ypatingai pakilią atmosferą, verčiančią susimąstyti apie amžinybę. Tarsi rankas tiesia į dangų net 12 kamienų liepa. Kultūriniu, architektūriniu požiūriu itin vertinga Pagramančio bažnyčia, išlaikiusi XVIII a. antrosios pusės Žemaitijos medinėms bažnyčioms būdingas paprastas, bet išraiškingas architektūros formas. Išskirtinis reiškinys – kabantys tiltai. Tai ir kraštovaizdžio savitumo elementas, ir krantus jungiantis darinys, svarbus vietos gyventojams⁴⁶.

⁴³ Tauragės rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2014-2020 metams, <http://taurage.lt/index.php?341391122>

⁴⁴ Tauragės rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2014-2020 metams, <http://taurage.lt/index.php?341391122>

⁴⁵ http://www.piliakalniai.lt/district2.php?rajonas_id=44

⁴⁶ Pagramančio regioninio parko internetinės svetainės duomenys, <http://pagramantis.am.lt/VI/index.php#r/173>

Eičių gyvenvietėje veikia Viešvilės rezervato direkcija, kuri prižiūri bei siekia išsaugoti gamtinių požiūriu labai vertingą ir natūralią Viešvilės upelio baseino ekosistemą, kuri yra Tauragės ir Jurbarko rajonų sandūroje. Viešvilės valstybinis rezervatas, apimantis net 3216 ha plotą, buvo įsteigtas 1991 metais, o 1993 m. paskelbtas tarptautinės svarbos pelke. Rezervatui priklauso Artosios ir Gličio pelkės bei jas supanti Karšuvos girios dalis. Įspūdingiausia yra 1072 ha ploto Artosios, dar vadinamos Didžiąja plyne, pelkė. Jos šiaurinėje dalyje telkšo sekus Buveinių ežerėlis, kuriame prasideda 15 km ilgio Viešvilės upelis. Rytinėje rezervato dalyje yra dar viena didesnė Gličio aukštapelkė su 19 ha Gličio ežeru. Viešvilės rezervate labai gausiai peri gervės. Tai viena didžiausių Lietuvoje gervių peryklų, nusileidžianti nebent Čepkeliams⁴⁷.

Beveik visi valstybinės reikšmės miškai rajone yra valdomi Tauragės miškų urėdijos. Tauragės rajono miškingumas yra 38,4 proc., kai šalies ir Tauragės apskrities miškingumo vidurkiai atitinkamai yra 33,3 proc. ir 33 proc. Taigi savivaldybės miškingumas yra didžiausias Tauragės apskrityje ir viršija šalies vidurkį. Didžiausi rajono miškų masyvai: Karšuvos giria, Tauragės-Batakių miškai, Norkiškės-Petkaitynės miškas, Tyrelių miškas, Ringių miškas, Gryblaukio miškas, Jovainės, Maldynalio, Treinauskinės, Pagramančio miškai ir Balskų miškai⁴⁸.

Saugumų teritorijų valstybės kadastro duomenimis Tauragės rajone yra 33 saugomos teritorijos, iš kurių 1 rezervatas, 9 draustiniai, 8 gamtos paveldo objektai, 1 regioninis parkas ir 1 biosferos poligonas, 11 buveinių apsaugai svarbių teritorijų, 2 paukščių apsaugai svarbios teritorijos⁴⁹.

Vartotojams tiekiamas tik požeminis vanduo, išgaunamas iš giluminių gręžinių. Centralizuotai tiekiamo geriamojo vandens kokybė 92 proc. atitinka Lietuvos Respublikoje galiojančias higienos normas⁵⁰. O Tauragės rajono savivaldybei atlikus Tauragės maudyklų vandens kokybės mikrobiologinius bei vizualinius tyrimus, Tauragės rajono Keramikos ir Jūros upės maudyklų vandens mikrobiologinės bei vizualinės taršos rodikliai neviršijo Lietuvos higienos normoje HN 92:2007 „Papildiniai ir jų maudyklų vandens kokybė“ reglamentuotų privalomų verčių.

Valstybinės įmonės Energetikos agentūra pateikiamais duomenimis Tauragės rajone yra 41 saulės ir 19 vėjo elektrinių⁵¹.

APIBENDRINIMAS:

- ✓ 50,2 proc. Tauragės rajono bendro ploto sudaro žemės ūkio naudmenos (R49);
- ✓ Tauragės rajonas nėra priskiriamas prie nepalankių ūkininkauti rajonų, žemės ūkio naudmenų našumo balas Tauragės rajone – 35,3 (R50);
- ✓ Tauragės rajone ekologinių ūkių dirbamos žemės plotai padidėjo nuo 1,7 iki 4,4 tūkst. ha (R51);
- ✓ Tauragės rajono savivaldybėje yra palankios sąlygos plėtoti vandens turizmą. Jos teritoriją kerta Jūros upės nacionalinė vandens turizmo trasa, kuri yra viena iš aštuonių Nacionaliniame vandens turizmo trasų specialiajame plane įvardintų turizmo trasų (R52);
- ✓ Tauragės rajono savivaldybė turi pakankamai kultūros paveldo objektų, iš kurių didžiausias kultūros paveldo objektų grupes sudaro archeologinio paveldo objektai, sakralinio paveldo objektai ir Antrojo pasaulinio karo įtvirtinimų statiniai. Turimi kultūros paveldo objektai sudaro galimybes plėtoti kultūrinį-pažintinį turizmą, formuoti turistinius maršrutus pagal objektų grupes (R53);
- ✓ Dviračių turizmas yra viena perspektyviausių turizmo šakų dėl gamtinės aplinkos ir lankytinų objektų gausos (R54);

⁴⁷ <http://www.viesvile.lt/apie-rezervata.html>

⁴⁸ Tauragės rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2014-2020 metams, <http://taurage.lt/index.php?341391122>

⁴⁹ Saugumų teritorijų valstybės kadastro duomenys: <http://stk.vstt.lt/stk/ataskaitos.jsp?lang=lt&jsessionid=5E56D71010CFCFB7EB7B744A95A664E1>

⁵⁰ Tauragės rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2014-2020 metams, <http://taurage.lt/index.php?341391122>

⁵¹ <http://www.avei.lt/lt/component/energy/?task=map>

- ✓ Tauragės rajono miškingumas yra 38,4 proc. - didžiausias Tauragės apskrityje ir viršija šalies vidurkį (R55);
- ✓ Tauragės rajone yra 33 saugomos teritorijos (R56);
- ✓ Tauragės rajone yra 41 saulės ir 19 vėjo elektrinių (R57).

Rajono gyventojams taip pat svarbios jų gyvenamosios vietovės aplinkosauginės ir ekologinės problemos, 29,6 proc. respondentų nurodė, kad turėtų būti remiamas atsinaujinančiųjų energijos išteklių, šalutinių produktų, atliekų, liekanų ir kitų nemaistinių žaliavų tiekimo ir naudojimo palengvinimas bioekonomikos tikslais. Beveik ketvirtadalis, 28,2 proc., respondentų nurodė, kad pagrindinės paramos sritys turėtų būti susijusios su didelės gamtinės vertės ūkininkavimu ir kraštovaizdžiu būkle. 20,6 proc. apklaustųjų mano, kad taip pat turėtų būti remiama biologinės įvairovės atkūrimo, išsaugojimo ir didinimo veikla. Ne ką mažiau svarbu remti ir turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtrą – 28,6 proc.

Atsižvelgiant į visą turimą informaciją, gyventojų poreikius ir vietos plėtros strategijos biudžetą buvo apibrėžta VVG teritorijos vizija, kurios vienas iš aspektų, kad Tauragės rajonas taptų vieta, kurioje žmonės gyvens gražesnėje, sveikesnėje, patogesnėje aplinkoje, kaimas taps patrauklesnis jame gyvenantiems ir atvykstantiems.

2.7.	Papildoma informacija
------	-----------------------

3. VVG teritorijos SSGG		
3.1.	Stiprybės	Stiprybę pagrindžiančio rodiklio Nr.
3.1.1.	Dėl didelio darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus bei pigios darbo jėgos rajone palanki aplinka verslui vystyti ir plėtoti	R8, R21, R27, R28
3.1.2.	Tauragės rajonas yra administracinis ir geografinis apskrities centras, kurio teritorija suskirstyta sąlyginai tolygiai, o dauguma rajono gyventojų gyvena nedidelėse gyvenvietėse	R1, R2, R3
3.1.3.	Gera demografinė ir socialinė rajono situacija	R6, R7, R16, R17, R18
3.1.4.	Palankios gamtinės sąlygos žemės ūkiui plėtoti ir vystyti	R19, R33, R34, R51
3.1.5.	Kultūros įstaigų tinklas yra pakankamai išplėtotas, užtikrintas prieinamumas kaimo gyvenamosiose vietovėse, o rajono kultūros gyvenimas yra įvairus, meno kolektyvų ir saviveiklininkų pastangomis puoselėjama gyvoji vietos kultūros tradicija, taip pat organizuojamos įvairios šventės	R41, R44, R46
3.1.6.	Veikia privačios asmens sveikatos priežiūros įstaigos, asmens sveikatos priežiūros įstaigų tinklas pakankamai išvystytas	R42
3.1.7.	Vertingos saugomos gamtinės teritorijos ir kraštovaizdžio kompleksai (regioninis parkas, rezervatas, draustiniai), gausūs kultūros paveldo ištekliai (archeologiniai, urbanistiniai, architektūriniai, istoriniai) bei palankios gamtinės sąlygos ir pakankamai rekreacinių išteklių vandens, dviračių ir pažintiniam-kultūriniam turizmui plėtoti	R45, R47, R53, R52, R54, R56
3.1.8.	Kaimo vietovės plėtoja tautinį paveldą, puoselėja tradicinius ir netradicinius amatus	R48
3.1.9.	Aktyvios kaimo bendruomenės, kurios ne tik organizuoja šventes, bet rengia ir įgyvendina projektus, efektyviai įsisavina ir panaudoja ES paramos lėšas kaimo plėtrai	R22, R23, R35, R37
3.2.	Silpnybės	Silpnybę pagrindžiančio rodiklio Nr.
3.2.1.	Mažas rajono gyventojų skaičius sąlygotas senėjančios visuomenės, neigiamo gyventojų prieaugio bei didelio savivaldybės urbanizacijos lygio	R4, R5
3.2.2.	Mažas rajono gyventojų aktyvumas darbo rinkoje	R11, R12, R13, R14, R15
3.2.3.	Aukštas nedarbo lygis	R20
3.2.4.	Nepakankamas nestacionarių socialinių paslaugų teikimas rajono gyventojams	R40
3.2.5.	Kaimo vietovių gyventojams sunku tenkinti savo kasdieninius poreikius, nes daugelyje smulkių gyvenviečių trūksta elementarių socialinių ir buitinių paslaugų	R24
3.2.6.	Dominuoja mažos ir labai mažos įmonės, trūksta stambių įmonių, sukuriančių daugiau darbo vietų	R25
3.2.7.	Dominuoja smulkūs ūkiai, trūksta stambių prekinų ūkių, dauguma ūkininkų vyresnio amžiaus	R31, R32

3.2.8.	Mažai išplėtota turizmo trasų infrastruktūra, kempingo trūkumas ir teikiamos neregistruotos turizmo (apgyvendinimo, pramogų organizavimo) paslaugos mažina atvykstančių turistų informavimo galimybes apie rajone teikiamas turizmo paslaugas	R26
3.2.9.	Savivaldybėje trūksta aktyvaus jaunimo, dalyvaujančio visuomeninėje ir nevyriausybinių organizacijų veikloje	R36
3.3.	Galimybės	
3.3.1.	Augantis turizmo paslaugų poreikis sudarys galimybės išnaudoti alternatyvius turizmo išteklius, tokius kaip konferencinis turizmas ir aviaturizmas, šalia vandens, dviračių ir kultūrinio-pažintinio turizmo	
3.3.2.	Augantys vartotojų poreikiai aukštesniai maisto kokybei bei gamtinės sąlygos sudaro potencialą ekologinio ūkininkavimo plėtrai, ekologinės žemės ūkio produkcijos realizavimo perspektyvai	
3.3.3.	Pasinaudojant ES struktūrine parama plėtoti bendruomeniškumą kaime, užtikrinti tradicinių amatų ir kitos alternatyvios veiklos kaime plėtrą, gerinant verslo aplinką stiprinti Tauragės rajono ekonominę potencialą bei skatinti kaimo žmonių perorientavimą prie alternatyvios žemės ūkiui veiklos.	
3.4.	Grėsmės	
3.4.1.	Nesivystanti rajono ekonomika, lėtas naujų darbo vietų kūrimas ir toliau didins nedarbą, skatins emigraciją ir migraciją į kitas šalies vietas	
3.4.2.	Neplėtojant esamų socialinių paslaugų pasiūlos ir kokybės didės rajono socialinė atskirtis	
3.4.3.	Papildomų pajamų gavimo ir gyventojų užimtumo galimybių, susijusių su turizmo sektoriaus plėtojimu, neišnaudojimas	

4. VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas prioritetine tvarka				
Eil. Nr.	VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas (prioritetine tvarka)	Poreikį pagrindžiantys VVG teritorijos SSGG teiginiai (Nr.)	Sąsaja su KPP 2014–2020 m. nustatytais nacionaliniais kaimo plėtros poreikiais	Poreikio tenkinimas / netenkinimas iš VPS lėšų
4.1.	Smulkių verslų kaimo vietovėse kūrimas ir nedarbo mažinimas	3.1.1., 3.1.4., 3.2.2., 3.2.3., 3.2.6., 3.3.1., 3.3.2., 3.3.3., 3.4.1., 3.4.3.	1. mažinti skurdo riziką kaimo vietovėse, didinant užimtumo galimybes (nacionalinio poreikio Nr. 9) 2. remti darbo vietų, ypač reikalaujančių kvalifikuotos darbo jėgos, išlaikymą ir kūrimą kaimo vietovėse, ypač ne žemės ūkyje (nacionalinio poreikio Nr. 10)	Tenkinamas
4.2.	Paslaugų, teikiamų kaimo gyventojams, plėtra (<i>švietimo, kultūros, sporto, aplinkos tvarkymo: vejų pjovimas, vaismedžių genėjimas, šiukšlių išvežimas ir pan., namų priežiūros paslaugos, smulkių žemės sklypų įdirbimas, buitinių paslaugų: kirpykla, skalbykla, siuvyklą, batų taisyklą, socialinės pagalbos paslaugų kaime kūrimas ir plėtojimas, jų prieinamumo gerinimas (socialinės rizikos šeimoms, vienišiesiems ir senyviems žmonėms, daugiavaikėms šeimoms, vaikams, jauniems tėvams ir pan.)</i>)	3.1.3., 3.1.9., 3.2.4., 3.2.5., 3.3.3., 3.4.1., 3.4.2.	1. sudaryti galimybes NVO projektais skatinti verslumą ir užimtumą kaime ir užtikrinti vietos iniciatyvos tęstinumą (nacionalinio poreikio Nr. 18) 2. sudaryti palankias sąlygas jaunimui įsikurti, kurti verslą ir skatinti užimtumą kaimo vietovėse (nacionalinio poreikio Nr. 8) 3. mažinti skurdo riziką kaimo vietovėse, didinant užimtumo galimybes (nacionalinio poreikio Nr. 9) 4. remti viešosios infrastruktūros kūrimą ir tvarkymą, skatinti ekonominę, socialinę, kultūrinę veiklą sutvarkytuose pastatuose (nacionalinio poreikio Nr. 19)	Tenkinamas
4.3.	Turiningo laisvalaikio, aktyvaus poilsio ir sveikam gyvenimo būdui palankios aplinkos kūrimas	3.1.2., 3.1.5., 3.1.7., 3.2.8., 3.3.1., 3.4.3.	1. sudaryti galimybes NVO projektais skatinti verslumą ir užimtumą kaime ir užtikrinti vietos iniciatyvos tęstinumą (nacionalinio poreikio Nr. 18) 2. panaudoti rekreaciniu požiūriu vertingas teritorijas, kultūros paveldo objektus, didinti miškų rekreacinį potencialą (nacionalinio poreikio Nr. 16)	Tenkinamas
4.4.	Bendruomeniškumą skatinančių iniciatyvų ir veiklų kūrimas, jų veiklos materialinių sąlygų gerinimas, kaimo lyderių ugdymas, viešosios infrastruktūros plėtra (<i>viešieji pastatai, viešosios</i>	3.1.3., 3.1.5., 3.1.8., 3.2.9., 3.3.3., 3.4.3.	1. remti viešosios infrastruktūros kūrimą ir tvarkymą, skatinti ekonominę, socialinę, kultūrinę veiklą sutvarkytuose pastatuose (nacionalinio poreikio Nr. 19)	Tenkinamas

	<i>erdvės, transporto infrastruktūra, vandentvarka ir pan.), savanorystę skatinančių veiklų plėtra</i>		2. vykdyti mokymą, patirties sklaidą ir konsultavimą kaimo vietovėse (nacionalinio poreikio Nr. 21) 3. mažinti skurdo riziką kaimo vietovėse, didinant užimtumo galimybes (nacionalinio poreikio Nr. 9)	
4.5.	Palankesnių sąlygų pradėti veiklą ūkininkavimo sektoriuje sudarymas	3.1.4., ., 3.2.6.,3.3.2.	1. sudaryti palankias sąlygas jaunimui įsikurti, kurti verslą ir skatinti užimtumą kaimo vietovėse (nacionalinio poreikio Nr. 8) 2. skatinti vietinės maisto produktų rinkos vystymąsi, stiprinant ryšius tarp vartotojų ir gamintojų bei diegiant inovacijas (nacionalinio poreikio Nr. 11)	Tenkinamas
4.6.	Tinkamų sąlygų vietos produkcijos perdirbimui ir realizavimui sudarymas	3.1.4., 3.2.7., 3.3.2., 3.4.1.	1. sudaryti galimybes NVO projektais skatinti verslumą ir užimtumą kaime ir užtikrinti vietos iniciatyvos tęstinumą (nacionalinio poreikio Nr. 18) 2. skatinti vietinės maisto produktų rinkos vystymąsi, stiprinant ryšius tarp vartotojų ir gamintojų bei diegiant inovacijas (nacionalinio poreikio Nr. 11)	Tenkinamas
4.7.	Turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra	3.1.7., 3.2.8., 3.3.1., 3.4.3.	1. sudaryti galimybes NVO projektais skatinti verslumą ir užimtumą kaime ir užtikrinti vietos iniciatyvos tęstinumą (nacionalinio poreikio Nr. 18) 2. panaudoti rekreaciniu požiūriu vertingas teritorijas, kultūros paveldo objektus, didinti miškų rekreacinį potencialą (nacionalinio poreikio Nr. 16) 3. sudaryti palankias sąlygas jaunimui įsikurti, kurti verslą ir skatinti užimtumą kaimo vietovėse (nacionalinio poreikio Nr. 8)	Tenkinamas

II DALIS. KOKIE MŪŠŲ PRIORITETAIR TIKSLAI?

5. VPS prioritetai, priemonės ir veiklos sritys			
5.1.	VPS prioritetai, priemonės ir jų veiklos sritys (jei veiklos sritys numatytos):		Sąsaja su VVG teritorijos poreikiais
5.1.1.	I prioritetas: Ekonominio gyvybingumo kaimo vietovėse skatinimas		
		Kodai:	Eil. Nr.
5.1.1.1.	Priemonė: Ūkio ir verslo plėtra	LEADER-19.2-6.	
5.1.1.1.1.	- veiklos sritis: parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti	LEADER-19.2-6.2.	Eil. nr. 4.1. Eil. nr. 4.2. Eil. nr. 4.7.
5.1.1.1.2.	- veiklos sritis: parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti	LEADER-19.2-6.4.	Eil. nr. 4.1. Eil. nr. 4.2. Eil. nr. 4.3. Eil. nr. 4.7.
5.1.1.2.	Priemonė: Socialinio verslo kūrimas ir plėtra	LEADER-19.2-SAVA-1	Eil. nr. 4.1. Eil. nr. 4.2.
5.1.1.3.	Priemonė: Smulkių bendruomeninių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslų kūrimas ir plėtra	LEADER-19.2-SAVA-5	Eil. nr. 4.1. Eil. nr. 4.2. Eil. nr. 4.3. Eil. nr. 4.4. Eil. nr. 4.7.
5.1.1.4.	Priemonė: Investicijos į materialųjį turtą	LEADER-19.2-4.	
5.1.1.4.1.	- veiklos sritis: parama žemės ūkio produktų perdirbimui ir rinkodarai	LEADER-19.2-4.2.	Eil. nr. 4.1. Eil. nr. 4.5. Eil. nr. 4.6.
5.1.2.	II prioritetas: Kaimo gyventojų socialinio ir kultūrinio aktyvumo ir jaunimo užimtumo skatinimas, kompetencijų didinimas		
		Kodai:	Eil. nr.
5.1.2.1.	Priemonė: Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas	LEADER-19.2-SAVA-3	Eil. nr. 4.4.
5.1.2.2.	Priemonė: Parama kaimo gyventojų aktyvumo ir pilietiškumo skatinimui, bendrų iniciatyvų rėmimui	LEADER-19.2-SAVA-6	Eil. nr. 4.3. Eil. nr. 4.4.
5.1.2.3.	Priemonė: Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse	LEADER-19.2-7.	
5.1.2.3.1.	veiklos sritis- Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūra	LEADER-19.2-7.2	Eil. nr. 4.3. Eil. nr. 4.4. Eil. nr. 4.7.

7. VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais ir ESBJRS

Strateginio dokumento pavadinimas		VPS sąsajos pagrindimas	
7.1.	VVG teritorijos savivaldybės plėtros strateginis planas	Tauragės VVG 2016-2023 vietos plėtros strategija	Tauragės rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2014-2020 metams
		I prioritetas: Ekonominio gyvybingumo kaimo vietovėse skatinimas Priemonė: Ūkio ir verslo plėtra Priemonė: Investicijos į materialųjį turtą	II prioritetas: Verslo konkurencingumo skatinimas ir pramonės bei turizmo plėtra. Priemonė: Užtikrinti vieningą verslo paramos sistemą. Priemonė: Skatinti inovatyvaus verslo plėtrą, sudarant sąlygas naujų ir pažangių technologijų versle diegimui ir plėtojimui. Priemonė: Gerinti viešąją infrastruktūrą ir gyvenamąją aplinką kaimo gyvenamosiose aplinkose. I prioritetas: Gyvenimo kokybės savivaldybės gyventojams užtikrinimas Priemonė: Skatinti jaunimo kūrybiškumą, verslumą ir užimtumą.
		I prioritetas: Ekonominio gyvybingumo kaimo vietovėse skatinimas Priemonė: Socialinio verslo kūrimas ir plėtra	II prioritetas: Verslo konkurencingumo skatinimas ir pramonės bei turizmo plėtra. Priemonė: Skatinti inovatyvaus verslo plėtrą, sudarant sąlygas naujų ir pažangių technologijų versle diegimui ir plėtojimui. Priemonė: Gerinti viešąją infrastruktūrą ir gyvenamąją aplinką kaimo gyvenamosiose aplinkose. I prioritetas: Gyvenimo kokybės savivaldybės gyventojams užtikrinimas Priemonė: Plėtoti nestacionarių socialinių paslaugų tinklą, organizuojant naujų socialinių paslaugų teikimą.
			II prioritetas: Verslo konkurencingumo skatinimas ir pramonės bei turizmo plėtra.

		I prioritetas: Ekonominio gyvybingumo kaimo vietovėse skatinimas Priemonė: Smulkių bendruomeninių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslų kūrimas ir plėtra	Priemonė: Užtikrinti vieningą verslo paramos sistemą. Priemonė: Skatinti inovatyvaus verslo plėtrą, sudarant sąlygas naujų ir pažangių technologijų versle diegimui ir plėtojimui. Priemonė: Gerinti viešąją infrastruktūrą ir gyvenamąją aplinką kaimo gyvenamosiose aplinkose. Priemonė: Skatinti bendruomeniškumą kaimo gyvenamosiose vietovėse. I prioritetas: Gyvenimo kokybės savivaldybės gyventojams užtikrinimas. Priemonė: Vystyti bendradarbiavimą tarp vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų, teikiant socialinę paramą ir siekiant bendruomeniškumo ir teikiamos paramos efektyvumo.
		II prioritetas: Kaimo gyventojų socialinio ir kultūrinio aktyvumo ir jaunimo užimtumo skatinimas, kompetencijų didinimas Priemonė: Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas	I prioritetas: Gyvenimo kokybės savivaldybės gyventojams užtikrinimas Priemonė: Skatinti suaugusių formalų ir neformalų ugdymą, užtikrinant mokymosi visą gyvenimą galimybes. Priemonė: Skatinti jaunimo kūrybiškumą, verslumą ir užimtumą. II prioritetas: Verslo konkurencingumo skatinimas ir pramonės bei turizmo plėtra. Priemonė: Skatinti inovatyvaus verslo plėtrą, sudarant sąlygas naujų ir pažangių technologijų versle diegimui ir plėtojimui.
			I prioritetas: Gyvenimo kokybės savivaldybės gyventojams užtikrinimas Priemonė: Skatinti jaunimo ir vaikų užimtumą, kūrybiškumą bei socializaciją.

		II prioritetas: Kaimo gyventojų socialinio ir kultūrinio aktyvumo ir jaunimo užimtumo skatinimas, kompetencijų didinimas Priemonė: Parama kaimo gyventojų aktyvumo ir pilietiškumo skatinimui, bendrų iniciatyvų rėmimui	Priemonė: Skatinti jaunimo kūrybiškumą, verslumą ir užimtumą. Priemonė: Vystyti bendradarbiavimą tarp vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų, teikiant socialinę paramą ir siekiant bendruomeniškumo ir teikiamos paramos efektyvumo. Priemonė: Skatinti sporto ir kultūros veiklą, didinant gyventojų laisvalaikio užimtumą, skatinant jų kūrybiškumą ir kultūrinį bei sportinį aktyvumą. II prioritetas: Verslo konkurencingumo skatinimas ir pramonės bei turizmo plėtra. Priemonė: Skatinti bendruomeniškumą kaimo gyvenamosiose vietovėse.
		II prioritetas: Kaimo gyventojų socialinio ir kultūrinio aktyvumo ir jaunimo užimtumo skatinimas, kompetencijų didinimas Priemonė: Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse	I prioritetas: Gyvenimo kokybės savivaldybės gyventojams užtikrinimas Priemonė: Vystyti bendradarbiavimą tarp vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų, teikiant socialinę paramą ir siekiant bendruomeniškumo ir teikiamos paramos efektyvumo. Priemonė: Gerinti ir plėtoti aktyvaus laisvalaikio ir sporto infrastruktūrą, didinant jos kokybę ir prieinamumą. II prioritetas: Verslo konkurencingumo skatinimas ir pramonės bei turizmo plėtra. Priemonė: Pritaikyti nekilnojamojo kultūros paveldo objektus turizmo reikmėms. Priemonė: Gerinti viešąją infrastruktūrą ir gyvenamąją aplinką kaimo gyvenamosiose aplinkose.

		Aukščiau pateikiama Tauragės rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2014-2020 metams ir Tauragės VVG 2016-2023 metų vietos plėtros strategijos prioritetai ir priemonės. Tauragės VVG vietos plėtros strategijos prioritetai ir priemonės siejasi su Tauragės rajono savivaldybės strateginiu plėtros planu 2014-2020 metams. Iš pateiktų prioritetų ir priemonių matyti, kad Tauragės rajono savivaldybės administracija ir Tauragės VVG numatytais prioritetais ir priemonėmis siekia tų pačių tikslų.				
7.2.	VVG teritorijoje patvirtintas regiono plėtros planas	Tauragės VVG vietos plėtros strategija prieš ją pateikiant buvo išsiųsta elektroniniu paštu Tauragės regiono plėtros tarybai. Tauragės VVG vietos plėtros strategija buvo pristatyta Tauragės regiono plėtros tarybos posėdyje vykusiame 2015 metų gruodžio 18 dieną (pridedamas protokolo išrašas, priedas Nr. 15). Strategiją pristatė VVG pirmininkė Nijolė Tirevičienė, Tauragės regiono plėtros tarybos nariai pritarė strategijai bendru susitarimu. Vienas iš instrumentų, naudojamų regioninės politikos įgyvendinimui, yra regionų plėtros planai, kurie vertinant Lietuvos narystės Europos Sąjungoje (toliau – ES) keliamus reikalavimus regioninės politikos srityje įgauna vis didesnę svarbą. Planu siekiama sudaryti išankstines sąlygas vykdyti kryptingą nacionalinę regioninę politiką Tauragės apskrityje. Pagal Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymą pagrindiniai teritoriniai dariniai, kuriuose įgyvendinama nacionalinė regioninė politika, yra regionai – apskritys. Už šios politikos įgyvendinimą apskrityse – atsakingas Regioninės plėtros departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, tam tikruose procesuose dalyvauja ir regionų plėtros tarybos – planuojant investicinių priemonių turinį ir apimtį. Tad vienas iš pagrindinių Plano rengimo uždavinių yra tinkamai suplanuoti ir įsisavinti ES finansinę paramą 2014-2020 metais, pasiekti, kad regioninei dimensijai skirtomis lėšomis būtų finansuojami svarbiausi projektai ir prisidėti prie Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ krypties įgyvendinimo paskatinant esminius regiono visuomenės pokyčius ir sudarant sąlygas formuoti kūrybingai, atsakingai ir atvirai asmenybei. Žemiau pateikiami prioritetai ir priemonės Tauragės VVG 2016-2023 metų vietos plėtros strategijos ir Tauragės regiono plėtros planas 2014-2020 metams. <table><tr><td>Tauragės VVG 2016-2023 vietos plėtros strategija</td><td>Tauragės regiono plėtros planas 2014-2020 metams</td></tr><tr><td></td><td>III prioritetas: Pažangios ir efektyvios ekonomikos vystymas.</td></tr></table>	Tauragės VVG 2016-2023 vietos plėtros strategija	Tauragės regiono plėtros planas 2014-2020 metams		III prioritetas: Pažangios ir efektyvios ekonomikos vystymas.
Tauragės VVG 2016-2023 vietos plėtros strategija	Tauragės regiono plėtros planas 2014-2020 metams					
	III prioritetas: Pažangios ir efektyvios ekonomikos vystymas.					

		I prioritetas: Ekonominio gyvybingumo kaimo vietovėse skatinimas Priemonė: Ūkio ir verslo plėtra Priemonė: Investicijos į materialųjį turtą	Priemonė: Skatinti regiono įmonių plėtrą, kuriant didelės pridėamosios vertės gaminius ir didinti jų konkurencingumą. Priemonė: Mažinti atskirtį tarp miesto ir kaimo tikslinėse teritorijose, didinti gyventojų užimtumą, didinti ekonomikos augimą ir gyvenamosios vietos patrauklumą. Priemonė:
		I prioritetas: Ekonominio gyvybingumo kaimo vietovėse skatinimas Priemonė Socialinio verslo kūrimas ir plėtra	I Prioritetas: Darni regiono plėtra. Priemonė: Gerinti gyvenimo ir darbo sąlygas, kurti žmogui patogią gyventi infrastruktūrą, tausojančiai ir racionaliai naudoti regiono gamtos išteklius. II prioritetas: Gyvenimo kokybės gerinimas. Priemonė: Užtikrinti reikiamą socialinių paslaugų ir sveikatingumo aprėptį gyventojams. Priemonė: Plėtoti socialinių paslaugų sistemą, tobulinti infrastruktūrą ir gerinti paslaugų prieinamumą, socialiai pažeidžiamas grupes integruoti į darnią visuomenę.
			I Prioritetas: Darni regiono plėtra. Priemonė: Gerinti gyvenimo ir darbo sąlygas, kurti žmogui patogią gyventi infrastruktūrą, tausojančiai ir racionaliai naudoti regiono gamtos išteklius. Priemonė: Plėtoti bendruomeninei ir nevyriausybinų organizacijų veiklai tinkamą infrastruktūrą, bendruomenės poreikiams pritaikyti objektus ir aplinką.

		I prioritetas: Ekonominio gyvybingumo kaimo vietovėse skatinimas Priemonė: Smulkių bendruomeninių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslų kūrimas ir plėtra	Priemonė: Ugdyti iniciatyvią bendruomenę, atsakingai ir tausojančiai naudojančią regiono išteklius, plėtoti pagalbos mechanizmus bendruomenių inicijuojamoms vietos plėtros strategijoms įgyvendinti per bendruomenių, vietos valdžios ir verslo partnerystę. II prioritetas: Gyvenimo kokybės gerinimas. Priemonė: Plėtoti verslumą per švietimo sistemą ir už jos ribų. III prioritetas: Pažangios ir efektyvios ekonomikos vystymas. Priemonė: Skatinti regiono įmonių plėtrą, kuriant didelės pridėamosios vertės gaminius ir didinti jų konkurencingumą. Priemonė: Mažinti atskirtį tarp miesto ir kaimo tikslinėse teritorijose, didinti gyventojų užimtumą, didinti ekonomikos augimą ir gyvenamosios vietos patrauklumą. Priemonė: Kompleksiškai vystyti kaimą, remti kaimo atnaujinimą ir plėtrą, kompleksiškai gerinti kaimo gyvenamąją aplinką, didinti gyventojų užimtumą ir saugumą.
			I Prioritetas: Darni regiono plėtra. Priemonė: Ugdyti iniciatyvią bendruomenę, atsakingai ir tausojančiai naudojančią regiono išteklius, plėtoti pagalbos mechanizmus bendruomenių inicijuojamoms vietos plėtros strategijoms įgyvendinti per bendruomenių, vietos valdžios ir verslo partnerystę. II prioritetas: Gyvenimo kokybės gerinimas.

		II prioritetas: Kaimo gyventojų socialinio ir kultūrinio aktyvumo ir jaunimo užimtumo skatinimas, kompetencijų didinimas Priemonė: Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas	Priemonė: Plėtoti verslumą per švietimo sistemą ir už jos ribų. III prioritetas: Pažangios ir efektyvios ekonomikos vystymas. Priemonė: Kompleksiškai vystyti kaimą, remti kaimo atnaujinimą ir plėtrą, kompleksiškai gerinti kaimo gyvenamąją aplinką, didinti gyventojų užimtumą ir saugumą. Priemonė: Ugdyti jaunimo bendruomeniškumą ir savanorystę, skatinti vietos iniciatyvas, žadinti inovacijas.
		II prioritetas: Kaimo gyventojų socialinio ir kultūrinio aktyvumo ir jaunimo užimtumo skatinimas, kompetencijų didinimas Priemonė: Parama kaimo gyventojų aktyvumo ir pilietiškumo skatinimui, bendrų iniciatyvų rėmimui	I Prioritetas: Darni regiono plėtra. Priemonė: Ugdyti iniciatyvią bendruomenę, atsakingai ir tausojančiai naudojančią regiono išteklius, plėtoti pagalbos mechanizmus bendruomenių inicijuojamoms vietos plėtros strategijoms įgyvendinti per bendruomenių, vietos valdžios ir verslo partnerystę. III prioritetas: Pažangios ir efektyvios ekonomikos vystymas. Priemonė: Mažinti atskirtį tarp miesto ir kaimo tikslinėse teritorijose, didinti gyventojų užimtumą, didinti ekonomikos augimą ir gyvenamosios vietos patrauklumą. Priemonė: Kompleksiškai vystyti kaimą, remti kaimo atnaujinimą ir plėtrą, kompleksiškai gerinti kaimo gyvenamąją aplinką, didinti gyventojų užimtumą ir saugumą. Priemonė: Ugdyti jaunimo bendruomeniškumą ir savanorystę, skatinti vietos iniciatyvas, žadinti inovacijas.
			I Prioritetas: Darni regiono plėtra.

		II prioritetas: Kaimo gyventojų socialinio ir kultūrinio aktyvumo ir jaunimo užimtumo skatinimas, kompetencijų didinimas Priemonė: Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse	Priemonė: Plėtoti bendruomeninei ir nevyriausybinę organizacijų veiklai tinkamą infrastruktūrą, bendruomenės poreikiams pritaikyti objektus ir aplinką. III prioritetas: Pažangios ir efektyvios ekonomikos vystymas. Priemonė: Kompleksiškai vystyti kaimą, remti kaimo atnaujinimą ir plėtrą, kompleksiškai gerinti kaimo gyvenamąją aplinką, didinti gyventojų užimtumą ir saugumą. Priemonė: Ugdyti jaunimo bendruomeniškumą ir savanorystę, skatinti vietos iniciatyvas, žadinti inovacijas.
7.3.	Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (ESBJRS)	Strategiją įgyvendina 8 Europos Sąjungos valstybės (Švedija, Danija, Estija, Suomija, Vokietija, Latvija, Lietuva ir Lenkija), kuriose iš viso gyvena beveik 100 milijonų gyventojų. Kadangi šalys turi bendrą bruožų ir iššūkių, joms yra būtina suvienyti jėgas ir dirbti kartu. Todėl įgyvendinant ES Baltijos jūros regiono strategiją yra siekiama trijų pagrindinių tikslų – išgelbėti jūrą, suvienyti regioną ir padidinti jo gyventojų gerovę. VVG atstovaujamos teritorijos strateginio planavimo lygiu aktualiausias iš ESBJSRS tikslų yra „Padidinti gerovę“, kuris apima ir VPS remiamas ir/arba aktualias sritis, tokias kaip verslumas, inovacijos, skaitmeninės technologijos, švietimas ir mokymasis visą gyvenimą, bendradarbiavimo skatinimas, moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimas verslumo, inovacijų, prekybos ir švietimo srityse. VVG įgyvendinamos VPS priemonės netiesiogiai prisidės prie Lietuvos įgyvendinamo Baltijos jūros regiono strategijos veiksmų plano, kur Lietuvai yra patikėta stiprinti tvarų žemės ūkį, miškininkystę ir žuvininkystę (koordinuojama kartu su Suomija ir Švedija, ir kur Lietuva atsakinga už bendro veiksmo „Sustiprinti bendrą kaimo plėtos programų poveikį“ koordinavimą) realizavimą. Tauragės VVG 2016-2023 metų vietos plėtos strategijos tikslai ir uždaviniai yra susiję su Baltijos jūros strategijos pagrindiniais tikslais ir uždaviniais. Tauragės VVG savo strategijoje taip pat siekia stiprinti teritorijos ekonomiką, gerinti kaimo gyventojų gyvenimo kokybę. Taip pat šia strategija siekiama skatinti tarptautinį bendradarbiavimą, sujungiant žmones, siekti bendro tikslo.	

7.4.	Viensektorės žuvininkystės VVG VPS (taikoma, kai tokia VPS yra patvirtinta VVG teritorijoje)	Tauragės VVG teritorijoje nėra patvirtintos žuvininkystės Tauragės VVG vietos plėtros strategijos.
------	--	--

III DALIS. KAIP PASIEKSIME UŽSIBRĖŽTUS TIKSLUS?

8. LEADER metodo principų bei horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimas

LEADER metodo principai

8.1.	Teritorinis principas:
8.1.1.	principo laikymasis rengiant VPS: Remiantis į vietovę orientuotu (teritoriniu) metodu 2016 – 2023 metų vietos plėtros strategijos formavimo procese rėmėmės samprata, kad tikslinė šio principo įgyvendinimo sritis yra nedidelė, vienalytė, socialiai nesusiskaldžiusi teritorija, dažnai siejama bendrų tradicijų, vietos ypatumų, kurioje vyrauja gyventojus siejantis bendrumo jausmas ar bendri poreikiai bei lūkesčiai. Įgyvendinant teritorinį principą galima lengviau atpažinti vietos pranašumus ir trūkumus, galimas grėsmes ir galimybes, vidinį vietos veikėjų potencialą ir nustatyti didžiausias galimas tvariojo vystymosi kliūtis. Tauragės rajono gyventojus sieja bendrumo jausmas, bendri poreikiai ir lūkesčiai. Tauragės rajono VVG atstovaujama teritorija yra vientisa geografinė, ekonominė ir socialinė prasmėmis: ✓ VVG atstovaujama teritorija sutampa su Tauragės rajono (išskyrus miestą) teritorija; ✓ bendra rajono infrastruktūra; ✓ socialinės ir ekonominės paslaugos yra teikiamos rajono lygmenyje. Tauragės rajono socialinį vientisumą lemia vietos gyventojų gyvenimo būdo ypatybės, kurioms turi įtakos istoriškai susiformavusi rajono socialinė ir demografinė būklė, gyventojų laisvalaikio ir vartojimo įpročiai. Atliekant teritorijos situacijos analizę nustatytų elementų ir esminių ypatybių tyrimas suteikė galimybę apibrėžti galimas vietos plėtros kryptis. Teritorijos analizavimas paskatino vietos subjektus susikurti trumpalaikių veiksmų planą ir ilgalaikę vietovės įvaizdžio viziją, tačiau svarbu, kad pasirinktas būdas sulauktų visuomenės pritarimo. Rengiant Tauragės VVG 2016-2023 metų vietos plėtros strategiją buvo laikomasi teritorinio principo ir atliekama teritorijos išteklių analizė: ✓ Siekiant ištirti Tauragės rajono kaimo vietovių gyventojų poreikius ir identifikuojant ilgalaikiai vietos plėtrai svarbiausias problemas ir išteklius jai spręsti, jų gebėjimus įgyvendinti veiksmus, susijusius su Tauragės rajono plėtra, organizavome susitikimus su visų kaimo bendruomenių, mokyklų, kultūros centrų, seniūnijų, jaunimo ir kitų organizacijų atstovais, vietos verslo atstovais. Informacinių susitikimų metu buvo atliekama smulkesnių teritorinių vienetų poreikių analizė, taip pat aptariamose projektų idėjos, galinčios integruoti smulkiųjų teritorinių vienetų projektus į bendrąjį Tauragės rajono kaimo vietovių plėtros vaizdinį. ✓ Atsižvelgiant į viešumo principą, taip pat buvo organizuoti informaciniai - diskusiniai renginiai su anksčiau minėtomis –tikslinėmis grupėmis, kurių metu buvo aptartos galimos projektų idėjos ir jų nauda rajono plėtrai, vietos bendruomenių susitelkimui bendriems tikslams 2014-2020 metų laikotarpiu bei pritaikomumo vietos gyventojams bei atvykstantiems svečiams. Taip pat buvo organizuojami susitikimai su vietos plėtros strategijos rengimo darbo grupe, pristatomi gyventojų poreikiai, esama rajono situacija, suformuojami galimi prioritetai ir priemonės, paskirstomas vietos plėtros strategijos biudžetas. ✓ Atskleidžiant Tauragės rajono kraštovaizdžio, gamtos ir kultūros paveldo bei turizmo sektoriaus, taip pat rajono kaimiškųjų teritorijų socialinės, ekonominės, kultūrinės bei švietimo padėties ypatumus ir siekiant nustatyti teritorijos socialinių ryšių, bendros

	istorijos, išskirtinumo ir identiteto įtaką vietos bendruomenės bendram požiūriui į ilgalaikę Tauragės VVG teritorijos plėtrą buvo atliekama seniūnų apklausa, 7 rajono kaimiškųjų vietovių seniūnai buvo prašyti pateikti informaciją apie rajono išskirtinius bruožus, identitetą, saugomas teritorijas, kultūros paveldo objektus bei socialinę, ekonominę, kultūros ir švietimo situaciją. Taip pat prašoma įvertinti esamą infrastruktūrą, susijusią su šiais objektais bei įvardinti galimybes, ją pritaikyti gyventojų poreikiams (žr. priedą Nr. 11). ✓ Siekiant įgyvendinti teritorinį principą ir ištirti viso rajono plėtros poreikius, taip pat buvo atliktas kiekybinis rajono tyrimas, išdalintos apklausos anketos skirtingoms kaimo vietovių bendruomenėms, nevyriausybinėms organizacijoms bei seniūnijoms. Apklausų duomenys (žr. priedą Nr. 5) atspindi Tauragės VVG teritorijos situaciją. Atsižvelgiant į šiuos darbo metodus buvo suformuoti Tauragės VVG teritorijos plėtros prioritetai ir poreikiai bei Tauragės VVG 2016-2023 metų vietos plėtros strategijos priemonės ir veiklos sritys.
8.1.2.	principo laikymasis įgyvendinant VPS: Įgyvendinant VPS bus taip pat laikomasi teritorinio principo. Šio principo įgyvendinimą užtikrins Tauragės VVG administracijos darbuotojai. ✓ Įgyvendinant VPS bus organizuojami prioritetų ir priemonių pristatymo renginiai. Renginių metu kaimo gyventojams, vietos valdžios atstovams, vietos verslininkams ir kitiems potencialiems vietos projektų vykdytojams bus pristatomi VPS prioritetai, priemonės. Renginiai bus organizuojami visose Tauragės rajono seniūnijose, taip pat susitinkant su vietos valdžios atstovais. Taip bus užtikrinamas VPS prioritetų ir priemonių viešinimas, informuojami gyventojai apie galimybes gauti paramą, taip pat tinkamas lėšų panaudojimas rajone ir užtikrinant Tauragės VVG teritorijos didesnės vertės kūrimą. ✓ Organizuojami mokomieji seminarai renginiai potencialiems pareiškėjams, kurių metu bus aptartos projektų idėjos, jų finansavimo ir įgyvendinimo galimybės, taip užtikrinant tinkamą vietos išteklių, Tauragės VVG teritorijos išskirtinumo ir specifinių pranašumų panaudojimą. Seminarai bus organizuojami kiekvienoje bendruomenėje, taip pat potencialiems verslo atstovams, ūkininkams. Didžiausias dėmesys bus skiriama skirtingų sektorių partnerystei bei pasidalinimui patirtimi, tokio pobūdžio seminarai gali turėti įtakos bendroms projektų idėjomis bei bendradarbiavimui tarp sektorių ateityje ir užtikrinti integruotą vietos plėtrą, vietos interesų grupių bendradarbiavimą ir veikimą kartu. Atliekamos apklausos apie aktualias mokymų temas projektų pareiškėjams ir vykdytojams. Apklausos apims visą rajono teritoriją įtraukiant nevyriausybines organizacijas, verslininkus, ūkininkus, valdžios atstovus, kitus kaimo gyventojus. Apklausos tikslas išsiaiškinti gyventojų žinių bei kompetencijų trūkumus, siekiant motyvuoti įgyvendinti projektus. Tokie renginiai bus vykdomi kiekvienu VPS įgyvendinimo etapu.
8.2.	„Iš apačios į viršų“ principas:
8.2.1.	principo laikymasis rengiant VPS: Metodas „iš apačios į viršų“ reiškia, kad vietos subjektai dalyvauja priimant sprendimus dėl strategijos ir prioritetų, kuriais bus vadovaujamasi jų vietovėje. Patirtis parodė, kad metodas „iš apačios į viršų“ neturėtų būti laikomas alternatyviu ar priešingu nacionalinių ir (arba) regioninių valdžios institucijų metodams „iš viršaus į apačią“, su pastaraisiais jis greičiau turėtų derėti ir sąveikauti, kad galutiniai rezultatai būtų geresni. Iš septynių „Leader“ elementų išskirtiniausias metodas „iš apačios į viršų“. Šiuo metodu grindžiama kaimo politika turėtų būti rengiama ir vykdoma taip, kad geriausiai atitiktų bendruomenės,

	kuriai ji yra skirta, poreikius. Vienas būdas tai užtikrinti yra pakviesti vietines suinteresuotąsias grupes vadovauti ir dalyvauti. Tai pasitvirtino tiek 15 valstybių narių, tiek iki 25 narių išsiplėtusioje Europos Sąjungoje, be to, tai svarbu ir ES narystės siekiančioms šalims, kurios turi struktūrinių žemės ūkio problemų ir turi daug galimybių pagerinti kaimo gyvenimą. Dalyvaujantys vietos subjektai – tai plačioji visuomenė, ekonominių ir socialinių interesų grupės bei atstovaujamosios valstybinės ir privačios institucijos. Pajėgumų kūrimas yra viena esminių metodo „iš apačios į viršų“ sudėtinių dalių; jį sudaro: vietos gyventojų informavimas, mokymas, dalyvavimas ir telkimas siekiant nustatyti vietovės privalumus ir trūkumus (analizė); įvairių interesų grupių dalyvavimas rengiant vietos plėtros strategiją; aiškių tinkamų veiksmų (projektų) atrankos vietos lygmeniu kriterijų nustatymas kuriant strategiją. Vietos subjektai turėtų dalyvauti ne tik kuriant strategiją, bet ir ją įgyvendinant, pildant, jie turėtų padėti vykdyti pasirinktus projektus ir apžvelgti atliktus darbus bei kaupti patirtį ateičiai. Be to, yra svarbių skaidrumo klausimų, spręstinių naudojantis mobilizacijos ir konsultacijų procedūromis, kad būtų susitarta dalyvaujant pokalbiuose ir derybose. Rengiant vietos plėtros strategiją buvo laikomasi „iš apačios į viršų“ principo. Informacijai gauti buvo naudojami skirtingi metodai aprašyti 2.2 vietos plėtros strategijos punkte: ✓ darbas grupėse; ✓ kaimo gyventojų anketinė apklausa; ✓ anketinė seniūnų apklausa; ✓ viešai prieinamos statistinės informacijos, rajono strateginių ir kitų dokumentų analizė. Į vietos plėtros strategijos rengimą bei esamos situacijos analizės ir poreikių nustatymo procesą buvo stengtasi įtraukti kuo daugiau Tauragės rajono gyventojų, kurie dalyvavo visuose Tauragės VVG 2016-2023 metų vietos plėtros strategijos rengimo etapuose. Tauragės VVG strategija buvo pradėta rengti 2014 metų pradžioje. Per visą laikotarpį buvo organizuojami įvairūs susitikimai, diskusijos, apklausos kurių metu buvo išklausomi gyventojų poreikiai, planai, atliekama SSGG analizė ir pagal tai nustatomi vietos plėtros strategijos prioritetai bei priemonės. Visa surinkta informacija buvo susisteminta Tauragės VVG darbuotojų ir pagal tai nustatyti vietos plėtros strategijos prioritetai ir priemonės. Tauragės rajono situacijos analizė ir gyventojų poreikių tyrimas buvo atliekamas kompleksiskai ir nuosekliai. Grupinių susitikimų metu, kurie smulkiai aprašyti vietos plėtros strategijos 2.2. skyriuje „VVG teritorijos gyventojų poreikių analizė“: Rengiant Tauragės VVG 2016-2023 metų vietos plėtros strategiją grupiniai susitikimai buvo atlikti su šiomis tikslinėmis kaimo gyventojų grupėmis: ✓ susitikimai su kaimo bendruomenėmis; ✓ susitikimais su Tauragės rajono kaimo gyventojais, organizacijomis, verslininkais, ir kitais gyventojais; ✓ susitikimai su vietos valdžios atstovais; ✓ susitikimai su jaunimo atstovais. Buvo suorganizuota 10 grupinių susitikimų įvairiomis temomis (sąrašai pridedami, priedas Nr. 6), kuriuose dalyvavo visų kaimo bendruomenių, mokyklų, kultūros centrų, seniūnijų, jaunimo ir kitų organizacijų atstovai, smulkūs kaimo verslininkai. Grupiniai susitikimai buvo skirti išsiaiškinti vietos problemas bei gyventojų poreikius. Susitikimų metu buvo naudojami įvairūs darbo metodai: ✓ informacinis - diskusinis renginys su Tauragės rajono kaimo gyventojais, organizacijomis ir vietos verslininkais, kurių metu buvo pristatomos LEADER
--	--

	perspektyvos diskusijos, kurių tikslas buvo išsiaiškinti gyventojų poreikius ir aptarti 2014-2002 metų kaimo plėtros programos finansavimo perspektyvas (gyventojų idėjų santrauka žr. priedą Nr. 7); ✓ Seniūnijų SSGG analizė– kurios tikslas buvo išsiaiškinti skirtingų vietovių išteklius, turimą potencialą, galimas plėtros kryptis ir projektines idėjas (grupinių susitikimų metu SSGG analizės santrauka pridedama, žr. priedą Nr. 8). 2015 m. vasario mėn. 2 dieną buvo organizuotas visuotinis Tauragės VVG susirinkimas, kurio metu buvo pristatoma teritorijos poreikių analizė. Taip pat aptarti strategijos prioritetai ir būsimų projektų idėjos (visuotinio susirinkimo protokolai ir sąrašas pridedama, žr. priedą Nr. 9). Detaliau darbo grupių tikslas ir temos aprašomos VPS 2 dalies 2.2. punkte „VVG teritorijos gyventojų poreikių analizė“. Rengiant vietos plėtros strategiją buvo organizuotas ne vienas Tauragės valdybos posėdis, kuriame buvo aptarti vietos plėtros strategijos prioritetai, priemonės, finansinis planas, teritorijos SSGG ir plėtros poreikiai (protokolai ir sąrašai pridedami, žr. priedą Nr. 9). Taikant aukščiau išvardintu darbo metodus buvo įgyvendintos dvi pagrindinės „Iš apačios į viršų“ sudėtinės dalys: ✓ vietos gyventojų informavimas, mokymas, dalyvavimas ir telkimas siekiant nustatyti vietos privalumus ir trūkumus; ✓ įvairių interesų grupių dalyvavimas rengiant vietos plėtros strategiją. Kalbant apie aiškių ir tinkamų projektų atrankos vietos lygmeniu kriterijų nustatymą kuriant strategiją, jie pateikiami vietos plėtros strategijos 9 skyriuje „VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas“. Parengta vietos plėtros strategija buvo pristatyta ir patvirtinta Tauragės VVG visuotiniame narių susirinkime, kurį sudaro pilietinės visuomenės, vietos valdžios ir vietos verslo atstovai. Visa surinkta informacija buvo susisteminta Tauragės VVG darbuotojų ir pagal tai nustatyti vietos plėtros strategijos prioritetai ir priemonės.
8.2.2.	principo laikymasis įgyvendinant VPS: „Iš apačios į viršų“ principo bus taip pat laikomasi ir įgyvendinant vietos plėtros strategiją. Strategijos įgyvendinimo metu bus bendradarbiaujama su skirtingais sektoriais visuose strategijos įgyvendinimo etapuose: ✓ rengiant dokumentaciją kvietimams teikti vietos projektų paraiškas; ✓ viešinant kvietimus teikti vietos projektų paraiškas; ✓ tvirtinant vietos projektus; ✓ pristatant vietos plėtros strategijos įgyvendinimo rezultatus ir vykdant vietos plėtros strategijos stebėseną; ✓ vykdant Tauragės VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiklas. Tauragės VVG valdyba ir administracija bus atsakingos už tai, kad projektų vykdytojams ir potencialiems pareiškėjams būtų suteikta pagalba rengiant ir įgyvendinant suplanuotas veiklas. Tauragės VVG užtikrins, kad kvietimai teikti vietos projektų paraiškas būtų skelbiami atsižvelgiant į kaimo gyventojų užimtumą, nustatyto laiko pakaktų konsultacijoms, iškilusioms problemoms spręsti ir parengti kokybiškas vietos projektų paraiškas. Visa kvietimams teikti vietos projektų paraiškas reikalinga dokumentacija bus parengta Tauragės VVG administracijos darbuotojų ir svarstoma bei tvirtinama valdyboje. Dokumentai, vietos projektų paraiškų reikalavimai bus pristatomi vykdant Tauragės VVG teritorijos aktyvinimo veiklas: mokymus, konsultacijas, informacinius renginius. Skelbimai apie planuojamus kvietimus teikti vietos projektų paraiškas bus publikuojami vietos spaudoje, Tauragės VVG internetinėje svetainėje www.tauragesvvg.lt bei nacionalinės mokėjimo agentūros tinklalapyje www.nma.lt.

	Tęstinės vietos projektų teikimo procedūros bus derinamos atsižvelgiant į visų Tauragės VVG socialinių-ekonominių partnerių poreikius, tuo pačiu nenukrypstant nuo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo plano. 2016-2023 m. vietos plėtros strategijos įgyvendinimo rezultatai bus pristatomi konferencijose, aptariami per susitikimus, kuriuose bus kviečiami dalyvauti visų sektorių, kurie numatyti kaip potencialūs vietos projektų pareiškėjai ir vykdytojai, atstovai, t.y. nevyriausybines organizacijos (bendruomeninės, viešosios įstaigos, jaunimo ir kitos organizacijos), smulkūs verslo subjektai, ūkininkai; vietos valdžios atstovai Įgyvendinant VPS, kaip viena iš teritorijos gyventojų aktyvinimo veiklų potencialiems projektų vykdytojams planuojama organizuoti mokymus, kurie užtikrins, kad laikotarpis, skirtas projektų paraiškų teikimui, būtų efektyvus ir pakankamas tam procesui pasiruošti, projektai parengti kokybiškai bei būtų vykdoma VPS stebėseną ir pristatomi įgyvendinimo rezultatai. Planuojama į mokymus kviesti rajono bendruomenines ir kitas nevyriausybines organizacijas bei kitus pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovus. Vykdam VPS įgyvendinimo stebėseną bus pasitelkiamas Tauragės VVG valdyba ir visuotinis narių susirinkimas, kurį sudaro fiziniai ir juridiniai asmenys, atstovaujantys įvairias organizacijas, įmones ir įstaigas veikiančias Tauragės rajone, ir kuriam VPS administravimo vadovas teikia kasmetines VPS įgyvendinimo stebėsenos ataskaitas. Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo metu bus bendraujama su visais sektoriais, kurie numatyti kaip potencialūs vietos projektų pareiškėjai ir vykdytojai: ✓ Nevyriausybėmis organizacijomis (bendruomenėmis, viešosiomis įstaigomis, jaunimo ir kitomis organizacijomis); ✓ Smulkiais verslo subjektai, ūkininkais ✓ Vietos valdžios atstovais, t.y. savivaldybės ir jos biudžetinių įstaigų darbuotojais, atsakingais už skirtingų sričių kuravimą rajone.
8.3.	Partnerystės principas:
8.3.1.	principo laikymasis rengiant VPS: VVG turėtų suburti valstybinius ir privačiuosius partnerius, būti subalansuotos, jose turėtų būti esamų vietinių suinteresuotųjų grupių atstovų iš įvairių vietovės socialinių ir ekonominių sektorių. Vietos veiklos grupė turėtų: ✓ bendram projektui suburti atitinkamas vietovės interesų grupes; ✓ savarankiškai priimti sprendimus ir sugebėti iš naujo pažvelgti į vietinius išteklius; ✓ susieti įvairias priemones; ✓ sugebėti išnaudoti galimybes, atsirandančias dėl vietinių išteklių įvairovės; ✓ būti atvira novatoriškoms idėjoms; ✓ sugebėti susieti ir integruoti pavienius sektorinius metodus. Vietos veiklos grupės įgaliotos prisiimti didelę atskirų operacijų valdymo atsakomybės dalį (pvz., projektų atrankos, stebėjimo, kontrolės ir vertinimo užduotys). Tačiau VVG savarankiškumo laipsnis gali būti labai įvairus priklausomai nuo valstybės narės organizacijos ypatumų ir institucinių aplinkybių. Dažniausia „Leader“ projektų ir veiklos finansavimo forma yra visuotinė dotacija. Tokios dotacijos, bendrai finansuojamos ES ir nacionalinėmis valstybinėmis lėšomis, sudaro įvairią projektui reikalingo finansavimo dalį priklausomai nuo projekto ir vietovės tipo. Tauragės VVG rengdama vietos plėtros strategiją bei priimdama sprendimus dėl jos priemonių, veiklos sričių ir finansinio plano didelį dėmesį skyrė partnerystės principo laikymuisi tarp pilietinės visuomenės, verslo ir valdžios sektoriaus.

	VVG yra atvira naujiems nariams, užtikrina lygias galimybes naujų narių priėmimo tvarkoje. Tauragės VVG veikia partnerystės, grindžiamos trijų sektorių – pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios, principu. Tauragės VVG šiuo metu vienija 45 nariai, atstovaujantys Tauragės rajone veikiančius privačius juridinius ir fizinius asmenis, kaimo bendruomenes ir kitas nevyriausybinės organizacijas, vietos valdžios atstovus. Tauragės VVG valdybą sudaro vienuolika narių, kurių atstovavimas visiškai atitinka Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos priemonės „Parama LEADER programos vietos plėtrai (bendruomenės inicijuota vietos plėtra (BIVP))“ įgyvendinimui keliamus reikalavimus. 12 valdybos narių atstovauja: 5 valdybos nariai, t.y. 41,67% atstovauja pilietinės visuomenės sektorių; 4 valdybos nariai, t.y. 33,33 % atstovauja verslo sektorių ir 3 valdybos nariai, t.y. 25 % atstovauja vietos valdžios sektorių. VVG valdyboje taip pat išlaikyta lyčių pusiausvyra: 5, t.y 41,67 % valdybos sudaro vyrai ir 7, t.y. 58,33 % valdybos sudaro moterys 6 valdybos nariai, t.y. 50 %, yra iki 40 m. amžiaus. Efektyvų Tauragės rajono VVG strategijos rengimą ir valdymą užtikrina VVG nariai, valdyba, VVG pirmininkas ir 2007 -2013 m. vietos plėtros strategiją administruojantys asmenys. Rengiant vietos plėtros strategiją, aprašant jos priemones, veiklos sritis bei sudarant finansinį planą, buvo reguliariai organizuojami Tauragės VVG susirinkimai, gauti rezultatai aptarti visuotiniuose narių susirinkimuose (susirinkimų protokolai, žr. priedą Nr. 9). Rengiant VPS buvo laikomasi partnerystės principo, taip pat išlaikomi 2014-2020 metų programos priemonės keliami reikalavimai.
8.3.2.	principo laikymasis įgyvendinant VPS: Įgyvendinant vietos plėtros strategiją partnerystės principo bus laikomasi išlaikant tokia pat Tauragės VVG struktūra ir sprendimų priėmimo metodus. Privaloma valdybos narių rotacija vyks kas 3 metai, keičiant 1/3 valdybos narių proporcingai atstovaujamam sektoriui, taip užtikrinant lanksčią, atvirą ir nediskriminuojančią Tauragės VVG veiklą. Taip pat, siekiant sumažinti konfliktų tikimybę ir palengvinti sprendimų priėmimą, dėl projektų finansavimo Tauragės VVG administracijos ir valdybos nariai, vykdytys funkcijas numatytas tiesioginiuose pareiginiuose nuostatuose ar susitarimus tarp atskirų valdybos narių, organizuos susitikimus su potencialiais projektų teikėjais ir vykdytojais, vietos verslininkais ir ūkininkais. Susitikimų metu bus aptariamos projektų idėjos, ieškoma bendrų plėtros kryptių ir galimybių pasinaudoti jau turimais ištekliais bei infrastruktūra. Dar vienas svarbus šių susitikimų uždavinys – įgyvendinant partnerystės principą, kartu įgyvendinti ir teritorinį, t.y. siekti, kad VPS lėšos bendru sutarimu būtų paskirstytos tolygiai ir tikslingai visoje Tauragės VVG teritorijoje.
8.4.	Inovacijų principas:
8.4.1.	principo laikymasis rengiant VPS: Inovacija – procesas, kai naujomis idėjomis atsiliepiama į visuomeninius ir ekonominius poreikius ir kuriami nauji produktai, paslaugos ar verslo ir organizaciniai modeliai, kurie sėkmingai pateikiami į esamas rinkas arba geba sukurti naujas rinkas. Naujovių diegimą reikia suprasti plačiąja prasme. Tai gali būti naujo produkto, proceso pristatymas, naujos organizacijos ar rinkos sukūrimas. Naujovėms kaimo vietovėse diegti gali prireikti perkelti ir pritaikyti kitur sukurtas naujoves, modernizuoti tradicinių formų žinias arba rasti naujus ilgalaikių kaimo problemų sprendimus, kai tinkamo ar ilgalaikio tų problemų sprendimo nebuvo rasta kitokiomis strateginio poveikio priemonėmis. Taip gali būti rasti nauji būdingų kaimo problemų sprendimo būdai. Iš septynių elementų sudaryto „Leader“ metodo taikymas jau gali būti laikomas politikos formavimo naujove, kuri gali paskatinti novatorišką veiklą naudojant anksčiau patvirtintą pirminį politikos įgyvendinimo metodą. Pavyzdžiui, pirma aprašytas metodas „iš apačios į viršų“ gali

	paskatinti gimti naujų projektų idėjas, kurias vėliau gali paremti Tauragės VVG, kadangi jos nėra susietos su iš anksto apibrėžto priemonių rinkinio. Informacijos ir ryšių technologijų diegimas kaimo vietovėse gali suvaidinti svarbų vaidmenį suteikiant kaimo gyventojams didesnes galimybes diegti naujoves ir jomis naudotis. Principo laikymasis įgyvendinant VPS: Tauragės VVG, kaip ir visų Lietuvoje veikiančių vietos veiklos grupių, valdymo ir sprendimų priėmimų struktūra yra novatoriška lyginant su kitomis Lietuvoje veikiančiomis asociacijomis. Rengiant vietos plėtros strategiją Tauragės VVG sudarė tik „Leader“ programą įgyvendinančioms asociacijoms būdingą valdymo struktūrą bei į vietos plėtros strategijos rengimą įtraukė įvairių socialinių grupių partnerius, kartu įgyvendindama novatorišką „Iš apačios į viršų“ bei partnerystės principą. Lyginant 2007 – 2013 metų ir 2014 – 2020 metų finansavimo laikotarpius naujovės pasireiškė pačiame „Leader“ metodo įgyvendinime. Lyginant du finansavimo periodus skirtumai, kartu „Leader“ metodo įgyvendinimo naujovės pasireiškė: ✓ VVG valdymo organo sudėtyje, t.y. galimas maksimalus vietos valdžios, verslo ir pilietinės visuomenės sektorių atstovaujančių narių skaičius valdymo organe; ✓ Jaunų žmonių, ne jaunimo, įtraukimas į VVG valdymo organą, kas paskatino VVG atsinaujinti ir į veiklą įtraukti daugiau jaunų asmenų; ✓ Prioritetai ir priemonės įgyvendinamos bendruomenių inicijuotą vietos plėtrą (BIVP), t.y. nuo investicinių projektų perėjome prie pelno nesiekiančių organizacijų verslumo skatinimo, darbo vietų kūrimo; ✓ Nevyriausybinių organizacijų įtraukimas į socialinio verslo koncepcijos įgyvendinimą, kaip ir pačios koncepcijos sukūrimas. Naujovėms kaimo vietovėse diegti gali prireikti perkelti ir pritaikyti kitur sukurtas naujoves, modernizuoti tradicinių formų žinias arba rasti naujus ilgalaikių kaimo problemų sprendimus, kai tinkamo ar ilgalaikio tų problemų nebuvo rasta kitokiomis strateginio poveikio priemonėmis. Vadovaudamasi šia nuostata ir siekdama inovatyviai įgyvendinti vieną iš EŽŪFKP prioritetų „Skatinti socialinę įtrauktį, skurdo mažinimą ir ekonominę plėtrą kaimo vietovėse“ organizavo susitikimus - diskusijas, su kaimo bendruomenių ir kitų įstaigų bei organizacijų atstovais, jaunimo ir verslo atstovais, seniūnais, VVG valdybos nariais, administracijos darbuotojais, kurios buvo orientuotos į verslumo skatinimą, projektinių idėjų, susijusių su pajamų generavimu išgryninimu. Taip pat vietos plėtros strategijoje numatytos inovatyvios, anksčiau Tauragės rajone o kartu ir Lietuvoje nedažnai naudotos priemonės: „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“; „Bendruomenių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslo iniciatyvų kūrimosi skatinimas“. Inovacijų diegimą numatyta įgyvendinti per VPS priemones „Parama žemės ūkio Perdirbimui, rinkodarai ir (arba) plėtrai“. Rengiant vietos plėtros strategiją Tauragės VVG formuojant prioritetus ir priemones numatė naujovių diegimą kaimo vietovėse, suprantant šią sąvoką kaip naujo produkto ar proceso pristatymą, naujos rinkos sukūrimą ar tiesiog pritaikant naujoves naudoti kaimo vietovėse.
8.4.2.	principo laikymasis įgyvendinant VPS: VVG VPS įgyvendinimo metu yra numaćiusi daug dėmesio skirti darbui su vietos pareiškėjais, padedant generuoti vietos projektų idėjas, šiems tikslams pasiekti VVG ketina diskusijas ir konsultacijas vykdyti ne tik susitikimuose, bet pasitelkti informacines technologijas (on-line). Tokiu būdu skatins gyventojus naudotis informacinėmis technologijomis bendradarbiaujant tarpusavyje. Be to, VPS įgyvendinimo metu potencialiems projektų rengėjams bei vykdytojams bus organizuoti inovatyvūs mokymai,

	susiję su netradicinių sprendimų paieška, daugiau dėmesio skiriant ne techniniams mokymams, bet gyventojų gebėjimams bendradarbiauti ir dalintis patirtimi. Viešųjų ryšių išlaidose, skirtose vietos gyventojams aktyvinti, numatomas biudžetas inovatyviam mokymui, komandiniam darbui skatinti. VPS priemonės taip pat orientuotos į novatoriškų vietos projektų įgyvendinimą, bei naujų paslaugų bei marketingo būtų diegimą. Šių tikslų bus siekiama įgyvendinant skirtingų sektorių partnerystės vietos projektus, jungiant mokslo, vietos verslo ir vietos bendruomenių potencialą, bei plėtojant socialinio kapitalo vystymąsi skatinančias socialinio verslo priemones. Priemonėse „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“ ir „Smulkių bendruomenių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslų kūrimas ir plėtra“ numatyta galimybė bendradarbiauti, taikyti naujus būdus, priemones, investuoti į naujas technologijas, rinkas ir pan. Taip pat VPS įgyvendinimo metu sieksime organizuoti kuo daugiau praktinių susitikimų su inovaciją jau įgyvendinusiems projektų rengėjais. Prieš skelbiant kvietimą teikti vietos projektų paraiškas ir atrenkant projektus bus organizuojamos diskusijos, praktinės darbo grupės, mokymai dėl inovacijų taikymo įgyvendinant vietos projektus bei projektų rezultatų sklaidos metu. Atrenkant vietos projektus, pagal tam tikras priemones, naudojant balų atrankos kriterijus pirmumas bus taikomas tiems projektams, kurie įgyvendina inovacijas šalies ir (arba) teritorijos mastu: veiklos sritys: „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti“; „Parama žemės ūkio produktų perdirbimui ir rinkodarai“ Taip pat pagal veiklos sritį „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“ bus skatinami mokymai susiję su inovacijų taikymu įgyvendinamų projektų apimtyje pagal veiklos sritis.
8.5.	Integruoto požiūrio principas:
8.5.1.	principo laikymasis rengiant VPS: Integruoto požiūrio principas negali būti atsiejamas nuo teritorinio ir „iš apačios į viršų“ principų. Kaip matyti iš prieduose pateikiamų dokumentų, rengiant vietos plėtros strategiją buvo organizuojami susitikimai su įvairių sektorių atstovais, vykdoma anketinė kaimo gyventojų apklausa. Siekiant nustatyti atskirų socialinių, ekonominių ir aplinkosauginių sektorių situaciją buvo apklausti skirtingų sektorių atstovai bei išnagrinėta viešai prieinama informacija. Buvo bendradarbiaujama su visų Tauragės rajone esančių sektorių atstovais, išanalizuotos galimybės. Atsižvelgiant į gautą informaciją ir siekiant daugiasektorinio pagrindo buvo suformuotos vietos plėtros strategijos priemonės, kurios skirtos įvairių interesų grupių projektams remti (žr. 9 lentelę). Taip pat siekiant vietos plėtros strategijos prioritetus bei priemones susieti į visumą buvo išanalizuoti ir palyginti Tauragės rajono savivaldybės strateginio plano bei Tauragės regiono plėtros plano prioritetai ir priemonės su Tauragės VVG numatytais prioritetais ir priemonėmis.
8.5.2.	principo laikymasis įgyvendinant VPS: Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo metu bus vykdoma nuolatinė stebėseną, už kurią bus atsakinga Tauragės VVG administracija ir Tauragės VVG valdybos nariai (žr. 13 lentelę „vietos plėtros strategijos įgyvendinimo vidaus valdymas ir stebėseną“).

	Igyvendinant vietos plėtros strategiją planuojama skelbti XXIII kvietimus teikti vietos projektų paraiškas: I kvietimas – 2017 m. II kv., planuojama 2,84 proc. vietos plėtros strategijos įgyvendinimui skirtų lėšų. II kvietimas – 2018 m. I kv., planuojama 2,23 proc. vietos plėtros strategijos įgyvendinimui skirtų lėšų. III kvietimas – 2018 m. I kv., planuojama 8,35 proc. vietos plėtros strategijos įgyvendinimui skirtų lėšų. IV kvietimas – 2018 m. II kv., planuojama 2,91 proc. vietos plėtros strategijos įgyvendinimui skirtų lėšų. V kvietimas – 2018 m. II kv., planuojama 8,35 proc. vietos plėtros strategijos įgyvendinimui skirtų lėšų. VI kvietimas – 2018 m. III kv., planuojama 6,54 proc. vietos plėtros strategijos įgyvendinimui skirtų lėšų. VII kvietimas – 2018 m. III kv., planuojama 8,35 proc. vietos plėtros strategijos įgyvendinimui skirtų lėšų. VIII kvietimas - 2018 M. III kv., planuojama 2,84 proc vietos projektų strategijos planuojamų lėšų IX kvietimas - 2018 m. IV kv., planuojama 14,44 proc. vietos projektų strategijos planuojamų lėšų X kvietimas - 2019 m. II kv., planuojama 3 proc. vietos projektų strategijos planuojamų lėšų XI kvietimas - 2019 m. II kv., planuojama 8,35 proc. vietos projektų strategijos planuojamų lėšų XII kvietimas - 2019 m. II kv., planuojama 15,64 proc. vietos projektų strategijos planuojamų lėšų XIII kvietimas - 2019 m. III kv., planuojama 8,51 proc. vietos projektų strategijos planuojamų lėšų XIV kvietimas - 2020 m. I kv., planuojama 2,83 proc. vietos projektų strategijos planuojamų lėšų XV kvietimas - 2020 m. II kv., planuojama 2,90 proc. vietos projektų strategijos planuojamų lėšų XVI kvietimas - 2020 m. II kv., planuojama 5,56 proc. vietos projektų strategijos planuojamų lėšų XVII kvietimas - 2020 m. III kv., planuojama 2,83 proc. vietos projektų strategijos planuojamų lėšų XVIII kvietimas - 2020 m. IV kv., planuojama 14,44 proc. vietos projektų strategijos planuojamų lėšų XIX kvietimas - 2020 m. IV kv., planuojama 26,07 proc. vietos projektų strategijos planuojamų lėšų XX kvietimas - 2021 m. II kv., planuojama 1,04 proc. vietos projektų strategijos planuojamų lėšų XXI kvietimas - 2021 m. III kv., planuojama 11,36 proc. vietos projektų strategijos planuojamų lėšų XXII kvietimas – 2022 m. II kv., planuojama 1, 02 proc. vietos projektų strategijos planuojamų lėšų XXIII kvietimas - 2022 m. II kv. planuojama 6,58 proc. vietos projektų strategijos planuojamų lėšų XXIV kvietimas – 2022 m. III ketv. 6,66 proc. vietos projektų strategijos planuojamų lėšų XXV kvietimas – 2023 rezervinis
--	---

	XXVI kvietimas – 2024 rezervinis Kvietimai teikti vietos projektų paraiškas bus skelbiami skirtingoms priemonėms. Siekiant tikslingai panaudoti vietos plėtros strategijos lėšas, išvengti klaidų bei atliekant nuolatinę vietos plėtros strategijos įgyvendinimo stebėseną ir Tauragės VVG teritorijos gyventojų aktyvinimą, kvietimai bus skelbiami pagal atskiras vietos plėtros strategijos priemones, vietos plėtros strategijos priemonių lėšas panaudojant kelių skirtingų kvietimų metu (žr. 10 lentelę „vietos plėtros strategijos gyvendinimo veiksmų planas“). Atliekant stebėseną didelis dėmesys bus skiriamas priemonių lėšų panaudojimui. Taip užtikrinant tinkamą lėšų panaudojimą ir projektų finansavimą.
8.6.	Tinklaveikos ir bendradarbiavimo principas:
8.6.1.	principo laikymasis rengiant VPS: Tauragės VVG yra aktyvi Lietuvos VVG tinklo narė, nuolat dalyvauja tinklo susirinkimuose, kuriuose teikia pasiūlymus tinklo veiklos gerinimui, taip pat aktyviai dalyvauja teikiant pastabas ŽŪM rengiamų LEADER priemonių taisyklių projektams arba inicijuojant įgyvendinamų taisyklių pakeitimus. Šiuo metu VVG pirmininkė yra LVVG tinklo valdybos narė, taip atstovauja LVVG tinklą 2014-2020 Programos įgyvendinimo stebėsenos komitete, taip pat atstovaujama LVVG tinklą koordinacinėje grupėje LEADER priemonės 2014–2020 metų programiniam laikotarpiui, taip pat yra narė prie ŽŪM sukurtos darbo grupės rengiant 2014-2020 m. LEADER priemonės VPS atrankos ir administravimo taisykles. Tauragės r. VVG yra Lietuvos kaimo tinklo narė, buvo įgyvendinti šios priemonės 3 projektai. Principo laikymasis rengiant VPS: Dalyvavimas Tauragės VVG tinkle: Tauragės VVG administracijos darbuotojai nuolat dalyvavo Lietuvos VVG tinklo susirinkimuose, pasitarimuose ir darbo grupėse kai buvo svarstomi vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, atrankos, administravimo taisyklių projektai, 2014-2020 m. strategijų rengimo aktualijos, pasiūlymai ir pastabos VVG įstatų keitimui ir pan. ✓ 2010 m. tarptautinė konferencija „Tarptautinių projektų įgyvendinimas LEADER metodu“ (dalyvis); ✓ 2011 m. tarptautinė konferencija „Statykime tiltus tarptautiniam bendradarbiavimui“ (dalyvis); ✓ 2012 m. VVG tinklo susitikimas, visuotinis susirinkimas (dalyvis); ✓ 2012 m. VVG tinklo konferencija „Penki metai kartu su LEADER metodu“ (dalyvis); ✓ 2012 m. VVG tinklo visuotinis susirinkimas (dalyvis); ✓ 2012 m. tarptautinė konferencija „Socialinis verslumas - naujos galimybės kaimui“ (dalyvis); ✓ 2013 m. VVG tinklo visuotinis susirinkimas (dalyvis); ✓ 2013 m. Tarptautinė konferencija „Sumanūs sprendimai kaimo jaunimui“ (dalyvis); ✓ 2014 m. tarptautinė konferencija „LEADER Lietuvoje 10 metų“ (dalyvis); ✓ 2015 m. LEADER aktualijos pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programą seminaras (dalyvis); ✓ 2015 m. VVG tinklo ataskaitinis susirinkimas ir NMA renginys VPS įgyvendinimas naudojant ES paramą (dalyvis); ✓ 2015 m. VVG tinklo organizuojama socialinio verslo diskusija ir VVG tinklo visuotinis susirinkimas (dalyvis).

	Tauragės VVG pirmininkė yra VVG tinklo valdybos narė, Leader 2014-2020 m darbo grupės narė, keičianti narė stebėsenos komitete ir koordinavimo grupėje. Tauragės VVG yra Lietuvos kaimo bendruomenių narys, kur pirmininkė yra valdybos narė. Bendradarbiavimas su kitomis VVG: Tauragės VVG (iniciatorė) įgyvendino projektą „Bendraminčiai: amatų plėtotė“ kur partneriai buvo Kelmės krašto partnerystės vietos veiklos grupė ir įgyvendinome (buvome partneris) kartu su Vilniaus r. VVG projektą „Kulinarinio paveldo panaudojimas plėtojant kaimo turizmo verslą“
8.6.2.	principo laikymasis įgyvendinant VPS: ✓ Dalyvavimas VVG tinkle: Tolimesnis šio principo taikymas priklausys nuo turimų Tauragės VVG lėšų ir galimybių teikti teritorinio ir tarptautinio bendradarbiavimo projektus. Bendradarbiavimo projektų tęstinumo ir naujų projektų idėjų sieksime ateityje, numatydami tolimesnius kaimo plėtros veiksmus ir bendradarbiaudami per vietos plėtros strategijos įgyvendinimo laikotarpį. Visas veiklas vykdysime atsižvelgiant į turimą biudžetą, todėl šiuo metu sunku numatyti konkrečius tolimesnius veiksmus. ✓ Bendradarbiavimas su kitomis VVG: Tauragės VVG ir toliau sieks bendradarbiavimo ryšių užmezgimą su kitomis Lietuvos vietos veiklos grupėmis, organizuos patirties mainus, dalinsis patirtimi, organizuos mokymus, skirtus socialinio ir bendruomeninio verslo pradininkams. Lietuvoje socialinio verslo koncepcija dar tik pradedama vystyti, todėl bendradarbiavimas su mokslo institucijomis, socialinio verslo vykdytojais, nevyriausybėmis organizacijomis visapusiškai pagelbės pagilinti žinias ir kompetencijas. ✓ Bendradarbiavimas su užsienio VVG: Planuojama bendradarbiauti ir su užsienio šalių vietos veiklos grupėmis, ypač su šalimis, kuriose LEADER metodo įgyvendinimas pažengęs į priekį ir kuriose galima pasisemti gerosios bendruomeninio ir socialinio verslumo patirties. Atsižvelgiant į finansines galimybes stengsimės ir toliau dalyvauti Lietuvos Leader centro, PREPARE bei ELARD organizuojamuose renginiuose, gerosios patirties sklaidos konferencijose, mokymuose ir panašiai. Kaip ir iki šiol taip ir ateityje Tauragės rajono VVG planuoja būti aktyvi kaimo plėtros dalyvė, teikianti pasiūlymus Lietuvos VVG tinkui veiklos ir LEADER priemonės taisyklių rengimo bei keitimo klausimais bei būti aktyvi dalyvė inicijuojant kitų teisės aktų rengimo klausimais. Ieškoti tiek vietos, tiek užsienio VVG partnerių įgyvendinant LEADER priemonės projektus, bei puoselėti ir plėtoti per projektinę veiklą jau užsimezgusią partnerystę su Vilniaus rajono ir Kelmės krašto partnerystės vietos veiklos grupėmis. Visus aukščiau išvardintus veiksmus VVG inicijuos pati visą vietos plėtros strategijos įgyvendinimo laikotarpį. Atitinkamų veiksmų įgyvendinimas priklausys nuo finansavimo dydžio vietos plėtros strategijai, taip pat siekiant įgyvendinti kompleksinio finansavimo principą sieksime ieškoti kitų finansavimo šaltinių minėtiems veiksmams įgyvendinti.
8.7.	Vietos finansavimo ir valdymo principas:
8.7.1.	principo laikymasis rengiant VPS: Apibrėžiant finansavimo ir valdymo principo laikymąsi rengiant VPS atsižvelgėme į VPS instrukcijoje pateiktą pavyzdžių aprašymus. Žemiau pateikiama informacija apie tai, kaip VPS rengimo procese buvo laikomasi vietos finansavimo ir valdymo principo, mažinančio vietos iniciatyvų finansavimo pasiūlos ir paklausos neatitiktį. Pateikiant informaciją vadovavomės principu, kad pavyzdyje pateikta informacija tai nėra klausimai ir aprašėme individualią patirtį.

	Tauragės VVG strategijos rengimo ir įgyvendinimo eigoje didelis dėmesys skiriamas gerai veiklos struktūrai, sėkmingai derinant valdymo, finansavimo ir administravimo priemones. Rengiant vietos plėtros strategiją didelis dėmesys buvo skiriamas vietos gyventojų, kaimo bendruomenių, verslo ir viešojo sektoriaus įsitraukimui. Akcentuojamas bendradarbiavimas, todėl į viešuosius susitikimus, informacinius renginius susipažinti su 2016-2023 m. strategijos finansavimo galimybėmis buvo kviečiami visi suinteresuotieji asmenys. Naujojo 2016-2023 laikotarpio finansavimo galimybės buvo plačiai viešinamos visame Tauragės rajone, informacija apie organizuojamas darbo grupes ir kitus viešus renginius buvo platinama bendruomenių pirmininkų, seniūnų, jaunimo organizacijų lygmeniu. Siekiant surinkti kuo tikslesnę informaciją apie Tauragės rajono esamą situaciją, gyventojų poreikius ir lūkesčius vietos plėtros strategija rengti buvo pradėta dar 2014 m., reguliariai organizuojant darbo grupes skirtingomis temomis. Geriausias naujovių viešinimo būdas „iš lūpų, į lūpas“ pasiteisino, kadangi į darbo grupes atvykdavo naujų žmonių, turinčių naujų idėjų ir iniciatyvų. Siekiant neišskirti bendruomenių ar kitų organizacijų lyderių iš kitų narių į susitikimus visuomet buvo kviečiama po 2-4 žmones, todėl idėjos buvo generuojamos remiantis ne vieno žmogaus nuomone. Siekiant skatinti partnerystę į darbo grupes buvo kviečiami skirtingų sektorių atstovai. Organizuojant darbo grupes Tauragės VVG turėjo tikslą – siekiant ekonominės rajono plėtros sujungti patirtį, žinias ir darbštumą, t.y. paskatinti smulkaus vietos verslo ir bendruomenių partnerystę vykdant ekonomines veiklas, todėl į susitikimus buvo kviečiami įvairius sektorius atstovaujantys vietos plėtros veikėjai.
8.7.2.	principo laikymasis įgyvendinant VPS: Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo metu bus vykdomi viešųjų ryšių veiksmai tam, kad vietos projektų rezultatai būtų žinomi visiems Tauragės rajono teritorijos gyventojams ir teiktų jiems naudą. Šiame procese bus ypač aktyviai bendradarbiaujama su vietine rajono spauda, reguliariai atnaujinamas tinklapis www.tauragesvvg.lt. VPS įgyvendinimo plane numatyti įvairūs vietos projektų finansavimo mechanizmai. Vienas iš finansavimo būdų taikomas privataus verslo projektams, šiuo atveju paramos lyginamoji dalis sudaro iki 50 proc.tinkamų finansuoti išlaidų, prie kurių įgyvendinimo pareiškėjai turi prisidėti nuosavu piniginiu įnašu. Kitas mechanizmas naudojamas ne pelno projektams, kurių paramos intensyvumas gali siekti iki 80 proc.tinkamų finansuoti išlaidų ir sudaryta galimybė prie vietos projekto įgyvendinimo prisidėti ne tik piniginiu įnašu bet ir savanorišku darbu. Siekdama ieškoti vietos finansavimo mechanizmų Tauragės VVG organizuos bendrus susitikimus su Kredito unijos darbuotojais, taip siekiant papildomo vietos projektų finansavimo ir (arba) nuosavo įnašo į projektą padengimo. Taip pat, vietos projektų idėjos bus pristatomos Tauragės rajono savivaldybės tarybai, taip siekiant rajono biudžete numatyti lėšų projektų koofinansavimui. Kvietimų teikti vietos projektų paraiškas metu Tauragės VVG sudarys vienodas sąlygas vietos projektų paraiškų teikėjams, taip siekdama, kad vietos projektai geriausiai atitiktų vietos plėtros strategijos tikslus ir prioritetus. Viešai skelbiamuose priemonių aprašymuose detalizuoti tinkami projektų teikėjai, finansavimo galimybės, atrankos kriterijai projektų vertinimui. Siekiant užtikrinti bendruomenių ir kitų organizacijų lyderių ir naudos gavėjų bendradarbiavimą (galimybę suvienyti partnerių išteklius ir bendro užsibrėžtų tikslų siekimo) Tauragės VVG pelno nesiekiančiose projektuose (projektus, kuriuos teikia NVO, VŠĮ, savivaldybė ir jos biudžetinės įstaigos) kaip vienus iš svarbiausių atrankos kriterijų apibrėžė:

	✓ projekto tikslinės grupės įtraukimas į projekto rengimą (apklausos, tyrimai, analizės, susirinkimai ir pan.); ✓ didesnis projekto naudos gavėjų skaičius, t.y. sukurtomis paslaugomis besinaudojančių asmenų skaičius; ✓ projektas įgyvendinamas partnerystėje su kitais subjektais dalyvaujančiais projekto veiklose ir besinaudojančiais projekto rezultatai; ✓ rengiant projektą buvo ištirta rinka ir (arba) atlikta panašias paslaugas ar gaminiu į rinką tiekiančių konkurentų analizė ir (arba) pasirašytos sutartys su galimais prekių ar paslaugų pirkėjais. Siekiant vietos plėtros strategijos įgyvendinimą suderinti su aktualiais vietos gyventojų, organizacijų, verslininkų poreikiais, prieš kvietimus teikti vietos projektų paraiškas planuojama surinkti projektines idėjas ir taip tinkamai suplanuoti skelbiamų kvietimų priemones bei biudžetą.
Horizontalieji principai ir prioritetai:	
8.8.	Jaunimas:
8.8.1.	VVG veiksmas, susijęs su principo laikymusi rengiant VPS: Remiantis LR Finansų Ministerijos 2014 metų kovo 10 d. publikuotomis metodinėmis gairėmis institucijoms, pareiškėjams ir projektų vykdytojams „Lyčių lygybės ir nediskriminavimo prioriteto įgyvendinimas ES struktūrinės paramos investicijose“ jaunimas įvardijamas kaip tikslinė grupė, patirianti diskriminaciją, idėjų, patirties, amžiaus atžvilgiu. Dėl šios priežasties rengiant vietos plėtros strategiją buvo didelis dėmesys skiriamas jaunimo poreikių nustatymui. Jau formuojant Tauragės VVG valdybą buvo laikomasi jaunimo įtraukimo principų. 50 procentų (6 nariai) valdybos nariai yra jauni asmenys. Rengiant vietos plėtros strategiją buvo konsultaciniai- informaciniai renginiai, kuriuose dalyvavo jaunimas iki 40 metų. Taip pat ši amžiaus grupė dalyvavo anketinėje apklausoje, t.y. pildė situacijos ir poreikių tyrimo anketas. Pagal anketų rezultatų apibendrinimą matyti, kad apklausoje dalyvavo jaunimas nuo 18 iki 29 metų (117 respondentų) ir asmenys nuo 30 iki 45 metų (237 asmenys). Viso apklausoje dalyvavo 733 respondentai. Atsižvelgdami į jaunimo ir jaunų žmonių situacijos analizę ir poreikius nustatėme VVG teritorijos plėtros poreikius prioritetine tvarka, taip pat numatėme vietos plėtros strategijos priemonės ir veiklos sritys, skirtos šiai tikslinei grupei: „Parama kaimo gyventojų aktyvumo ir pilietiškumo skatinimui, bendrų iniciatyvų rėmimui“; „Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“ „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“; „Parama ne žemės ūkio produktų perdirbimui ir rinkodarai“; „Smulkių bendruomeninių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslų kūrimas ir plėtra“; „Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“. Planuojant lėšas buvo vadovautasi Vietos plėtros strategijų atrankos taisyklių nuostatomis, taip pat, įvertinant galimybes įgyvendinti projektus pagal numatytas priemones, buvo atliktas natūralus planavimas ir panaudota praeito finansavimo laikotarpio patirtis. Numatyta konkreti projektams skiriamų lėšų procentinė dalis. Tokiu būdu užtikriname, kad vietos plėtros strategijos įgyvendinimo laikotarpiu numatytos ir planuojamos jaunų žmonių iniciatyvos bus išgirstos ir įgyvendintos. Norime pažymėti, kad buvo pasirinktos kitos amžiaus grupės nei nurodyta VPS rengimo instrukcijoje, kadangi pasiekti tikslinę grupę nuo 14 iki 29 metų yra sudėtinga ir duomenys gali neatitikti tikrovės.
8.8.2.	VVG veiksmas, susijęs su principo laikymusi įgyvendinant VPS:

	Tauragės VVG tiek rengdama tiek įgyvendindama vietos plėtros strategiją numato atlikti veiksmus susijusius su šio principo laikymusi. Kviečiant teikti paraiškas visuose etapuose yra suplanuotos atskiros jaunų žmonių inicijuojamų projektų priemonės ir veiklos sritys: ✓ <i>priemonė:</i> Ūkio ir verslo plėtra <i>veiklos sritis:</i> Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti; <i>veiklos sritis:</i> Parama ne žemės ūkio produktų perdirbimui ir rinkodarai. ✓ <i>priemonė:</i> Smulkių bendruomeninių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslų kūrimas ir plėtra. ✓ <i>priemonė:</i> Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą. Organizuojant Tauragės VVG valdymo organo darbą. Tauragės VVG valdyboje išrinkti 6 asmenys iki 40 metų amžiaus, t.y. 50 proc. visų valdybos narių. Šį skaičių sieksime išlaikyti visą VPS įgyvendinimo laikotarpį Pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus, vykdant VPS įgyvendinimo stebėseną ir vykdant Tauragės VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo skatinimo veiklas. Vykdant veiklas, susijusias su vietos gyventojų aktyvinimu į planuojamus organizuoti informacinius, konsultacinius renginius įtrauksime ir jaunimą iki 29 metų, ir jaunus asmenis iki 40 metų. Jaunimą taip pat įtrauksime ir į apklausas dėl mokymų poreikio ir atsižvelgiant į išsakytą poreikį organizuosime mokymus atskiroms amžiaus grupėms aktualiais klausimais. Taip pat jaunimą ir jaunus asmenis kviesime į visus Tauragės VVG organizuojamus renginius, konferencijas, sieksime, kad organizuojant gerosios patirties ar kitas su vietos plėtros strategijos priemonių įgyvendinimu susijusias keliones būtų įtraukta ne mažiau kaip 20 proc. jaunų žmonių. Vykdant VPS įgyvendinimo stebėseną bus pasitelkiamas VVG visuotinis narių susirinkimas, kurį taip pat sudaro ir jauni asmenys, ir kuriam VPS administravimo vadovas teikia kasmetines VPS įgyvendinimo stebėsenos ataskaitas. Numatyta konkrečiai projektams skiriamų lėšų procentinė dalis. Tokiu būdu užtikriname, kad vietos plėtros strategijos įgyvendinimo laikotarpiu numatytos ir planuojamos jaunų žmonių iniciatyvos bus išgirstos ir įgyvendintos. Vietos projektų įgyvendinimo procese taip pat jaunimui bus suteikta galimybė gauti visapusišką paramą ir pagalbą projektų įgyvendinimo laikotarpiu. Numatomas jaunų žmonių mokymas, konsultavimas projektų įgyvendinimo procese.
8.9.	Kultūra:
8.9.1.	VVG veiksmas, susijęs su prioriteto laikymusi rengiant VPS: Įvairiausiai veiksniai, lemiantys artimesnius tarpsektorinius ryšius Tauragės VVG teritorijoje, siejami su kultūros tęstinumo užtikrinimu, jos nuolatiniu formavimusi. Kaip vieną iš tikslinių sričių rengiant VPS Tauragės VVG nagrinėjo kultūros situaciją rajone. Tauragės rajono kultūros ir meno srities atstovai, rajono savivaldybės kultūros skyrius, seniūnai bei bendruomenės aktyviai dalyvavo rengiant Tauragės rajono 2014-2020 metų vietos plėtros strategiją, analizuojant kultūros situaciją rajone ir numatant kultūros plėtros priemones ir VPS prioritetus bei planuojant lėšas. Kultūros tema buvo diskutuojama darbo grupių metu, buvo aptariama, kaip plėtoti partnerystę tarp kultūros filialų ir bendruomenių, kaip organizuoti bendras veiklas, kadangi tiek kultūros centrų filialų, tiek bendruomenių veiklose dalyvauja tie patys žmonės. Buvo aptartos bendrų projektų galimybės. ✓ Atliekant rajono situacijos analizę taip pat buvo nagrinėjama kultūros situacija rajone: veikiantys kolektyvai, tradicinės šventės, veikiančios nevyriausybinės organizacijos, veikiančios kultūros įstaigos. Kaip vieną iš plėtros poreikių apklausoje

	dalyvavę asmenys nurodė „Bendruomeniškumą skatinančių iniciatyvų ir veiklų kūrimas“. Atsižvelgiant į visą tai Tauragės VVG numatė <i>II prioriteto</i> „Kaimo gyventojų socialinio ir kultūrinio aktyvumo ir jaunimo užimtumo skatinimas, kompetencijų didinimas“ priemonės: „Parama kaimo gyventojų aktyvumo ir pilietiškumo skatinimui, bendrų iniciatyvų rėmimui“, „Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“. Lėšos skirtos priemonių įgyvendinimui buvo numatytos remiantis preliminariais projektiniais pasiūlymais, bei darbo grupių, kurių metu visa informacija Tauragės VVG administracijos darbuotojų buvo užrašoma ant lapų, gauta informacija.
8.9.2.	VVG veiksmai, susiję su prioriteto laikymusi įgyvendinant VPS: Siekiant atsižvelgti į horizontalųjį principą- Kultūra Tauragės VVG teritorijos gyventojų kultūrinio gyvenimo puoselėjimą buvo numatyta atskirais vietos plėtros įgyvendinimo etapais, puoselėti ir vystyti kaimo gyventojų kultūrinį gyvenimą. Įgyvendinant vietos plėtros strategiją bus teikiama informacija apie kultūros vystymosi principus, akcentuojama jų svarba projekto veikloje: ✓ Vietos projektų atrankų metu bus sudaromi klausimynai – situacijos vertinimui. Kas dalyvauja projekte, kur vykdomas projektas, koks veiklų prieinamumas? Kokia šių veiklų įtaka. ✓ Vietos projektų įgyvendinimo metu bus siekiama gauti grįžtamąjį ryšį iš projektų teikėjų apie pasiektus rezultatus. Visuose paminėtuose etapuose ypatingas dėmesys bus skiriamas tam, kad įgyvendinami projektai didintų kaimo gyventojų kultūrinio gyvenimo pridedamąją vertę, kad į projektų atrankos procesus būtų kuo aktyviau įtraukiami asmenys, turintys gebėjimų kultūros srityje, kad projekto teikėjams būtų teikiama metodinė pagalba šiais klausimais. Priemonės tenkinančios šią horizontaliąją sritį: ✓ <i>priemonė:</i> Parama kaimo gyventojų aktyvumo ir pilietiškumo skatinimui, bendrų iniciatyvų rėmimui. ✓ <i>priemonė:</i> Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą.
8.10.	Darnus vystymasis (įskaitant aplinkosaugą ir klimato kaitos švelninimo veiksmus):
8.10.1.	VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS: Darnusis vystymasis – tai vystymasis, kurio metu yra derinami ekonominiai, socialiniai ir aplinkos aspektai siekiant patenkinti dabarties kartos poreikius, kartu nepabloginant gyvenimo sąlygų ateities kartoms. Rengiant Tauragės VVG VPS siekėme laikytis darnaus vystymosi principo įgyvendinant sekančias priemones: . Tauragės VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS: Rengiant Tauragės rajono VPS siekėme laikytis darnaus vystymosi principo įgyvendinant sekančias priemones: ✓ Atskiro aplinkos situacijos tyrimo Tauragės VVG teritorijoje neatlikome. Rengdami Tauragės VVG vietos plėtros strategiją vadovavomės Tauragės rajono savivaldybės parengtais dokumentais (dokumentai pateikiami Tauragės rajono savivaldybės tinklapyje http://www.taurage.lt/go.php/Planavimo-dokumentai41663) ✓ Darnus vystymasis – tai ekonominio planavimo požiūris, kuriuo skatinamas ekonominis augimas ir plėtra, tačiau taip pat saugant aplinkos kokybę ateinančioms kartoms. Atsižvelgiant į šią darnaus vystymosi sampratą numatėme sekančias VPS priemones ir veiklos sritis, kurios turės teigiamos įtakos darniam vystymuisi: Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“ Priemonė „Ūkio ir verslo plėtra“ Veiklos sritis:

	✓ parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti. ✓ parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti. Priemonė „Investicijos į materialųjį turtą“ Veiklos sritis „Parama žemės ūkio produktų perdirbimui ir rinkodarai“ Priemonė „Smulkių bendruomeninių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslų kūrimas ir plėtra“ Priemonė: Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse Veiklos sritis „Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“ Projektams keliamų reikalavimų formulavime bus siekiama, kad vykdomos veiklos neturėtų neigiamų pasekmių aplinkai. Jeigu projektas gali turėti įtakos aplinkos apsaugai tokiu atveju turėtų būti atliekamas projekto poveikio aplinkai vertinimas (jei pagal teisės aktus privalomas). Jeigu vietos projekto veiklos daro neigiamą poveikį aplinkai tokiu atveju būtina vietos projektuose numatyti priemones, kuriomis bus vykdoma neigiamo poveikio aplinkai prevencija. Atsižvelgiant į šią darnaus vystymosi sampratą numatėme sekančias VPS priemones ir veiklos sritis, kurios yra neutralios darniam vystymuisi: Priemonė „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“ Priemonė „Parama kaimo gyventojų aktyvumo ir pilietiškumo skatinimui, bendrų iniciatyvų rėmimui“.
8.10.2.	VVG veiksmas, susijęs su principo laikymusi įgyvendinant VPS: Visuose paminėtuose etapuose ypatingas dėmesys bus skiriamas tam, kad įgyvendinami projektai neturėtų neigiamos įtakos VVG teritorijos darniam vystymuisi ir jos aplinkos būklei, kad į projektų atrankos procesus būtų kuo aktyviau įtraukiami asmenys, turintys gebėjimų darnaus vystymosi ir aplinkos apsaugos srityje, kad projekto diegėjams būtų teikiama metodinė pagalba šiais klausimais. Teikiant vietos projektų paraiškas vietos projektų pareiškėjų bus prašoma aprašyti vietos projekto atitiktį darnaus vystymosi principui ir atsakant į sekančius klausimus: ✓ ar projekto veiklose nenumatyti veiksmai, kurie turėtų neigiamą poveikį darnaus vystymosi principų įgyvendinimui; ✓ ar projekto veiklose numatyti veiksmai ir priemonės, kuriomis bus vykdoma neigiamo poveikio aplinkai prevencija; ✓ ar projektas ir planuojamos vykdyti veiklos iš esmės neprieštarauja Europos Bendrijos bei Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos nuostatomis; ✓ ar projekto veiklos nepažeidžia aplinkos apsaugos reikalavimų ir jose nėra numatytos investicijos, kurios galėtų turėti kokią nors įtaką aplinkosaugai; ✓ ar projekto veiklose planuojami veiksmai ir investicijos nedaro neigiamos įtakos sprendžiant socialines bei ekonomines problemas; ✓ ar projekto veiklomis siekiama aktyvinti projekto dalyvius ieškant galimų socialinių bei ekonominių problemų sprendimų konkrečiose kaimo vietovėse prisidedant prie nedarbo, skurdo arba socialinės atskirties mažinimo; ✓ ar projektas neprieštarauja darnaus vystymosi nuostatomis regionų plėtros srityje, vadovaujantis Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 23 d. nutarimu Nr. 575 (Žin., 2005, Nr. 66-2370). Kvietimų teikti paraiškas etape ypatingai akcentuosime tai, jog įgyvendinamų projektų veiklos, turinčios aiškios neigiamos įtakos – nepriimtinos Tauragės VVG teritorijos darniam vystymuisi ir aplinkos kokybei. Šis principas bus viešinamas jau kvietimų teikti paraiškas informacijoje. VPS rezultatų sklaidos ir VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo metu bus akcentuojama būtinybė laikytis darnaus vystymosi principo ne tik rengiant vietos

	projektus, juos įgyvendinant, bet ir užtikrinant jų priežiūrą. Projektų vykdytojams ir potencialiems pareiškėjams bus akcentuojami būtinybė, jog projektų veiklos padėtų spręsti socialines ir ekonomines problemas, prisidėtų prie nedarbo, skurdo ir socialinės atskirties mažinimo.
8.11.	Moterų ir vyrų lygios galimybės ir nediskriminavimo skatinimas
8.11.1.	VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS: Lyčių lygybė – moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimas bei bet kokios diskriminacijos etninės ar rasinės priklausomybės, amžiaus, negalios, seksualinės orientacijos, tikėjimo ar įsitikinimo pagrindu panaikinimas. Diskriminacija gali būti patiriama įvairiose gyvenimo srityse – užimtumo, socialinės apsaugos, švietimo, naudojantis paslaugomis ir t. t. Lygybės samprata aprėpia ir asmenų teisinę lygybę – vienodą įstatymų požiūrį į asmenis, jiems renkantis tam tikrą elgesio variantą ar reikalaujant tam tikros pareigos vykdymo iš asmenų analogiškoje situacijoje. Diskriminacija gali būti tiek tiesioginė, tiek netiesioginė. Tiesioginė diskriminacija – tai blogesnių sąlygų sudarymas vienai grupei kitos atžvilgiu dėl konkretaus požymio, pavyzdžiui, lyties, etniškumo ar seksualinės orientacijos. Tuo tarpu netiesioginė diskriminacija pasireiškia tuomet, kai visiems gyventojams taikomos vienodos sąlygos ar reikalavimai, tačiau kai kurias grupes jie paveikia labiau nei kitas. Vietos plėtros strategijos rengimo metu lyčių lygybės ir nediskriminavimo (išskyrus jaunų žmonių pozityviąją diskriminaciją) horizontalusis principas, buvo įgyvendintas strategijoje nustatytuose prioritetuose ir priemonėse, išlaikant atvirumo ir lygiateisiškumo principus, užtikrinančius galimybę dalyvauti ir diskriminavimą patiriančių grupių atstovams. Lyčių lygybės ir nediskriminavimo principas buvo taikomas kiekviename rengimo etape: Visuose vietos plėtros strategijos rengimo etapuose ypatingas dėmesys buvo skiriamas lyčių lygybės poreikių ir iniciatyvų analizei. Tuo tikslu buvo suorganizuoti susitikimai, kurių metu buvo renkamos idėjos, sudarančios galimybes tiek moterims tiek vyrams pilnavertiškiau įsitraukti į Tauragės rajono teritorijoje įsikūrusių bendruomenių ir kitų organizacijų veiklą. Organizuojant susitikimus su pareiškėjas visuomet buvo stengiamasi formuoti grupes taip, kad jose būtų kiek galima įtraukta mišrių asmenų, tiek moterų tiek ir vyrų, stengiamasi, kad būtų kiek galima mažesnės lyčių proporcijos, ieškomi įvairūs būdai, kaip įtraukti vyrus, bedarbius ir kitas gyventojų grupes į aktyvesnę veiklą, ieškomos naujos dalyvavimo formos ir pan. Formuojant Tauragės VVG narių sudėtį taip pat buvo išlaikomas principas.
8.11.2.	VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS: Įgyvendinant vietos plėtros strategiją taip pat bus laikomasi moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo horizontaliojo principo. Lygybę ir nediskriminavimo principą numatoma taikyti kiekviename vietos plėtros strategijos įgyvendinimo etape ✓ organizuojant Tauragės VVG administracijos darbą: darbuotojai nebus diskriminuojami dėl rasės arba etninės kilmės, religijos arba tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos; ✓ organizuojant Tauragės VVG valdymo organo darbą: bus užtikrinamas lyčių lygybės principas bei valdymo organo narių nediskriminavimas dėl rasės arba etninės kilmės, religijos arba tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos; ✓ kviečiant teikti vietos projektų paraiškas: bus užtikrinamas lyčių lygybės principas bei pareiškėjų nediskriminavimas dėl rasės arba etninės kilmės, religijos arba tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos;

	✓ tvirtinant vietos projektus: bus užtikrinamas pareiškėjų nediskriminavimas dėl lyties, rasės arba etninės kilmės, religijos arba tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos; ✓ pristatant vietos plėtros strategijos įgyvendinimo rezultatus: bus užtikrinamas nediskriminavimas dėl lyties, rasės arba etninės kilmės, religijos arba tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, visi suinteresuoti asmenys turės galimybę dalyvauti pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus; ✓ vykdant vietos plėtros strategijos teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo veiklas: bus užtikrinamas nediskriminavimas dėl lyties, rasės arba etninės kilmės, religijos arba tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, visi suinteresuoti asmenys turės galimybę jose dalyvauti. Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo visuose etapuose ypač didelis dėmesys bus skiriamas teigiamo poveikio šio principo įgyvendinimo planavime. Prioritetuose yra numatytas kryptingas išteklių ir priemonių panaudojimas esamai lyčių lygybės padėčiai rajone keisti.
--	---

9. VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas		
9.1. VPS priemonės, neturinčios veiklos sričių		
9.1.1. VPS prioritetas Nr. I. Ekonominio gyvybingumo kaimo vietovėse skatinimas		
9.1.1.1. VPS priemonė. Socialinio verslo kūrimas ir plėtra <i>LEADER-19.2-SAVA-1</i>		
9.1.1.1.1.	VPS priemonės tikslas: Mažinti skurdo riziką kaimo vietovėse skatinant nevyriausybinių ir privataus juridinio sektoriaus ekonominę veiklą, kuria siekiama socialinės naudos ir bendradarbiavimo skatinimo.	
9.1.1.1.2.	Priemonės apibūdinimas	Priemonė yra skirta skatinti ekonominę veiklą, kuria siekiama socialinės naudos ir atskirties mažinimo, bendradarbiavimo skatinimo Tauragės rajono kaimiškose teritorijose. Šiuo metu susiduriame su visuomenės senėjimo, bedarystės, mažas pajamas gaunančių asmenų, bendradarbiavimo stokos bei įvairiomis socialinėmis problemomis, todėl būtina ieškoti naujų ir inovatyvių būdų kurti veiklas, kurios tiek padėtų spręsti bendruomenines problemas, tiek būtų finansiškai tvarios. Remiami viešieji ir privatūs juridiniai asmenys, pajamas generuojantys vietos projektai. Remiamos veiklos: ✓ Paslaugų socialiai pažeidžiamoms grupėms (socialinės rizikos šeimoms, vienišiams ir senyviams žmonėms, daugiavaikėms šeimoms, bedarbiams, vaikams, mažamečius vaikus auginančios šeimos, neįgaliesiems ir pan.) kūrimas; ✓ Sąlygų socialiai pažeidžiamoms grupėms (socialinės rizikos šeimoms, vienišiams ir senyviams žmonėms, daugiavaikėms šeimoms, bedarbiams, vaikams, mažamečius vaikus auginančios šeimos, neįgaliesiems ir pan.) įsidarbinti sudarymas. Priemonė skirta darbo vietoms kurti. Planuojama, kad pagal šią priemonę bus įgyvendinti 7 vietos projektai. Planuojama sukurti 14 darbo vietų.

9.1.1.1.3.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.1.1.3.1.	<i>pelno</i>	☒
9.1.1.1.3.2.	<i>ne pelno</i>	☐
9.1.1.1.4.	Tinkami paramos gavėjai	Pareiškėjais gali būti Tauragės rajone registruoti viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys, įregistruoti pagal Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros arba Lietuvos Respublikos Asociacijų arba Viešųjų įstaigų arba Lietuvos Respublikos Labdaros ir paramos fondų įstatymą, privatūs juridiniai asmenys (maža ar labai maža įmonė) registruoti ir veiklą vykdančios VVG teritorijoje. Tinkami paramos gavėjai: ✓ Tauragės rajone registruotos kaimo bendruomenės ir kitos nevyriausybines (jaunimo, sporto, kultūros ir kt.) organizacijos veiklą vykdančios Tauragės VVG teritorijoje; ✓ Tauragės rajone registruotos viešosios įstaigos veiklą vykdančios Tauragės VVG teritorijoje, įsteigtos pagal nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymą. ✓ Privatūs juridiniai asmenys registruoti ir veiklą vykdančios VVG teritorijoje
9.1.1.1.5.	Priemonės tikslinė grupė	Priemonės tikslinės grupės: ✓ socialiai pažeidžiamos grupės: (socialinės rizikos šeimoms, vienišiams ir senyviams žmonėms, daugiavaikėms šeimoms, bedarbiams, vaikams, mažamečius vaikus auginančios šeimos, neįgaliesiems ir pan.); ✓ skurdo riziką patiriantys asmenys ir šeimos; ✓ Tauragės rajone registruotos kaimo bendruomenės ir kitos nevyriausybines (jaunimo, sporto, kultūros ir kt.) organizacijos veiklą vykdančios Tauragės VVG teritorijoje; ✓ Tauragės rajone registruotos viešosios įstaigos veiklą vykdančios Tauragės VVG teritorijoje. ✓ Privatūs juridiniai asmenys registruoti ir veiklą vykdančios VVG teritorijoje
9.1.1.1.6.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonę „Socialinio verslo kūrimas ir plėtra“ turi atitikti numatytą priemonės tikslą ir remiamas priemonės veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: ✓ vietos projektas kuria naujas darbo vietas; ✓ pareiškėjo steigimo dokumentuose numatyti veiklos tikslai susiję su projekte numatyta vykdyti veikla (-omis) (vertinama pagal pareiškėjo steigimo dokumentų duomenis); ✓ pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti vietos projektą (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus dokumentus); ✓ vietos projekto veiklos vykdomos Tauragės VVG

		teritorijoje, t.y. Tauragės r. kaimiškose vietovėse išskyrus Tauragės miestą.
9.1.1.1.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir atrankos kriterijus: 1. <i>Projektas įgyvendinamas partnerystėje su kitomis organizacijomis (pateikiama laisvos formos partnerystės sutartis);</i> 2. <i>Didesnis sukurtų naujų darbo vietų skaičius.</i>
9.1.1.1.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma priklauso nuo sekančių rodiklių: ✓ Sukurta 1 darbo vieta – didžiausia paramos suma negali būti didesnė kaip 49 627,90 Eur. Planuojama įgyvendinti 4 projektus. ✓ Sukurtos 1,5 ir daugiau darbo vietos – didžiausia paramos suma negali būti didesnė kaip 74 441,85 Eur. Planuojama įgyvendinti 2 projektus. ✓ Sukurta 3 darbo vietos – didžiausia paramos suma negali būti didesnė kaip 148 883, 70 Eur. Planuojama įgyvendinti 1 projektą. Iš viso paramos krepšelis priemonei 680 322,00 eurų
9.1.1.1.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 95 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų teikiantiems paraiškas bendruomeninėms organizacijos, NVO ir viešosioms įstaigoms įsteigtoms pagal nevyriausybinę organizacijų plėtros įstatymą. Privatiems juridiniams asmenims vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 80 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.
9.1.1.2. VPS priemonė. Smulkių bendruomeninių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslų kūrimas ir plėtra LEADER-19.2-SAVA-5		
9.1.1.2.1.	VPS priemonės tikslas:	Ugdyti Tauragės rajono VVG teritorijoje veikiančių organizacijų gebėjimus ir stiprinti ekonominį konkurencingumą, skatinant partnerystės ir bendradarbiavimo ryšius tarp sektorių bei didinant vietos produktų ir paslaugų kokybę ir savitumą, taip užtikrinant pridėtinės vertės sukūrimą.
9.1.1.2.2.	Priemonės apibūdinimas	Priemonė yra skirta bendruomenių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslumui ir bendradarbiavimui tarp skirtingų subjektų skatinimui. Pastaruoju metu pastebėta, kad naudojant paramą kaimo plėtrai, nesukuriamas produktas, kuris atvertų galimybes tęstinumui, darbo vietų kūrimui ar jaunų žmonių iki 40

		metų įtraukimui į veiklas bei kitų veiklų vykdymui, projekto įgyvendinimo metu neišnaudojamos esamos patalpos. Problema tame, kad dažnai įgyvendinant vietos projektus nesukuriama pridėtinė vertė didinanti teritorijos ekonominį konkurencingumą. Remiamos veiklos: ✓ Paslaugų, teikiamų kaimo gyventojams kūrimas ir plėtra (švietimo, kultūros, sporto, aplinkos tvarkymo: vejų pjovimas, vaismedžių genėjimas, šiukšlių išvežimas ir pan., namų priežiūros paslaugos, smulkių žemės sklypų įdirbimas, buitinių paslaugų: kirpykla, skalbykla, siuvyklą, batų taisykla, paslaugų susijusių su turiningo laisvalaikio ir aktyvaus poilsio, turizmą skatinančių veiklų, įskaitant edukacines programas ir pan.); ✓ Parama žemės ūkio produktų gamybai, maisto tiekimo grandinės organizavimas, įskaitant žemės ūkio produktų perdirbimą ir (arba) rinkodarą. <i>Žemės ūkio produktų perdirbimas</i> – veikla, kurios metu pakeičiama žemės ūkio produktų pirminė fizinė ir (ar) cheminė sudėtis. <i>Žemės ūkio produktų rinkodara</i> – žemės ūkio produktų supirkimas, surinkimas, paruošimas realizacijai, sandėliavimas, etikečių klijavimas, apdirbimas, rūšiavimas, pakavimas ir pardavimas. Veiklos sritis skirta darbo vietoms kurti. Planuojama, kad pagal šią veiklos sritį bus įgyvendinti 6 vietos projektus. Planuojama sukurti 12 darbo vietų. Iš EURI lėšų planuojama sukurti 3 darbo vietas Planuojamas 2 projektas
9.1.1.2.3.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.1.2.3.1	pelno	☒
9.1.1.2.3.2	ne pelno	☐
9.1.1.2.4.	Tinkami paramos gavėjai	Pareiškėjais gali būti Tauragės rajone registruoti viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys, įregistruoti pagal Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros arba Lietuvos Respublikos Asociacijų arba Viešųjų įstaigų arba Lietuvos Respublikos Labdaros ir paramos fondų įstatymą Tinkami paramos gavėjai: ✓ Tauragės rajone registruotos kaimo bendruomenės ir kitos nevyriausybinės (jaunimo, sporto, kultūros ir kt.) organizacijos veiklą vykdančios Tauragės VVG teritorijoje;

		✓ Tauragės rajone registruotos viešosios įstaigos veiklą vykdančios Tauragės VVG teritorijoje, įsteigtos pagal nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymą.
9.1.1.2.5.	Priemonės tikslinė grupė	Priemonės tikslinės grupės: ✓ Tauragės rajone registruotos kaimo bendruomenės ir kitos nevyriausybines (jaunimo, sporto, kultūros ir kt.) organizacijos veiklą vykdančios Tauragės VVG teritorijoje; ✓ Tauragės rajone registruotos viešosios įstaigos veiklą vykdančios Tauragės VVG teritorijoje, įsteigtos pagal nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymą; ✓ bedarbiai, ypač darbo neturintys jauni žmonės; ✓ kaimo bendruomenių ir kitų organizacijų nariai; ✓ projekto vykdymo teritorijos gyventojai; ✓ turistai ir Tauragės rajono svečiai.
9.1.1.2.6.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonę „Smulkių bendruomeninių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslų kūrimas ir plėtra“ turi atitikti numatytą priemonės tikslą ir remiamas priemonės veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: ✓ vietos projektas kuria naujas darbo vietas; ✓ pareiškėjo steigimo dokumentuose numatyti veiklos tikslai susiję su projekte numatyta vykdyti veikla (-omis) (vertinama pagal pareiškėjo steigimo dokumentų duomenis); ✓ pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti vietos projektą (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus dokumentus); ✓ paraiškos pateikimo metu pareiškėjas aiškiai pagrindžia, kad organizacija turi žmogiškųjų išteklių, kurie planuoja dirbti sukurtose darbo vietose t.y. asmenų, kurie yra kompetentingi projekto veiklų vykdyme po projekto įgyvendinimo ir (arba) planuoja samdyti specialistus, (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus dokumentus (gyvenimo aprašymus, sutartis ir (arba) susitarimus su atitinkamais specialistais).
9.1.1.2.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir atrankos kriterijus: 1. Projekto metu neprašoma lėšų investicijoms į nekilnojamo turto (pastato) statybą, rekonstrukciją arba kapitalinį remontą; 2. Projekto metu sukuriamų darbo vietų skaičius.

9.1.1.2.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma priklauso nuo sekančių rodiklių: ✓ Sukurta ne mažiau kaip 1 darbo vieta – didžiausia paramos suma negali būti didesnė kaip 44 794,75 Eur. Planuojama įgyvendinti 2 projektus. ✓ Sukurtos 2 darbo vietos – didžiausia paramos suma negali būti didesnė kaip 89 589,50 Eur. Planuojama įgyvendinti 2 projektus. ✓ Sukurta 3 ir daugiau darbo vietų – didžiausia paramos suma negali būti didesnė kaip 134 384,25 Eur. Planuojama įgyvendinti 2 projektas. Viso krepšelis priemonei 537 537 eurų. EURI lėšų krepšelis 122 574 eurų
9.1.1.2.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 95 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.
9.1.2. VPS prioritetą Nr. II Kaimo gyventojų socialinio ir kultūrinio aktyvumo ir jaunimo užimtumo skatinimas, kompetencijų didinimas		
9.1.2.1. VPS priemonė Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas LEADER-19.2-SAVA-3		
9.1.2.1.1.	VPS priemonės tikslas: Stiprinti Tauragės rajono bendruomenių, nevyriausybių ir kitų organizacijų narių ir kitų kaimo gyventojų kompetencijas ir skatinti mokymąsi visą gyvenimą.	
9.1.2.1.2.	Priemonės apibūdinimas	Priemonė yra skirta vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymui, įgūdžių įgijimui, kurie tiesiogiai susiję su parengtos VPS priemonių sėkimingu įgyvendinimu. Priemonės įgyvendinimu siekiama skatinti ir didinti projektų vykdytojų aktyvumą, stiprinti bendradarbiavimą, gilinti žinias kitose VPS priemonėse numatytų finansuoti veiklų srityse. Priemonė skirta mokymuisi visą gyvenimą, todėl įgyvendinant ją bus organizuojamos plataus profilio šviečiamosios veiklos socialinio verslo, bendruomeninio verslumo, trumpos maisto tiekimo grandinės, inovacijų taikymo, bendradarbiavimo ir kitose projektų pareiškėjams ir vykdytojams naujose srityse. Naujojo 2014-2020 finansavimo periodo prioritetai smarkiai skiriasi nuo 2007-2013 metų finansavimo periodu remtinų veiklų, todėl būtina įgyvendinti neformalaus švietimo veiklas ne techniniais vietos projektų rengimo ir įgyvendinimo klausimais, ką atliks VVG administracijos darbuotojai, bet pasitelkiant profesionalus, taip pat

		pasinaudojant gerąją Lietuvos partnerių patirtimi paskatinti projektų pareiškėjus įgyvendinti naujas, kitose VPS priemonėse aprašytas veiklas. Remiama veikla: ✓ mokymų (verslumo, socialinio verslumo, inovacijų taikymo kaimo plėtros procesuose, lyderystės, kooperacijos, trumpos maisto tiekimo grandinės organizavimo, perdirbimo ir kitomis temomis, susijusiomis su vietos plėtros strategijoje numatytų priemonių įgyvendinimu) organizavimas; ✓ gerosios patirties konferencijų, išvykų ir kitų veiklų, kuriomis siekiama susipažinti su Lietuvos gerąją patirtimi (verslumo, socialinio verslumo, inovacijų taikymo, lyderystės, kooperacijos, trumpos maisto tiekimo grandinės organizavimo, perdirbimo ir kitose su vietos plėtros strategijos priemonių įgyvendinimu susijusiose srityse), organizavimas. Priemonė nekuria darbo vietų. Planuojama įgyvendinti 2 projektus.
9.1.2.1.3.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.2.1.3.1	<i>pelno</i>	☐
9.1.2.1.3.2	<i>ne pelno</i>	☒
9.1.2.1.4.	Tinkami paramos gavėjai	Pareiškėjais gali būti Tauragės VVG teritorijoje registruoti viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys, įregistruoti Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros arba Lietuvos Respublikos Asociacijų arba Viešųjų įstaigų, biudžetinių įstaigų arba Lietuvos Respublikos Labdaros ir paramos fondų įstatymą. Tinkami paramos gavėjai: ✓ Tauragės VVG teritorijoje registruotos bendruomeninės ir kitos nevyriausybines organizacijos; ✓ Tauragės VVG teritorijoje registruotos viešosios įstaigos.
9.1.2.1.5.	Priemonės tikslinė grupė	✓ kitos nevyriausybines organizacijos ir jų atstovai (projektų pareiškėjai ir vykdytojai); ✓ vietos verslininkai, įskaitant kaimo turizmo sodybų savininkus (projektų pareiškėjai ir vykdytojai); ✓ savivaldybės biudžetinės įstaigos ir jų darbuotojai (projektų pareiškėjai ir vykdytojai).
9.1.2.1.6.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonę turi atitikti numatytą priemonės tikslą ir remiamas priemonės veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: ✓ pareiškėjo steigimo dokumentuose numatyti veiklos tikslai susiję su projekte numatyta vykdyti veikla (-omis) (vertinama pagal pareiškėjo steigimo dokumentų duomenis);

		✓ pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti vietos projektą (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus dokumentus); ✓ Projekte numatyti mokymai bei įgūdžių įgijimas savo tematika turi atitikti VPS priemonių tikslus ir jiems pasiekti reikalingų žinių poreikius.
9.1.2.1.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti tinkamiausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir atrankos kriterijus: <i>1. Didesnis naudos gavėjų skaičius</i> <i>2. Projektas skirtas tų vietos projektų pareiškėjų, vykdytojų ir naudos gavėjų kompetencijai tobulinti, kurie rengdami ir/arba įgyvendindami šį/arba kitą projektą išsipareigoja kurti darbo vietas.</i>
9.1.2.1.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 19 539 Eur. Iš viso paramos krepšelis priemonei 76 480 Eur.
9.1.2.1.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 100 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.
9.1.2.2. VPS priemonė Parama kaimo gyventojų aktyvumo ir pilietiškumo skatinimui, bendrų iniciatyvų rėmimui <i>LEADER-19.2-SAVA-6</i>		
9.1.2.2.1.	VPS priemonės tikslas: Vienyti įvairių amžiaus grupių ir socialinių grupių kaimo žmones ir organizacijas, skatinti jų bendravimą ir bendradarbiavimą, ugdyti savitarpio pagalbos įpročius ir tuo pačiu sukurti gyvenimui ir poilsiui patrauklią aplinką Tauragės rajone.	
9.1.2.2.2.	Priemonės apibūdinimas	Priemonė skirta didinti socialinį, kultūrinį, sveikos gyvensenos ir aktyvaus poilsio potencialą. Vadovaujantis kompleksiniu požiūriu, kaimo gyventojų aktyvinimas efektyvus tik tada, kai jis apima visas žmogiškosios raidos sferas, nes stiprėjant žmonių kultūrinės, socialinės, aktyvios ir turiningos veiklos įgūdžiams sukuriama prielaidos aktyvesnei socialinei pozicijai rasti. Priemone taip pat siekiama paskatinti kaimo jaunimą imtis bendrų iniciatyvų, skatinti jaunimo socialinę, kultūrinę, turiningo laisvalaikio, pažintinę, švietėjišką veiklą, taip mažinant žalingų įpročių paplitimą ir didinant jaunimo motyvą likti kaime. Veiklos sritymis bus įgyvendinamos veiklos, kurios padeda integruoti jaunimą į bendruomenės gyvenimą ir sukuria įvairiapusę jaunimo saviraišką užtikrinančias sąlygas. VVG nusprendė, kad itin aktualu paremti kaimo organizacijų inicijuojamą visai bendruomenei svarbią

		kultūrinę ir socialinę veiklą, atitinkančią daugumos interesus bei poreikius. Tikimasi, kad sėkmingos kultūrinės, socialinės iniciatyvos vienyys kaimo žmones, ugdydys jų bendradarbiavimo, savitarpio pagalbos įpročius ir tuo pačiu sukurs patrauklią gyvenimui ir poilsiui aplinką. Remiamos veiklos: ✓ Parama kaimo gyventojų aktyvumo ir pilietiškumo skatinimui, bendrų iniciatyvų rėmimui (parama renginių, mokymų, seminarų, stovyklų ir pan. organizavimui); ✓ Parama sveikos gyvensenos ir aktyvaus poilsio propagavimui (parama mokymams, užsiėmimams ir kt. renginiams organizuoti); ✓ Parama įvairių jaunimo iniciatyvų kūrimuisi ir motyvacijos gyventi kaime didinimui (parama renginių, mokymų, seminarų, stovyklų ir pan. organizavimui). Priemonė nekurianti darbo vietų. Planuojama, kad pagal šią priemonę bus įgyvendinti 10 vietos projektų.
9.1.2.2.3.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.2.2.3.1	<i>pelno</i>	☐
9.1.2.2.3.2	<i>ne pelno</i>	☒
9.1.2.2.4.	Tinkami paramos gavėjai	Pareiškėjais gali būti Tauragės rajone registruoti viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys, įregistruoti pagal Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros arba Lietuvos Respublikos Asociacijų arba Viešųjų įstaigų arba Lietuvos Respublikos Labdaros ir paramos fondų arba biudžetinių įstaigų įstatymą. Tinkami paramos gavėjai: ✓ Tauragės rajone registruotos kaimo ir religinės bendruomenės ir kitos nevyriausybines (jaunimo, sporto, kultūros ir kt.), organizacijos veiklą vykdančios Tauragės VVG teritorijoje; ✓ Tauragės rajone registruotos viešosios įstaigos veiklą vykdančios Tauragės VVG teritorijoje, įsteigtos pagal nevyriausybinių organizacijų įstatymą; ✓ Tauragės rajono savivaldybės administracija ir jos įstaigos, veiklą vykdančios Tauragės VVG teritorijoje.
9.1.2.2.5.	Priemonės tikslinė grupė	Priemonės tikslinės grupės: ✓ jaunimas iki 29 metų; ✓ jauni žmonės iki 40 metų; ✓ socialiai pažeidžiama grupė (socialinės rizikos šeimoms, vienišiams ir senyviems žmonėms, daugiavaikėms šeimoms, bedarbiams, vaikams, mažamečius vaikus auginančios šeimos, neįgaliesiems ir pan.); ✓ Tauragės VVG teritorijos gyventojai.
9.1.2.2.6.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonę „Parama kaimo gyventojų aktyvumo ir pilietiškumo skatinimui, bendrų

		<i>iniciatyvų rėmimui</i>“ veiklos sritį turi atitikti numatytą priemonės tikslą ir remiamas priemonės veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: ✓ pareiškėjo steigimo dokumentuose numatyti veiklos tikslai susiję su projekte numatyta vykdyti veikla (-omis) (vertinama pagal pareiškėjo steigimo dokumentų duomenis – išlyga taikoma pareiškėjui Tauragės rajono savivaldybės administracijai ir jos biudžetinėms įstaigoms, kurių veiklos tikslai apima visą Tauragės rajoną plačiąja prasme); ✓ pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti vietos projektą (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus dokumentus); ✓ paraiškos pateikimo metu pareiškėjas aiškiai pagrindžia, kad organizacija turi žmogiškųjų išteklių projekte numatytoms veikloms vykdyti t.y. asmenų, kurie yra kompetentingi projekto veiklų vykdyme po projekto įgyvendinimo ir (arba) planuoja samdyti specialistus, (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus dokumentus (gyvenimo aprašymus, sutartis ir (arba) susitarimus su atitinkamais specialistais);
9.1.2.2.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir atrankos kriterijus: 1. <i>Projektas įgyvendinamas partnerystėje su kitais subjektais dalyvaujančiais projekto veiklose ir besinaudojančiais projekto rezultatais;</i> 2. <i>Projektas skirtas aktyvaus poilsio ir turiningo laisvalaikio veiklų vykdymui;</i>
9.1.2.2.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 7 648,00 Eur. Iš viso paramos krepšelis priemonei 76 480 Eur.
9.1.2.2.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 95 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.
9.2. VPS priemonės, turinčios veiklos sritis		
9.2.1. VPS prioritetą Nr. I. Ekonominio gyvybingumo kaimo vietovėse skatinimas		
9.2.1.1. VPS priemonė. Ūkio ir verslo plėtra LEADER-19.2-6.		
9.2.1.1.1.	VPS priemonės tikslas:	Stiprinti Tauragės rajono kaimiškųjų vietovių ekonominį kapitalą, skatinti smulkių kaimo verslų kūrimąsi ir plėtrą.
9.2.1.1.1.1.	1 veiklos sritis	Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti LEADER-19.2-6.2.
9.2.1.1.1.1.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Veiklos sritis skirta ekonominės veiklos kaimo vietovėse kūrimui, konkurencingumo ir užimtumo didinimui. Pagal priemonę parama skiriama ekonominės veiklos, apimančios įvairius ne žemės ūkio verslus, pradžiai.

		Parama <u>ekonominės veiklos pradžiai kaime</u> didina galimybes dalyvauti darbo rinkoje jauniems, nedirbantiems asmenims, skatina veiklos įvairinimą, padeda mažinti ūkio subjektų sezoninį užimtumo svyravimą ir prisideda prie demografinės padėties kaime stabilizavimo. Remiama veikla: ✓ parama fizinių ir privačių juridinių asmenų ekonominės veiklos pradžiai kaimo vietovėse, apimančiai įvairius ne žemės ūkio verslus, produktų gamybą, apdorojimą, perdirbimą, jų pardavimą, įvairių paslaugų teikimą, įskaitant paslaugas žemės ūkiui; ✓ parama aktyvaus poilsio ir turizmo paslaugų kūrimui; ✓ paslaugų, teikiamų kaimo gyventojams kūrimas ir plėtra (<i>aplinkos tvarkymo: vejų pjovimas, vaismedžių genėjimas, šiukšlių išvežimas ir pan., namų priežiūros paslaugos, smulkių žemės sklypų įdirbimas, buitinių paslaugų: kirpykla, skalbykla, siuvykla, batų taisykla ir pan.</i>). Veikla skirta darbo vietoms kurti. Planuojama, kad pagal šią veiklos sritį bus įgyvendinti 3 vietos projektai. Planuojama sukurti 3 darbo vietas.
9.2.1.1.1.1.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.1.1.1.1.2.1	<i>pelno</i>	☒
9.2.1.1.1.1.2.2	<i>ne pelno</i>	☐
9.2.1.1.1.1.3.	Tinkami paramos gavėjai	Pareiškėjais gali būti Tauragės VVG teritorijoje registruoti fiziniai ir privatūs juridiniai asmenys. Tinkami paramos gavėjai: ✓ Tauragės rajone (išskyrus Tauragės miestą) registruoti fiziniai, vyresni nei 18 metų, asmenys. ✓ Privatūs juridiniai asmenys registruoti ir veiklą vykdančys VVG teritorijoje (registruoti ne ilgiau kaip 12 mėnesių paraiškos pateikimo dienai)
9.2.1.1.1.1.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	Priemonės tikslinė grupė – Tauragės rajone (išskyrus Tauragės miestą) registruoti fiziniai asmenys, vyresni nei 18 metų amžiaus ir privatūs juridiniai asmenys
9.2.1.1.1.1.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritį „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“ turi atitikti numatytą priemonės tikslą ir remiamą veiklą. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams:

		✓ projekte numatytos veiklos atitinka bent vieną priemonės įgyvendinimo taisyklėse pateiktame veiklų sąrašė nurodytą veiklą (pagal EVRK).
9.2.1.1.1.1.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir atrankos kriterijus : 1. Didesnis sukurtų naujų darbo vietų skaičius; 2. Pareiškėjo amžius iki 29 m.; 3. Pareiškėjas turi profesinį, aukštesnįjį ir (arba) aukštąjį išsilavinimą, ir (arba) kvalifikacijos kursų, ir (arba) darbinės patirties projekto metu kuriamo verslo ir (arba) vadybos srityje.
9.2.1.1.1.1.7.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 47 799,67 Eur. Viso paramos krepšelis veiklos sričiai 143 399 Eur
9.2.1.1.1.1.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 70 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.
9.2.1.1.1.2.	2 veiklos sritis	Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti LEADER-19.2-6.4.
9.2.1.1.1.2.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Veiklos sritis skirta smulkių kaimo verslo įmonių ekonominio aktyvumo didinimui ir veiklos plėtrai. Priemone siekiama didinti smulkių verslų kaime konkurencingumą ir ekonominį gyvybingumą, mažinti atotrūkį nuo miesto ir kaimo, kurti naujas ir išlaikyti esamas darbo vietas kaimuose. Remiama veikla: ✓ parama smulkiam verslui, nesusijusiam su žemės ūkio veikla, kaime plėtoti, apimančiam įvairius ne žemės ūkio verslus, produktų gamybą, apdorojimą, perdirbimą, jų pardavimą, įvairių paslaugų teikimą, įskaitant paslaugas žemės ūkiui; ✓ parama aktyvaus poilsio ir turizmo paslaugų plėtrai. Veiklos sritis skirta darbo vietoms kurti . Planuojama, kad pagal šią veiklos sritį bus įgyvendinti 3 vietos projektai. Planuojama sukurti 3 darbo vietas.
9.2.1.1.1.2.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.1.1.1.2.2.1	pelno	☒
9.2.1.1.1.2.2.2	ne pelno	☐
9.2.1.1.1.2.3.	Tinkami paramos gavėjai	Pareiškėjais gali būti Tauragės rajone registruoti (išskyrus miestą) privatūs juridiniai asmenys ir ūkininkai (fiziniai

		asmenys, deklaravę nuolatinę gyvenamąją vietą ir (arba) įregistravę žemės ūkio valdą ir ūkį bei veikiantys Tauragės r. VVG teritorijoje Tinkami paramos gavėjai: ✓ Tauragės rajone (išskyrus miestą) registruoti, veiklą vykdančys privatūs juridiniai asmenys (individualios įmonės, uždarnosios akcinės bendrovės). ✓ Ūkininkai (fiziniai asmenys, deklaravę nuolatinę gyvenamąją vietą ir (arba) įregistravę žemės ūkio valdą ir ūkį bei veikiantys Tauragės r. VVG teritorijoje).
9.2.1.1.1.2.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	Priemonės tikslinė grupė: ✓ Tauragės rajone (išskyrus miesto gyventojus) registruoti, veiklą vykdančys privatūs juridiniai asmenys ir ūkininkai (fiziniai asmenys, deklaravę nuolatinę gyvenamąją vietą ir (arba) įregistravę žemės ūkio valdą ir ūkį bei veikiantys Tauragės r. VVG teritorijoje).
9.2.1.1.1.2.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritį „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti“ turi atitikti numatytą priemonės tikslą ir remiamą veiklą. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: ✓ pareiškėjas ekonominę veiklą vykdo ne trumpiau nei 1 metus iki paraiškos pateikimo dienos; ✓ pareiškėjo steigimo dokumentuose numatytos veiklos tikslai atitinka projekte numatytą vykdyti veiklą (-as); ✓ privataus juridinio asmens darbuotojų skaičius paraiškos teikimo metu negali viršyti 10 darbuotojų; ✓ projekte numatytos veiklos atitinka bent vieną priemonės įgyvendinimo taisyklėse pateiktame veiklų sąrašė nurodytą veiklą (EVRK).
9.2.1.1.1.2.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir atrankos kriterijus: 1. Didesnis sukurtų naujų darbo vietų skaičius; 2. Pareiškėjo vadovas ir (arba) už projekto metu sukurtų veiklų vykdymą atsakingas (-i) asmuo (-enys) (darbuotojas (-ai)) turi profesinį, aukštesnįjį ir (arba) aukštąjį išsilavinimą, ir (arba) kvalifikacijos kėlimo kursus, ir (arba) praktinę patirtį įrodantys dokumentai projekto metu kuriamo verslo ir (arba) vadybos srityje; 3. Projekto veiklomis (rezultatai) kuriamos inovacijos teritorijos (projekto įgyvendinimo) ir (arba) rajono (Tauragės VVG teritorijos) lygmeniu.

9.2.1.1.1.2.7.	Didžiausia paramos suma projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 47 799,67 Eur. Viso paramos krepšelis veiklos sričiai 143 399 Eur.
9.2.1.1.1.2.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 70 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.
9.2.1.2. VPS priemonė. Investicijos į materialųjį turtą LEADER-19.2-4		
9.2.1.2.1.	VPS priemonės tikslas: Stiprinti Tauragės rajono kaimiškųjų vietovių ekonominį kapitalą, skatinti smulkių kaimo verslų kūrimąsi ir plėtrą.	
9.2.1.2.1.3.	1 veiklos sritis	Parama žemės ūkio produktų perdirbimui ir rinkodarai LEADER-19.2-4.2.
9.2.1.2.1.3.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Veiklos sritis skirta didinti žemės ūkio subjektų gyvybingumą ir konkurencingumą, užtikrinti inovacijų diegimą, skatinti maisto tiekimo grandinės organizavimą, įskaitant žemės ūkio produktų perdirbimą ir tiekimą rinkai, kartu skatinant partnerystę ir bendradarbiavimą. Atsižvelgiant į gyventojų senėjimą kaimuose, jaunų žmonių emigraciją iš kaimo, didesnis dėmesys bus skiriamas jauniems ūkininkams, kurie yra verslesni, labiau linkę diegti inovacijas. Remiama veikla: ✓ parama žemės ūkio produktų (vaisių, uogų, daržovių, grybų ir augalininkystės produktų) perdirbimui ir (arba) inovacijų, naujų technologijų bei procesų diegimui, siekiant sukurti naujus ir (arba) aukštesnės pridėtinės vertės, geresnės kokybės produktus; ✓ žemės ūkio produktų (vaisių, uogų, daržovių, grybų ir augalininkystės produktų) rinkodara; ✓ žemės ūkio produktų (vaisių, uogų, daržovių, grybų ir augalininkystės produktų) rinkodara, susijusi su naujomis rinkomis, trumpomis tiekimo grandinėmis ir (arba) plėtra. <i>Žemės ūkio produktų perdirbimas</i> – veikla, kurios metu pakeičiama žemės ūkio produktų pirminė fizinė ir (ar) cheminė sudėtis. <i>Žemės ūkio produktų rinkodara</i> – žemės ūkio produktų supirkimas, surinkimas, paruošimas realizacijai, sandėliavimas, etikečių klijavimas, apdirbimas, rūšiavimas, pakavimas ir pardavimas. Veiklos sritis skirta darbo vietoms kurti. Planuojama, kad pagal šią veiklos sritį bus įgyvendinti 3 vietos projektai. Planuojama sukurti 3 darbo vietas.
9.2.1.2.1.3.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	

9.2.1.2.1.3.2.1	<i>pelno</i>	☒
9.2.1.2.1.3.2.2	<i>ne pelno</i>	☐
9.2.1.2.1.3.3.	Tinkami paramos gavėjai	Pareiškėjais gali būti Tauragės rajone (išskyrus miestą) registruoti privatūs juridiniai ir fiziniai asmenys. Tinkami paramos gavėjai: ✓ ūkininkas (fizinis asmuo, įregistravęs žemės ūkio valdą ir ūkį savo vardu); ✓ naujai įregistruoti arba veikiantys juridiniai asmenys, užsiimantys žemės ūkio produktų perdirbimu ir (arba) rinkodara (individualios įmonės, uždaroji akcinė bendrovė).
9.2.1.2.1.3.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	Priemonės tikslinė grupė: ➤ ūkininkai; ➤ privatūs juridiniai asmenys.
9.2.1.2.1.3.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonės „Investicijos į materialųjį turtą“ veiklos sritį „Parama žemės ūkio produktų perdirbimui ir rinkodarai“ turi atitikti numatytą priemonės tikslą ir remiamą veiklą. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: ✓ jei paraišką teikia ūkininkas (fizinis asmuo) jo deklaruota gyvenamoji vieta turi būti vietovė patenkanti į Tauragės VVG teritoriją; ✓ jei paraišką teikia privatus juridinis asmuo registruotas ir veiklą vykdomas Tauragės VVG teritorijoje, pareiškėjo steigimo dokumentuose numatytos veiklos tikslai atitinka projekte numatytą vykdyti veiklą (-as); ✓ asmenų, dirbančių pas pareiškėją fizinį asmenį – ūkininką, arba privataus juridinio asmens darbuotojų skaičius paraiškos teikimo metu negali viršyti 10 darbuotojų;
9.2.1.2.1.3.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir atrankos kriterijus: 1. Paraišką teikia ūkininkas (fizinis asmuo) jaunesnis kaip 40 metų arba privatus juridinis asmuo, kurio darbuotojų amžiaus vidurkis yra mažesnis kaip 40 metų; 2. Didesnis sukurtų naujų darbo vietų skaičius; 3. Projekto veiklomis (rezultatai) kuriamos inovacijos projekto vykdymo teritorijos ir (arba) rajono (Tauragės VVG teritorijos) lygmeniu; 4. projektą teikia keli subjektai – bendradarbiavimas.

9.2.1.2.1.3.7.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 47 799,67 Eur. Viso paramos krepšelis veiklos sričiai 143 399 Eur.
9.2.1.2.1.3.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 70 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.
9.2.3. VPS prioritetą Nr. II. Kaimo gyventojų socialinio ir kultūrinio aktyvumo ir jaunimo užimtumo skatinimas, kompetencijų didinimas		
9.2.3.1. VPS priemonė. Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse LEADER-19.2.-7		
9.2.3.1.1.	VPS priemonės tikslas: Gerinti gyvenimo kokybę Tauragės rajono kaimiškose teritorijose, kurti gyvenimui ir laisvalaikiui patrauklią ir patogią aplinką	
9.2.3.1.1.1.	1 veiklos sritis	Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimtys infrastruktūrą LEADER-19.2-7.2.
9.2.3.1.1.1.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Priemonė yra investicinio pobūdžio, skirta viešųjų erdvių ir pastatų, kuriuose vykdoma laisvalaikio, poilsio, sporto, kultūrinė, socialinė ir kt. veikla kaime, atnaujinimui ir įrengimui. Priemonė skirta gerinti gyvenamąją aplinką siekiant mažinti socialinę atskirtį ir ekonominę atotrūkį, skatinant vietos gyventojų aktyvumą, bendradarbiavimą, jaunimo įtraukimą į veiklų vykdymą ir iniciatyvų kūrimąsi Tauragės rajone. Remiamos veiklos: ✓ investicijos į visų rūšių mažos apimtys infrastruktūrą (objektų, kuriuose teikiamos paslaugos – prekyviečių, bendruomenės namų, parapijos namų, mokyklų, darželių, aikščių, viešųjų erdvių ir kt. objektų – atnaujinimas ir tvarkymas); Priemonė nekurianti darbo vietų. Planuojama, kad pagal šią priemonę bus įgyvendinti 4 vietos projektai.
9.2.3.1.1.1.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.3.1.1.1.2.1	pelno	☐
9.2.3.1.1.1.2.2	ne pelno	☒
9.2.3.1.1.1.3.	Tinkami paramos gavėjai	Pareiškėjais gali būti Tauragės rajone registruoti viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys, įregistruoti pagal Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros arba Lietuvos Respublikos Asociacijų arba Viešųjų įstaigų arba Lietuvos Respublikos Labdaros ir paramos fondų įstatymą arba biudžetinių įstaigų įstatymą. Tinkami paramos gavėjai: ✓ Tauragės rajone registruotos kaimo ir religinės bendruomenės ir kitos nevyriausybines (jaunimo, sporto, kultūros ir kt.) organizacijos, veikiantiems Tauragės VVG teritorijoje;

		✓ Tauragės rajone registruotos viešosios įstaigos, veikiančios Tauragės VVG teritorijoje, įsteigtos pagal nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymą; ✓ Tauragės rajono savivaldybės administracija ir jos įstaigos, veikiančios Tauragės VVG teritorijoje.
9.2.3.1.1.1.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	Priemonės tikslinės grupės: ✓ Tauragės rajono gyventojai; ✓ Tauragės rajono lankytojai.
9.2.3.1.1.1.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal veiklos sritį „Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“ turi atitikti numatytą veiklos srities tikslą ir remiamas priemonės veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: ✓ pareiškėjo steigimo dokumentuose numatyti veiklos tikslai susiję su projekte numatyta vykdyti veikla (-omis) (vertinama pagal pareiškėjo steigimo dokumentų duomenis – išlyga taikoma pareiškėjui Tauragės rajono savivaldybės administracijai ir jos biudžetinėms įstaigoms, kurių veiklos tikslai apima visą Tauragės rajoną plačiąja prasme); ✓ pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti vietos projektą (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus dokumentus); ✓ paraiškos pateikimo metu pareiškėjas aiškiai pagrindžia, kad organizacija turi žmogiškųjų išteklių projekte numatytoms veikloms vykdyti t.y. asmenų, kurie yra kompetentingi projekto veiklų vykdyme po projekto įgyvendinimo ir (arba) planuoja samdyti specialistus, (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus dokumentus (gyvenimo aprašymus, sutartis ir (arba) susitarimus su atitinkamais specialistais).
9.2.3.1.1.1.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir atrankos kriterijus: 1. prie projekto prisideda nuosavomis lėšomis; 2. projektas įgyvendinamas partnerystėje su kitais subjektais dalyvaujančiais projekto veiklose ir besinaudojančiais projekto rezultatais (pateikiamos laisos formos bendradarbiavimo sutartys).
9.2.3.1.1.1.7.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 24 403,00 Eur. Iš viso paramos krepšelis priemonei 97 612 Eur.

9.2.3.1.1.1.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 80 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.
----------------	----------------------------------	---

10. VPS įgyvendinimo veiksmų planas		
	Planuojami veiksmai	Sąsaja su VPS ir priemonėmis
10.1.	2015 m.	
10.1.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu:	VPS vertinimas
10.1.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:	VPS vertinimas
10.2.	2016 m.	
10.2.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: ✓ Atsakinėjama į VPS vertintojų užklausas. ✓ VPS finansavimo sutarties pasirašymas. ✓ Rengiamas 2016 ir 2017 metams finansinis VPS administravimo išlaidų planas ✓ Vykdomi viešinimo informaciniai renginiai, asmeniniai susitikimai su potencialiais pareiškėjais. Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse, Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu administravimo taisyklių reikalavimais, bei vietos projektų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklių reikalavimais. Kitų su vietos plėtros strategijos administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.	
10.2.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: 1. Tauragės VVG strategijos Prioritetų ir Priemonių pristatymas ir detalus išaiškinimas potencialiems vietos projektų vykdytojams. 2. Gyventojų, vietos verslininkų ir kitų suinteresuotų asmenų apklausa apie aktualias mokymų, informacinių renginių bei seminarų temas. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus bus	1- 4 veiklos susijusios su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo.

	organizuojami mokymai, seminarai ir informaciniai renginiai aktualūs potencialiems vietos projektų vykdytojams. Gyventojų aktyvinimo renginiai, išvykos. Informacijos apie kvietimus talpinimas	
10.3.	2017 m.	
10.3.1.	<i>Susiję su VPS įgyvendinimu:</i> I kvietimas teikti vietos projektų paraiškas (III ktv): ✓ kvietimo teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas; ✓ vietos projektų paraiškų rinkimas; ✓ gautų vietos projektų vertinimas; ✓ vietos projektų vertinimo ataskaitų rengimas; ✓ paramos sutarčių sudarymas. Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse, Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu administravimo taisyklių reikalavimais, bei vietos projektų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklių reikalavimais. <i>Kitų su vietos plėtros strategijos administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.</i>	<i>Kvietimą planuojama skelbti šioms vietos plėtros strategijos priemonėms:</i> Priemonės LEADER-19.2.-7. „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“.
10.3.2.	<i>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</i> 1. Tauragės VVG strategijos Prioritetų ir Priemonių pristatymas ir detalus išaiškinimas potencialiems vietos projektų vykdytojams. 2. Informacinių renginių organizavimas siekiant sudominti potencialius vietos projektų teikėjus bei vykdytojus, organizuojant seminarus, kurių metu bus dirbama su vietos projektų idėjomis ir aptariamos jų įgyvendinimo galimybės. 3. Organizuojami praktiniai mokymai susiję su paraiškos	1-3 veiklos susijusios su I-ojo kvietimo metu planuojamomis finansuoti vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis. 4-5 veiklos susijusios su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo.

	pildymų, reikiamų dokumentų pateikimu, verslo plano rengimu, ataskaitų rengimu, taip užtikrinant kokybišką projektų parengimą bei įgyvendinimą. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projektų rengimo ir įgyvendinimo veiklomis. 4. Gyventojų, vietos verslininkų ir kitų suinteresuotų asmenų apklausa apie aktualias mokymų, informacinių renginių bei seminarų temas. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus bus organizuojami mokymai, seminarai ir informaciniai renginiai aktualūs potencialiems vietos projektų vykdytojams. 5. Siekiant parengti kokybišką tarpinę vietos plėtros strategijos vertinimo ataskaitą bus organizuojami informaciniai renginiai susiję su vietos projektų kiekybinių ir kokybinių rezultatų skaičiavimu ir aprašymu, vykdytų vietos projektų veiklų aprašymu ir pagrindimu.	
10.4.	2018 m.	
10.4.1.	<i>Susiję su VPS įgyvendinimu:</i> 2017 m. gautų vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas: ✓ projektų įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); ✓ vietos projektų patikros vietoje; ✓ vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo. I –IXkvietimai teikti vietos projektų paraiškas (I -IV ktv): ✓ kvietimo teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas; ✓ vietos projektų paraiškų rinkimas; ✓ gautų vietos projektų vertinimas; ✓ vietos projektų vertinimo ataskaitų rengimas; ✓ paramos sutarčių sudarymas.	<i>Kvietimą planuojama skelbti šioms vietos plėtros strategijos priemonėms:</i> Priemonės LEADER-19.2-6. „Ūkio ir verslo plėtra“: LEADER-19.2-6.4.Vaiklos sritis: „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti“; LEADER-19.2-6.2.Vaiklos sritis: „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“ Priemonė:LEADER-19.2-4 „Investicijos į materialųjį turtą“ LEADER-19.2-4.2.Vaiklos sritis: „Parama žemės ūkio produktų perdirbimui ir rinkodarai“ Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-1. „Socialinio verslo kūrimas ir plėtra“.

	Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse, Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu administravimo taisyklių reikalavimais, bei vietos projektų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklių reikalavimais. <i>Kitų su vietos plėtros strategijos administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.</i>	Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-6. „Parama kaimo gyventojų aktyvumo ir pilietiškumo skatinimui, bendrų iniciatyvų rėmimui“. Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-3. „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“. Priemonės LEADER-19.2.-7. „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“.
10.4.2.	<i>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</i> 1. Tauragės VVG strategijos Prioritetų ir Priemonių pristatymas ir detalus išaiškinimas potencialiems vietos projektų vykdytojams. 2. Informacinių renginių organizavimas siekiant sudominti potencialius vietos projektų teikėjus bei vykdytojus, organizuojant seminarus, kurių metu bus dirbama su vietos projektų idėjomis ir aptariamos jų įgyvendinimo galimybės. 3. Organizuojami praktiniai mokymai susiję su paraiškos pildymu, reikiamų dokumentų pateikimu, verslo plano rengimu, ataskaitų rengimu, taip užtikrinant kokybišką projektų parengimą bei įgyvendinimą. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projektų rengimu ir įgyvendinimo veiklomis. 4. Gyventojų, vietos verslininkų ir kitų suinteresuotų asmenų apklausa apie aktualias mokymų, informacinių renginių bei seminarų temas. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus bus	1-3 veiklos susijusios su I-IXojo kvietimų metu planuojamomis finansuoti vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis. 4 veikla susijusi su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo.

	organizuojami mokymai, seminarai ir informaciniai renginiai aktualūs potencialiems vietos projektų vykdytojams.	
10.5.	2019 m.	
10.5.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: 2017 m., 2018 m. gautų vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas: ✓ projektų įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); ✓ vietos projektų patikros vietoje; ✓ vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo. X - XIII kvietimai teikti vietos projektų paraiškas (I -IV ktv): ✓ kvietimo teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas; ✓ vietos projektų paraiškų rinkimas; ✓ gautų vietos projektų vertinimas; ✓ vietos projektų vertinimo ataskaitų rengimas; ✓ paramos sutarčių sudarymas. Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse, Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu administravimo taisyklių reikalavimais, bei vietos projektų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklių reikalavimais. Kitų su vietos plėtros strategijos administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.	Kvietimus planuojama skelbti šioms vietos plėtros strategijos priemonėms: Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-5. „Smulkių bendruomeninių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslų kūrimas ir plėtra“. Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-6. „Parama kaimo gyventojų aktyvumo ir pilietiškumo skatinimui, bendrų iniciatyvų rėmimui“. Priemonės LEADER-19.2-6. „Ūkio ir verslo plėtra“: LEADER-19.2-6.4.Veiklos sritis: „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti“; LEADER-19.2-6.2.Veiklos sritis: „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“ Priemonė:LEADER-19.2-4 „Investicijos į materialųjį turtą“ LEADER-19.2-4.2.Veiklos sritis: „Parama žemės ūkio produktų perdirbimui ir rinkodarai“
10.5.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: 1. Tauragės VVG strategijos Prioritetų ir Priemonių	1-3 veiklos susijusios su X - XIII-ojo kvietimų metu planuojamomis finansuoti vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis.

	pristatymas ir detalus išaiškinimas potencialiems vietos projektų vykdytojams. 2. Informacinių renginių organizavimas siekiant sudominti potencialius vietos projektų teikėjus bei vykdytojus, organizuojant seminarus, kurių metu bus dirbama su vietos projektų idėjomis ir aptariamos jų įgyvendinimo galimybės. 3. Organizuojami praktiniai mokymai susiję su paraiškos pildymu, reikiamų dokumentų pateikimu, verslo plano rengimu, ataskaitų rengimu, taip užtikrinant kokybišką projektų parengimą bei įgyvendinimą. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projektų rengimo ir įgyvendinimo veiklomis. 4. Gyventojų, vietos verslininkų ir kitų suinteresuotų asmenų apklausa apie aktualias mokymų, informacinių renginių bei seminarų temas. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus bus organizuojami mokymai, seminarai ir informaciniai renginiai aktualūs potencialiems vietos projektų vykdytojams. 5. Siekiant parengti kokybišką tarpinę vietos plėtros strategijos vertinimo ataskaitą bus organizuojami informaciniai renginiai susiję su vietos projektų kiekybinių ir kokybinių rezultatų skaičiavimu ir aprašymu, vykdytų vietos projektų veiklų aprašymu ir pagrindimu.	4 -5 veikla susijusi su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo.
10.6.	2020 m.	
10.6.1.	<i>Susiję su VPS įgyvendinimu:</i> 2017 m., 2018 m. ir 2019 m. gautų vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas: ✓ projektų įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); ✓ vietos projektų patikros vietoje; ✓ vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo.	<i>Kvietimus planuojama skelbti šioms vietos plėtros strategijos priemonėms:</i> Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-1. „Socialinio verslo kūrimas ir plėtra“.

	XIV-XIX kvietimai teikti vietos projektų paraiškas (I-IV ktv): ✓ kvietimo teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas; ✓ vietos projektų paraiškų rinkimas; ✓ gautų vietos projektų vertinimas; ✓ vietos projektų vertinimo ataskaitų rengimas; ✓ paramos sutarčių sudarymas. Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse, Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu administravimo taisyklių reikalavimais, bei vietos projektų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklių reikalavimais. <i>Kitų su vietos plėtros strategijos administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.</i>	Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-5. „Smulkių bendruomeninių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslų kūrimas ir plėtra“. Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-6. „Parama kaimo gyventojų aktyvumo ir pilietiškumo skatinimui, bendrų iniciatyvų rėmimui“. Priemonės LEADER-19.2-6. „Ūkio ir verslo plėtra“: LEADER-19.2-6.4.Veiklos sritis: „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti“; LEADER-19.2-6.2.Veiklos sritis: „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“ Priemonė:LEADER-19.2-4 „Investicijos į materialųjį turtą“ LEADER-19.2-4.2.Veiklos sritis: „Parama žemės ūkio produktų perdirbimui ir rinkodarai“ Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-3. „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“.
10.6.2.	<i>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</i> 1. Tauragės VVG strategijos Prioritetų ir Priemonių pristatymas ir detalus išaiškinimas potencialiems vietos projektų vykdytojams. 2. Informacinių renginių organizavimas siekiant sudominti potencialius vietos projektų teikėjus bei vykdytojus, organizuojant seminarus, kurių metu bus dirbama su vietos projektų idėjomis ir aptariamos jų įgyvendinimo galimybės. 3. Organizuojami praktiniai mokymai susiję su paraiškos pildymu, reikiamų dokumentų pateikimu, verslo plano rengimu, ataskaitų rengimu, taip užtikrinant kokybišką projektų parengimą bei įgyvendinimą. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos	1-3 veiklos susijusios su XIV-XIX-ojo kvietimų metu planuojamomis finansuoti vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis. 4 veikla susijusi su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo.

	politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projektų rengimo ir įgyvendinimo veiklomis. 4. Gyventojų, vietos verslininkų ir kitų suinteresuotų asmenų apklausa apie aktualias mokymų, informacinių renginių bei seminarų temas. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus bus organizuojami mokymai, seminarai ir informaciniai renginiai aktualūs potencialiems vietos projektų vykdytojams.	
10.7.	2021 m.	
10.7.1.	<i>Susiję su VPS įgyvendinimu:</i> 2016 m., 2017 m., 2018 m. 2019 m. ir 2020 m. gautų vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas: ✓ projektų įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); ✓ vietos projektų patikros vietoje; ✓ vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo. XX-XXI kvietimai teikti vietos projektų paraiškas (I -IV ktv): ✓ kvietimo teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas; ✓ vietos projektų paraiškų rinkimas; ✓ gautų vietos projektų vertinimas; ✓ vietos projektų vertinimo ataskaitų rengimas; ✓ paramos sutarčių sudarymas. Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse, Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu administravimo taisyklių reikalavimais, bei vietos projektų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklių reikalavimais. <i>Kitų su vietos plėtros strategijos administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.</i>	<i>Kvietimai planuojama skelbti šioms vietos plėtros strategijos priemonėms:</i> Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-3. „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“. Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-1. „Socialinio verslo kūrimas ir plėtra“. Papildomi kvietimai pagal situaciją suvedus įgyvendinamos VPS likučius

10.7.2.	<i>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</i> 1. Tauragės VVG strategijos Prioritetų ir Priemonių pristatymas ir detalus išaiškinimas potencialiems vietos projektų vykdytojams. 2. Informacinių renginių organizavimas siekiant sudominti potencialius vietos projektų teikėjus bei vykdytojus, organizuojant seminarus, kurių metu bus dirbama su vietos projektų idėjomis ir aptariamomis jų įgyvendinimo galimybėmis. 3. Organizuojami praktiniai mokymai susiję su paraiškos pildymu, reikiamų dokumentų pateikimu, verslo plano rengimu, ataskaitų rengimu, taip užtikrinant kokybišką projektų parengimą bei įgyvendinimą. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projektų rengimo ir įgyvendinimo veiklomis. 4. Gyventojų, vietos verslininkų ir kitų suinteresuotų asmenų apklausa apie aktualias mokymų, informacinių renginių bei seminarų temas. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus bus organizuojami mokymai, seminarai ir informaciniai renginiai aktualūs potencialiems vietos projektų vykdytojams. 5. Siekiant parengti kokybišką tarpinę vietos plėtros strategijos vertinimo ataskaitą bus organizuojami informaciniai renginiai susiję su vietos projektų kiekybinių ir kokybinių rezultatų skaičiavimu ir aprašymu, vykdytų vietos projektų veiklų aprašymu ir pagrindimu.	1-3 veiklos susijusios su XX-XXI-ojo kvietimų metu planuojamomis finansuoti vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis. 4-5 veiklos susijusi su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo.
10.8.	2022 m.	
10.8.1.	<i>Susiję su VPS įgyvendinimu:</i> 2017 m., 2018 m., 2019 m. ir 2020 m. gautų vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas: ✓ projektų įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); ✓ vietos projektų patikros vietoje;	<i>Kvietimą planuojama skelbti šioms vietos plėtros strategijos priemonėms:</i> Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-5. „Smulkių bendruomeninių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslų kūrimas ir plėtra“.

	✓ vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo. XXII_XXIV kvietimas teikti vietos projektų paraiškas (–II - III ktv): ✓ kvietimo teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas; ✓ vietos projektų paraiškų rinkimas; ✓ gautų vietos projektų vertinimas; ✓ vietos projektų vertinimo ataskaitų rengimas; ✓ paramos sutarčių sudarymas. Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse, Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu administravimo taisyklių reikalavimais, bei vietos projektų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklių reikalavimais. <i>Kitų su vietos plėtros strategijos administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.</i>	Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-5. „Smulkių bendruomeninių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslų kūrimas ir plėtra“. Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-6. „Parama kaimo gyventojų aktyvumo ir pilietiškumo skatinimui, bendrų iniciatyvų rėmimui“.
10.8.2.	<i>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</i> 1. Tauragės VVG strategijos Prioritetų ir Priemonių pristatymas ir detalus išaiškinimas potencialiems vietos projektų vykdytojams. 2. Informacinių renginių organizavimas siekiant sudominti potencialius vietos projektų teikėjus bei vykdytojus, organizuojant seminarus, kurių metu bus dirbama su vietos projektų idėjomis ir aptariamos jų įgyvendinimo galimybės. 3. Organizuojami praktiniai mokymai susiję su paraiškos pildymu, reikiamų dokumentų pateikimu, verslo plano rengimu, ataskaitų rengimu, taip užtikrinant kokybišką projektų parengimą bei įgyvendinimą. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos	1-3 veiklos susijusios su XXII - XXIV-ojo kvietimo metu planuojamomis finansuoti vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis. 4 veikla susijusi su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo.

	politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projektų rengimo ir įgyvendinimo veiklomis. 4. Gyventojų, vietos verslininkų ir kitų suinteresuotų asmenų apklausa apie aktualias mokymų, informacinių renginių bei seminarų temas. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus bus organizuojami mokymai, seminarai ir informaciniai renginiai aktualūs potencialiems vietos projektų vykdytojams.	
10.9.	2023 m.	
10.9.1.	<i>Susiję su VPS įgyvendinimu:</i> ✓ 2019 m., 2020 m., 2021 m., ir 2022 m. gautų vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas: ✓ projektų įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); ✓ vietos projektų patikros vietoje; ✓ vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo. Planuojamas XXV (rezervinis) kvietimas teikti vietos projektų paraiškas (I ktv): ✓ kvietimo teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas; ✓ vietos projektų paraiškų rinkimas; ✓ gautų vietos projektų vertinimas; ✓ vietos projektų vertinimo ataskaitų rengimas; ✓ paramos sutarčių sudarymas. Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse, Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu administravimo taisyklių reikalavimais, bei vietos projektų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklių reikalavimais. Su vietos plėtros strategijos administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.	Vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra susiję su VI-ojo – XXIV-ojo kvietimų priemonėmis ir veiklos sritimis. XXV-asis (rezervinis) kvietimas teikti vietos projektų paraiškas, susijęs su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis. Kvietimas bus skelbiamas atsižvelgiant į sutaupytas vietos plėtros strategijos lėšas.

10.9.2.	<i>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</i> 1. Tauragės VVG strategijos Prioritetų ir Priemonių pristatymas ir detalus išaiškinimas potencialiems vietos projektų vykdytojams. 2. Informacinių renginių organizavimas siekiant sudominti potencialius vietos projektų teikėjus bei vykdytojus, organizuojant seminarus, kurių metu bus dirbama su vietos projektų idėjomis ir aptariamos jų įgyvendinimo galimybės. 3. Organizuojami praktiniai mokymai susiję su paraiškos pildymu, reikiamų dokumentų pateikimu, verslo plano rengimu, ataskaitų rengimu, taip užtikrinant kokybišką projektų parengimą bei įgyvendinimą. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projektų rengimo ir įgyvendinimo veiklomis. 4. Siekiant parengti kokybišką galutinę vietos plėtros strategijos vertinimo ataskaitą bus organizuojami informaciniai renginiai susiję su vietos projektų kiekybinių ir kokybinių rezultatų skaičiavimu ir aprašymu, vykdytų vietos projektų veiklų aprašymu ir pagrindimu.	1-3 veiklos susijusios su XXV-ojo kvietimo metu planuojamomis finansuoti vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis. 4 veiklos susijusi su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo.
10.10.	2024 m	
10.10.1	<i>Susiję su VPS įgyvendinimu:</i> ✓ 2021 m., 2022 m. ir 2023 m. gautų vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas: ✓ projektų įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos); ✓ vietos projektų patikros vietoje; vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo Planuojamas XXVI (rezervinis) kvietimas teikti vietos projektų paraiškas (I ktv): ✓ kvietimo teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas;	Vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra susiję su VI-ojo –XXV-ojo kvietimų priemonėmis ir veiklos sritimis. XXV-asis (rezervinis) kvietimas teikti vietos projektų paraiškas, susijęs su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis. Kvietimas bus skelbiamas atsižvelgiant į sutaupytas vietos plėtros strategijos lėšas

	✓ vietos projektų paraiškų rinkimas; ✓ gautų vietos projektų vertinimas; ✓ vietos projektų vertinimo ataskaitų rengimas; paramos sutarčių sudarymas. Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse, Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu administravimo taisyklių reikalavimais, bei vietos projektų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklių reikalavimais. Su vietos plėtros strategijos administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.	
10.10.2.	<i>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</i> 1. Tauragės VVG strategijos Prioritetų ir Priemonių pristatymas ir detalus išaiškinimas potencialiems vietos projektų vykdytojams. 2. Informacinių renginių organizavimas siekiant sudominti potencialius vietos projektų teikėjus bei vykdytojus, organizuojant seminarus, kurių metu bus dirbama su vietos projektų idėjomis ir aptariamos jų įgyvendinimo galimybės. 3. Organizuojami praktiniai mokymai susiję su paraiškos pildymu, reikiamų dokumentų pateikimu, verslo plano rengimu, ataskaitų rengimu, taip užtikrinant kokybišką projektų parengimą bei įgyvendinimą. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projektų rengimo ir įgyvendinimo veiklomis. 4. Siekiant parengti kokybišką galutinę vietos plėtros strategijos vertinimo ataskaitą bus organizuojami informaciniai	1-3 veiklos susijusios su XXVI-ojo kvietimo metu planuojamomis finansuoti vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis. 4 veiklos susijusi su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo

	renginiai susiję su vietos projektų kiekybinių ir kokybinių rezultatų skaičiavimu ir aprašymu, vykdytų vietos projektų veiklų aprašymu ir pagrindimu.	
10.11.	2025 m.	
10.11.1.	<i>Susiję su VPS įgyvendinimu:</i> ✓ 2021 m., 2022 m., 2023 m. ir 2024 m. gautų vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas: ✓ projektų įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos); ✓ vietos projektų patikros vietoje; vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo	
10.11.2.	<i>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</i> 1. Siekiant parengti kokybišką galutinę vietos plėtros strategijos vertinimo ataskaitą bus organizuojami informaciniai renginiai susiję su vietos projektų kiekybinių ir kokybinių rezultatų skaičiavimu ir aprašymu, vykdytų vietos projektų veiklų aprašymu ir pagrindimu. 2. VPS įgyvendinimo ataskaitos parengimas.	1. -2. Veikla susijusi su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo.

11. VPS finansinis planas					
11.1.		VPS finansinis planas pagal prioritetus:			
	Prioriteto Nr.	VPS prioriteto pavadinimas	Planuojama paramos lėšų suma (Eur)		Planuojama lėšų (proc.)
11.1.1.	I	Ekonominio gyvybingumo kaimo vietovėse skatinimas	1 648 056 EUR 122 574		88,55 100
11.1.2.	II	Kaimo gyventojų socialinio ir kultūrinio aktyvumo ir jaunimo užimtumo skatinimas, kompetencijų didinimas	213 170		11,45
			Iš viso: 1 861 226 Iš viso EURI: 122 574		Iš viso: 100 Iš viso: EURI 100
			Iš viso su EURI: 1 983 800		Iš viso su EURI: 100
iki 99 190,00 Eur (5 proc. nuo 1 983 800,00 Eur) galimas virškontraktavimas pagal VPS prioritetus					
11.2.		VPS finansinis planas pagal priemones:			
	VPS priemonės pavadinimas	VPS prioriteto Nr., kuriam priskiriama priemonė	VPS priemonės kodas	Planuojama lėšų suma (Eur)	Planuojama lėšų (proc.)
11.2.1.	Ūkio ir verslo plėtra	I prioritetas: Ekonominio gyvybingumo kaimo vietovėse skatinimas	LEADER-19.2-6	286 798	15,41
11.2.2.	Investicijos į materialųjį turtą	I prioritetas: Ekonominio gyvybingumo kaimo vietovėse skatinimas	LEADER-19.2-4	143 399	7,70
11.2.3.	Socialinio verslo kūrimas ir plėtra	I prioritetas: Ekonominio gyvybingumo kaimo vietovėse skatinimas	LEADER-19.2-SAVA-1	680 322	36,55
11.2.4.	Smulkių bendruomeninių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslų kūrimas ir plėtra	I prioritetas: Ekonominio gyvybingumo kaimo vietovėse skatinimas	LEADER-19.2-SAVA-5	537 537 EUR 122 574	28,88 100
11.2.5.	Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas	II prioritetas: Kaimo gyventojų socialinio ir kultūrinio aktyvumo ir jaunimo užimtumo	LEADER-19.2-SAVA-3	39 078	2,10

		skatinimas, kompetencijų didinimas												
11.2.6.	Parama kaimo gyventojų aktyvumo ir pilietiškumo skatinimui, bendrų iniciatyvų rėmimas	II prioritetas: Kaimo gyventojų socialinio ir kultūrinio aktyvumo ir jaunimo užimtumo skatinimas, kompetencijų didinimas	LEADER-19.2-SAVA-6	76 480		4,11								
11.2.7.	Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse	II prioritetas: Kaimo gyventojų socialinio ir kultūrinio aktyvumo ir jaunimo užimtumo skatinimas, kompetencijų didinimas	LEADER-19.2-7.	97 612		5,25								
				Iš viso:		Iš viso: 100 (nuo vietos projektams įgyvendinti planuojamos sumos) ir 100 (nuo EURI projektams įgyvendinti planuojamos sumos)								
iki 99 190,00 Eur (5 proc. nuo 1 983 800,00 Eur) galimas virškontraktavimas pagal VPS prioritetus														
11.3.		VPS administravimo išlaidų finansinis planas:												
	VPS administravimo išlaidų (KPP kodas 19.4) kategorijos		Planuojama lėšų (Eur)			Planuojama lėšų (proc.)								
11.3.1.	VVG veiklos išlaidos		371 963			75 proc.								
11.3.2.	VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo išlaidos		123 987			25 proc.								
11.3.3.	Iš viso:		495 950			20 proc.								
11.4.	Indikatyvus VPS lėšų poreikis pagal metus:		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Iš vis o:

11.4.1.	Planuojamas lėšų poreikis vietos projektams pagal VPS finansuoti pagal metus (proc. nuo vietos projektams numatytos sumos)	-	-	2,62	1,05	31,05	10,27	38,5	14,26	-2,25			10 0 pr oc.
11.4.2.	Planuojamas lėšų poreikis VPS administravimo išlaidoms pagal metus (proc. nuo VPS administravimui numatytos sumos)	-	11,48	9,02	132,0 2	11,50	11,41	11,82	11,61	8,02	12,10	1,02	10 0 pr oc.
11.5.	Planuojami papildomi VPS finansavimo šaltiniai	Pagrindimas											
11.5.1.	TAURAGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS KOOFINANSAVIMAS	Tauragės rajono vietos veiklos grupė planuoja kreiptis į Tauragės rajono savivaldybę dėl vietos plėtros strategijos koofinansavimo. Numatoma 10 procentų koofinansavimas per strategijos įgyvendinimo laikotarpį.											

12. VPS įgyvendinimo rodikliai												
12.1. VPS pasiekimų produkto (anglų k. „output“) rodikliai												
Eil. Nr.	VPS įgyvendinimo rodiklių pavadinimas	ESIF teminiai tikslai									Iš viso:	
		1	10	3	3	5-6	4	8	9	2		
		EŽŪFKP prioritetai ir tikslinės sritys										
		1A	1C	2B	3A	4A	5C	6A	6B	6C		
12.1.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.):										40	
12.1.1.1.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė NVO, skaičius (vnt.)		2						26		28	
12.1.1.2.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė vietos valdžios institucija (savivaldybė) arba valstybės institucija / organizacija, skaičius (vnt.)								3		3	
12.1.1.3.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė MVĮ, skaičius (vnt.)				1			3			4	
12.1.1.4.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė fiziniai asmenys, skaičius (vnt.):				2			3			5	
12.1.1.4.1.	iš jų iki 40 m.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	iš viso: 3	moterų: 1 vyrų: 2

12.1.1.4.2.	iš jų daugiau kaip 40 m.	-	-	-	-	-	-	-	-	iš viso: 2	moterų: vyrų: 2
12.1.1.5.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė 12.1.1.1–12.1.1.5 papunkčiuose neišvardyti asmenys, skaičius (vnt.)										
12.1.2.	Priemonės veiklos sritys kodas: LEADER-19.2-4.2 (Parama žemės ūkio produktų perdirbimui ir rinkodarai)										
12.1.2.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3
12.1.3.	Priemonės veiklos sritys kodas: LEADER-19.2-6.2 (Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti)										
12.1.3.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-		3	-	-	3
12.1.4.	Priemonės veiklos sritys kodas: LEADER-19.2-6.4 (Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti)										
12.1.4.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)							3			3
12.1.5.	Priemonės veiklos sritys kodas: LEADER-19.2-7.2 (Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą)										
12.1.5.1.	Paremtų vietos projektų, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4
12.1.5.2	VVG teritorijos gyventojų, gaunančių naudą dėl pagerintos infrastruktūros, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	3188	-	3188
12.1.10.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-1 (Socialinio verslo kūrimas ir plėtra)										
12.1.10.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	7	-	7
12.1.12.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-3 (Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, igūdžių igijimas)										
12.1.12.1.	Paremtų vietos projektų, susijusių su inovacijų ir bendradarbiavimo skatinimo mokymais, skaičius (vnt.)		-	-	-	-	-	-	-	-	
12.1.12.2.	Paremtų vietos projektų, susijusių su VVG teritorijos gyventojų kompiuterinio raštingumo mokymais, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-		
12.1.12.3.	Paremtų vietos projektų, susijusių su verslumo (žemės ūkio srityje, ne žemės ūkio srityje, socialinio verslo srityje) skatinimo mokymais, skaičius (vnt.)	-	-	-		-	-			-	
12.1.12.4.	Paremtų vietos projektų, susijusių su kitais nei 12.1.13.1–12.1.13.3 papunkčiuose minimais mokymais, skaičius	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
12.1.12.5.	Planuojamas mokymų dalyvių skaičius (vnt., ne unikalų)		250	-	-	-	-	-	-	-	250

[illegible]

13. VPS įgyvendinimo vidaus valdymas ir stebėseną

13.1.	VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos funkcijos pagal subjektus	
13.1.1.	VVG nariai	✓ tvirtina parengtą vietos plėtros strategiją; ✓ vertina ir tvirtina kasmetinę vietos plėtros strategijos įgyvendinimo stebėsenos ataskaitą; ✓ vykdo Tauragės VVG darbo skaidrumo, viešumo, tinkamo finansų panaudojimo užtikrinimą ir priežiūrą; ✓ tvirtina vietos plėtros strategijos pakeitimus; ✓ įgyvendina kitas steigimo dokumentuose nustatytas pareigas.
13.1.2.	VVG valdymo organo nariai	✓ vadovauja Tauragės VVG veiklai laikotarpiuose tarp visuotinių narių susirinkimų; ✓ priima sprendimus dėl dalyvavimo kitoje projektinėje veikloje; ✓ priima ir atleidžia vietos plėtros strategijos administracijos vadovą, finansininką (-us), administratorių (-ius), viešųjų ryšių specialistą (-us); ✓ tvirtina kvietimų teikti vietos projektus dokumentus; ✓ priima sprendimus dėl vietos projektų finansavimo; ✓ priima sprendimus dėl dalyvavimo VVG tinklo veikloje; ✓ atlieka projektų lankymą vykdymo vietose ir rekomendacinio pobūdžio vertinimą (bent vieną kartą per projekto priežiūros laikotarpį); ✓ įgyvendina kitas steigimo dokumentuose nustatytas pareigas.
13.1.3.	VPS administravimo vadovas	✓ atlieka vietos plėtros strategijos įgyvendinimo stebėseną ir teikia kasmetines ataskaitas visuotiniam narių susirinkimui; ✓ rengia ir Tauragės VVG valdymo organui tvirtinti teikia kvietimų teikti vietos projektus dokumentus; ✓ vykdo pateiktų vietos projektų vertinimą; ✓ rengia Tauragės VVG viešųjų pirkimų dokumentus ir atlieka pirkimus; ✓ organizuoja vietos projektų atrankos posėdžius; ✓ administruoja vietos plėtros strategiją: <i>pildo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo ataskaitas ir kartu su papildomais dokumentais pateikia juos Nacionalinei mokėjimo agentūrai;</i> ✓ atstovauja Tauragės VVG interesus nacionalinių ir tarptautinių tinklų veikloje; ✓ dalyvauja „Leader“ metodo įgyvendinimo darbo grupių ir priežiūros komitetų veikloje.
13.1.4.	VPS finansininkas ir (arba) buhalteris	✓ vykdo Tauragės VVG apskaitos politiką; ✓ organizuoja finansinę ir buhalterinę apskaitą ir kontroliuoja, kad ataskaitinių metų duomenys būtų teisingai ir savalaikiai pateikti finansų bei statistikos organams; ✓ vykdo Tauragės VVG finansinių dokumentų registrą; ✓ vykdo pateiktų vietos projektų vertinimą; ✓ administruoja vietos plėtros strategiją: <i>pildo vietos plėtros strategijos mokėjimo prašymus ir kartu su papildomais dokumentais pateikia juos Nacionalinei mokėjimo agentūrai;</i> ✓ administruoja vietos projektus: <i>priima ir tikrina vietos projektų vykdytojų mokėjimo prašymus; rengia vietos projektų vykdymo sutartis ir atlieka jų pakeitimus; atlieka vietos projektų patikras vietoje.</i>

13.1.5.	kiti VVG administracijos darbuotojai:	
13.1.5.1.	VPS administratorius (-iai)	✓ vykdo Tauragės VVG veiklos dokumentų (siunčiamų ir gaunamų raštų, įsakymų, sutarčių) registrą; ✓ rengia Tauragės VVG viešųjų pirkimų dokumentus ir atlieka pirkimus; ✓ vykdo pateiktų vietos projektų registravimą ir vertinimą; ✓ administruoja vietos projektus: <i>atlieka projektų vykdytojų pateiktų veiklų grafiko priežiūrą bei pakeitimų derinimą; vertina viešųjų pirkimų dokumentus; vertina savanoriškų darbų apskaitos lenteles ir jose pateiktą informaciją; atlieka nemokamų savanoriškų darbų patikras vietoje; priima ir tikrina vietos projektų ataskaitas ir papildomus dokumentus;</i> ✓ atlieka vietos projektų bylų formavimą (vedimą); ✓ kviečia Tauragės VVG narius į visuotinius ir valdybos posėdžius, rengia posėdžių protokolus.
13.1.5.2.	VPS viešųjų ryšių specialistas (-ai)	✓ vykdo nuolatinį Tauragės VVG teritorijos gyventojų, organizacijų, verslo subjektų informavimą apie parengtą vietos plėtros strategiją, jos tikslus, prioritetus bei priemones; ✓ vykdo Tauragės VVG gyventojų, organizacijų, verslo subjektų konsultavimą projektinių idėjų atitikimo vietos plėtros strategijos klausimais; ✓ vykdo potencialių vietos projektų vykdytojų mokymą paraiškų pildymo, mokėjimo prašymų ir ataskaitų pildymo ir su jais susijusių papildomų dokumentų rengimo klausimais; ✓ vykdo viešųjų ryšių kampanijas, vykdo bendravimą su vietos žiniasklaida, rengia straipsnius; organizuoja mokymus Tauragės VVG nariams ir potencialiems projektų vykdytojams; ✓ organizuoja susitikimus su potencialiais projektų vykdytojais ir vykdo reguliarius vietos plėtros strategijos įgyvendinimo pristatymus, užtikrina, kad įgyvendinant vietos plėtros strategiją būtų laikomasi visų LEADER metodo bei horizontaliųjų principų;
13.2.	VVG darbuotojų gebėjimai įgyvendinti VPS	
13.2.1.	VPS administravimo vadovas	vietos plėtros strategijos administravimo vadovas turi turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą ir ne mažesnę nei 3 m. darbo patirtį projektų valdymo srityje arba ne mažesnę negu 5 m. darbo patirtį vietos plėtros strategijos administravimo ir įgyvendinimo srityje.
13.2.2.	VPS finansininkas ir (arba) buhalteris	vietos plėtros strategijos finansininkas turi turėti aukštąjį išsilavinimą buhalterinės apskaitos tvarkymo srityje ir ne mažesnę nei 3 m. darbo patirtį buhalterinės apskaitos tvarkymo ir (arba) finansų valdymo srityje arba turėti ne mažesnę negu 5 m. darbo patirtį buhalterinės apskaitos tvarkymo ir (arba) finansų valdymo srityje įgyvendinant vietos plėtros strategiją.
13.2.3.	kiti VVG administracijos darbuotojai:	
13.2.3.1.	VPS administratorius	vietos plėtros strategijos administratorius turi turėti aukštąjį išsilavinimą ir ne mažesnę negu 1 metų darbo patirtį projektų valdymo srityje arba ne mažesnę negu 3 m. darbo patirtį vietos plėtros strategijos administravimo ir įgyvendinimo srityje.

13.2.3.2.	VPS viešųjų ryšių specialistas	vietos plėtros strategijos viešųjų ryšių specialistas turi turėti aukštąjį išsilavinimą, taip pat turėti žinių LEADER metodo įgyvendinimo ir kitose kaimo plėtros politikos srityse arba turėti ne mažesnę negu 3 m. darbo patirtį vietos plėtros strategijos administravimo ir įgyvendinimo srityje;
13.3.	VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistemos apibūdinimas	
13.3.1.	VVG valdymo organo narių, VPS administravimo vadovo, VPS finansininko ir atskirų darbuotojų, susijusių su VPS administravimu, <u>vaidmuo</u> VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistemoje aprašomas 13.1. punkte „VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos funkcijos pagal subjektus“. Informacijos apie VPS įgyvendinimo eigą teikimo tvarka įgyvendinant VPS dalyvaujantiems VVG subjektams (VVG nariams, VVG valdymo organo nariams, VPS administravimo vadovui, VPS finansininkui ir atskiriems darbuotojams, susijusiems su VPS administravimu) pateikiama 13.1. punkte „VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos funkcijos pagal subjektus“. VPS įgyvendinimo laikotarpiu, Tauragės VVG nariai vadovaujasi nustatytais Tauragės VVG vertybėmis ir įstatais. Tauragės VVG nariai siekdami efektyviai organizuoti savo darbą bei vietos plėtros strategijos įgyvendinimo valdymą ir stebėseną priėmė bendras darbo taisykles: ✓ Tauragės VVG valdyba į susirinkimus renkasi ne rečiau nei 1 kartą į ketvirtį. Susirinkimai protokoluojami, o protokolai saugomi Tauragės VVG biure. ✓ Tauragės VVG valdybos nariai nedalyvavę susirinkime supažindinami su priimtais sprendimais, tačiau jie negali reikalauti pakeisti priimtus sprendimus. ✓ Tauragės VVG valdybos susirinkimų metu yra taikomi komandinio darbo principai – vykdomas darbas grupėse, išklausa kiekvieno nuomonė, sprendimus stengiamasi priimti konsensuso būdu išdiskutavus visus pasiūlymus. ✓ siekiant išvengti interesų konflikto kiekvienas Tauragės VVG valdybos narys ir administracijos darbuotojas deklaruoja viešus ir privačius interesus. ✓ VVG valdyba yra atsakinga už vietos projektų tvirtinimą. Siekiant užtikrinti sprendimų skaidrumą tvirtinant vietos projektus, Tauragės VVG valdybos nariai, kurių interesai galimai susiję su interesais projekte, nuo vietos projekto svarstymo nusišalina. Įgyvendinant VPS ir siekiant išvengti klaidų, kylančių įgyvendinant vietos projektus, užtikrinant jų tęstinumą, Tauragės VVG valdybos nariai atlieka vietos projektų lankymą vykdymo vietose ir rekomendacinio pobūdžio vertinimą (bent vieną kartą per projekto priežiūros laikotarpį). ✓ VVG valdybos pirmininkas yra atsakingas už VVG valdybos narių darbą. Valdybos pirmininkas organizuoja valdybos darbą ir valdybos vardu teikia pasiūlymus bei pastabas VVG administracijai. ✓ VVG valdyba yra atsakinga už vietos projektų paraiškų tvirtinimą. ✓ VVG nariai renkasi į Visuotinį narių susirinkimą ne rečiau kaip kartą į metus, tvirtina metines Asociacijos pirmininko, darbuotojų ataskaitas. ✓ Administravimo vadovas prižiūri, kad VPS įgyvendinimas vyktų kaip numatyta projekte „Tauragės VVG 2016-2023 metų vietos plėtros strategija“. Administravimo vadovas organizuoja administracijos darbuotojų darbą, vertina jų darbo rezultatus, teikia pastabas ir siūlymus dėl darbo optimizavimo. Adminsitravimo vadovas yra atskaitingas VVG valdybai. Administravimo vadovas teikia pasiūlymus valdybai dėl administracijos darbuotojų skatinimo, nuobaudų skyrimo. Už kiekvienus metus VPS administravimo vadovas teikia kasmetines vietos plėtros strategijos įgyvendinimo stebėsenos ataskaitas valdybai ir visuotiniam narių susirinkimui. Adminsitravimo vadovas teikia visą reikalingą informaciją valdybos nariams sprendimams priimti.	

✓ VPS finansininkas yra tiesiogiai pavaldus administravimo vadovui. VPS finansininkas yra atsakingas už finansinius dokumentus ir teisingą jų apskaitymą apskaitoje, už metinių finansinių ataskaitų paruošimą ir pristatymą VVG nariams metinio ataskaitinio susirinkimo metu. VPS finansininkas prižiūri, kad teisingai būtų naudojamos VPS įgyvendinimo lėšos, teikia pasiūlymus administravimo vadovui dėl lėšų optimalaus panaudojimo.

✓ VPS administratorius yra atsakingas už vidaus ir vietos projektų tinkamą bylų formavimą, registrą, administruoja vietos projektus, atlieka kitus su VPS įgyvendinimu susijusius darbo pavedimus, teikia pasiūlymus administravimo vadovui dėl darbo optimizavimo.

✓ VPS viešųjų ryšių specialistas yra atsakingas už potencialių vietos projektų vykdytojų konsultavimą, aktyvinimą ir mokymą, jis teikia metinius veiklos planus ir veiklos ataskaitas VPS administravimo vadovui ir teikia VVG valdybai tvirtinti.

✓ Administracijos darbuotojai tiesiogiai yra atskaitingi administravimo vadovui ir jam teikia visą informaciją apie vietos projektus gautą iš vietos projektų vykdytojų ir savo darbo rezultatų ataskaitas.

✓ Vietos projektų vykdytojai teikia informaciją apie projektų įgyvendinimo eigą VPS administracijos darbuotojams, sudaro sąlygas atliekamai vietos projektų kontrolei ir priežiūrai.

Visą atsakomybės ir atskaitomybės sistema taikoma vadovaujantis Tauragės VVG įstatais ir asociacijų įstatymu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Seimo 2014 m. sausio 22 d. priimtu įstatymu Nr. IX-1969. Tauragės VVG darbuotojų atskaitomybės sistema bus numatyta pareiginiuose nuostatuose, kurių rengimą reglamentuos (įtakos) šiuo metu dar nepatvirtintos **VPS administravimo Taisyklės (projektas: Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų, bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo Taisyklių XI skyriaus „VPS įgyvendinimo valdymas“, XII „VPS įgyvendinimo stebėsena“ bei XII skyriumi „VPS įgyvendinimo vertinimas“).**

Žemiau pateikiama atskaitomybės (pavaldumo) tarp atskirų įgyvendinant VPS dalyvaujančių VVG subjektų (VVG narių, VVG valdymo organo narių, VPS administravimo vadovo, VPS finansininko ir (arba) buhalterio ir atskirų darbuotojų, susijusių su VPS administravimu) sistema, taikoma įgyvendinant VPS:

Atsakomybės sistemą, taikomą įgyvendinant VPS, įgyvendinama subordinacijos principu vadovaujantis Tauragės VVG įstatais.

VPS įgyvendinimo eigą, kaip tai aprašyta 13.1. punkte prižiūri administracijos vadovas. Pastebėjus, kad atsiliekama nuo veiksmų plano, nustatomi tam tikri darbuotojų piktnaudžiavimo (neteisėto veikimo arba neveikimo) atvejai ir pan. administracijos vadovas kreipiasi į Asociacijos pirmininką, kuris inicijuoja valdybos susirinkimą dėl darbuotojų vertinimo atsakingų už atitinkamų veiksmų plano įgyvendinimą.